

NIET ZOMAAR SEKS

JONGEREN OVER SEKS EN GRENZEN

NIET ZOMAAR SEKS

JONGEREN OVER SEKS EN GRENZEN

Dit onderzoek is gefinancierd door ZONMw en onderdeel van de campagne seksuele gezondheid.

Utrecht, november 2010

Auteurs:

Marianne Cense

Lieke van Dijk

Projectnummer: SOO 007/ project C1

Voorwoord

Dit onderzoek is gebaseerd op 68 diepgaande gesprekken over seks. En dat was niet voor iedereen even makkelijk. Sommige jongeren vonden het lastig, al die vragen. Anderen hadden er helemaal geen moeite mee, integendeel, ze wisten van geen ophouden. We hebben de jongeren dicht op de huid gezeten, we wilden van alles weten over hun seksuele ervaringen, hun motivatie, hun beleving. Niet alleen hun opvattingen, maar ook gevoelens kwamen op tafel, wat hen geraakt of gekwetst heeft en waar ze spijt van hebben. Ik wil de respondenten, alle 68 meiden en jongens die meegewerkt hebben, heel erg bedanken voor het overwinnen van hun schroom, waardoor wij inzicht hebben gekregen in hun seksuele beleving en opvattingen.

Dit onderzoek heeft veel opgeleverd dankzij de inzet van mijn mede-interviewers: Henri van den Idsert, Esma Linnemann, Thera Knopperts en Lieke van Dijk. Zij wisten de jongeren op hun gemak te stellen, durfden lastige vragen te stellen en vroegen zorgvuldig en respectvol door bij vage antwoorden. Zij hebben gezorgd voor interviews van kwaliteit, die de basis vormen voor dit onderzoeksrapport. Bovendien hebben ze enthousiast meegeholpen om jongeren te werven.

Ook wil ik de docenten, jongerenwerkers en andere tussenpersonen bedanken, die ons onderzoek een warm hart toedragen en ons hebben geholpen om jongeren te werven.

Marianne Cense, projectleider, Rutgers Nisso groep

Samenvatting

'Het is wel lastig om binnen tien minuten voordat je kleren uit zijn te bedenken wat je nou wel of niet wilt.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

In dit onderzoek is kwalitatieve informatie vergaard over de betekenis van seksualiteit en seksueel grensoverschrijdend gedrag voor jongeren. Deze studie biedt inzicht in de motivatie van jongeren voor seksueel contact, wanneer seksueel contact voor hen prettig en goed is en wat in hun ogen grensoverschrijdend gedrag is. Ook biedt deze studie informatie over hun ervaringen met grensoverschrijdend gedrag en hoe deze ervaringen hun verdere seksuele carrière beïnvloeden. Op basis van inzicht in verschillende betekenissen van seksualiteit worden tien profielen opgesteld, vijf voor jongens en vijf voor meiden.

De centrale bron van informatie wordt gevormd door 68 diepte interviews met jongeren (37 meiden, 31 jongens). Uit onderzoek (De Graaf, 2005) blijkt dat naast sekse ook etnische achtergrond en opleiding van invloed zijn op de beleving van seksualiteit en de opvattingen over grensoverschrijdend gedrag. Daarom is gestreefd naar voldoende diversiteit op die factoren in de onderzoeksgroep. We hebben 23 autochtone jongeren, 22 Surinaamse en Antilliaanse jongeren, 17 Turkse en Marokkaanse jongeren en 6 jongeren van andere etnische achtergronden geïnterviewd. De verdeling naar opleidingsniveau was ongeveer halffhalf (36 laagopgeleid, 32 hoogopgeleid).

Motivatie voor wel of geen seks

Seks hoort bij liefde, is de opvatting van de meeste jongeren. Ze willen (verliefde) gevoelens voor iemand hebben en liever nog in een vaste relatie met de ander seks beleven. Intimiteit, vertrouwen, op je gemak voelen en respect worden door bijna alle jongeren genoemd als belangrijke elementen voor positieve seksuele ervaringen. Een ideale relatie gaat voor veel jongeren om liefde, samen een toekomst zien, openheid, communicatie, gelijkheid, zorgzaamheid en monogaam zijn. Er zijn ook meiden en jongens die lust zoeken en one night stands aangaan. Meiden vertellen dat ze vaak van tevoren nadenken tot hoever ze willen gaan en voorzorgsmaatregelen nemen om te voorkomen dat hun grenzen overschreden worden. Jongens nemen geen voorzorgsmaatregelen. Daarnaast zijn er meiden en jongens die bewust maagd willen blijven, uit culturele en religieuze overtuigingen. Voor sommigen is dat hun eigen bewuste keuze, waar ze zelfrespect aan ontleen. Voor anderen is het een regel vanuit de familie, waar ze zich aan houden uit loyaliteit of uit angst om hun reputatie en die van hun familie te schaden.

Opvattingen over grenzen

Seks onder dwang is voor alle jongeren over de grens. Meiden en jongens zien eenzelfde scheidslijn tussen verleiden en onder druk zetten. Seks is goed als je het allebei echt wilt, is een veel geuite overtuiging. Seks tegen je wil is voor elke jongere over de grens, al is seks tegen je zin in een relatie voor een aantal jongeren wel 'part of the deal'. Veel jongeren vinden respectloos gedrag naar vrouwen, webcamseks en ruilseks echt niet kunnen. Over one night stands zijn de meningen meer verdeeld, jongens zijn hier meer voor te vinden dan meiden. Bij seks die over hun eigen grenzen gaat, komt naar voren dat er verschillende onderliggende redenen zijn **waarom** bepaald seksueel gedrag over hun grenzen gaat:

- het is een vorm van geweld, respectloos of vernederend;

- er zit geen liefde of intimiteit bij;
- het is gevaarlijk, je bent de controle kwijt;
- het schaadt je reputatie.

Behalve eigen grenzen geven de jongeren ook aan dat ze seks over de grens vinden als er anderen door gekwetst raken, bijvoorbeeld de vriend/vriendin van diegene waar ze seks mee hebben of hun ouders die andere verwachtingen hebben. Seks in het openbaar kan spannend zijn, maar het kan ook aanstootgevend zijn voor anderen. En seks met te jonge of kwetsbare meisjes is niet in de haak omdat ze nog niet in staat zijn zelf hun grenzen aan te geven. Jongeren noemen een aantal situaties waarin wellicht niemand gekwetst wordt, maar waar in hun ogen morele grenzen ten aanzien van seks overschreden worden, zoals: respectloos gedrag ten aanzien van vrouwen, meisjes die te makkelijk seks met mannen hebben, ruilseks, homoseksualiteit, vrienden die stoer doen over seks en seksueel getinte beelden van vrouwen in de media.

Meiden en jongens denken in eerste instantie aan grenzen van meiden, niet aan grenzen van jongens. Sommige jongens komen uiteindelijk wel met eigen grenzen, vormen van seks die ze niet prettig vinden of opdringerig gedrag van meiden. Maar het gevoel overheerst dat hen niets overkomt dat ze niet zelf willen.

Verloop van seksuele interacties tussen jongens en meiden

Jongens moeten lef en initiatief tonen, meiden moeten laten zien dat ze klasse hebben door niet te makkelijk te zijn. Deze rolverdeling tussen de seksen komt in veel verhalen van meiden en jongens terug. Zowel meiden als jongens geven dubbele boodschappen aan elkaar. De dubbele boodschap van jongens naar meiden is: je moet niet te makkelijk zijn, maar ik wil wel graag seks met je. De dubbele boodschap van meiden naar jongens is: je moet lef hebben en initiatief tonen, maar ook laten zien dat je mij en mijn grenzen respecteert.

Tussen verleiden en dwingen ligt een continuüm en geen grens: een beetje aandringen wordt als vleiend gezien, maar zeuren gaat te ver. Gepassioneerd zijn is positief, maar pushen is fout. De onderliggende denkbeelden over mannen en vrouwen zijn opvallend stereotype: mannen willen altijd seks en vrouwen hebben de taak om de grens te trekken. En als een meisje A zegt, is het nog steeds erg lastig om bij B op te houden. Er is een groep die het hier niet mee eens is, dat zijn veelal hoogopgeleide meiden en jongens. Zij vinden dat vrouwen die initiatief tonen juist lef tonen, dat je op elk moment ja en nee kan zeggen en dat de dubbele moraal rond meiden en jongens die seks hebben onterecht is.

Sommige meiden vinden het lastig om duidelijk grenzen aan te geven: ze willen de ander niet kwetsen, ze voelen zich verantwoordelijk als ze de ander uitgedaagd hebben en ze weten zelf niet van tevoren tot waar ze willen gaan. Ze laten dit van het moment afhangen en zijn op dat moment gevoelig voor aandringen van de ander. Andere meiden vinden het juist heel makkelijk om grenzen aan te geven: zij hebben duidelijke overtuigingen tot waar ze willen gaan en begeven zich niet in situaties waarin verwarring kan bestaan.

Jongens zijn goed in het herkennen van grenzen en het oppikken van signalen. Ze kunnen beschrijven welke non-verbale signalen meiden uitzenden als ze niet willen. Bij een deel van de jongens werkt hun eergevoel mee; aandringen voor seks is beneden hun waardigheid. Een ander deel van de jongens vindt een meisje dat nee zegt, alleen maar

spannender om te veroveren. We hebben geen jongens of meiden gesproken die zelf aangeven dat ze weleens iemand hebben gedwongen tot seks. Wel melden enkele jongens dat ze beschuldigd zijn van aanranding en dat vriendinnen weleens hebben gemeld dat ze seks met hen hadden zonder daar zin in te hebben. Ook spreekt uit de verhalen van een paar jongens de woede die afwijzing bij hen oproept. *'Ze moet wel een erg duidelijke reden hebben om seks te weigeren, anders wordt ik echt kwaad'* (Nigeriaanse jongen, 21 jaar, hoogopgeleid).

Ervaringen met grensoverschrijdend gedrag

De meeste meiden hebben ervaringen met grensoverschrijdend gedrag. Bij jongens speelt dit nauwelijks. Een paar jongens zijn weleens overgehaald of verleid tot seks, maar dit wordt door hen niet als grensoverschrijdend ervaren. Meiden vertellen over verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag: verbaal lastigvallen, fysieke intimidatie, aanranding en verkrachting. Het gaat vaak om situaties waarin jongens doorgaan terwijl een meisje geen toenadering of seks wil. Meiden geven aan zich overvallen te voelen door de situatie en niet tegen het aandringen op te kunnen. Ook in relaties komt het voor dat meiden seks hebben terwijl zij niet willen. Ze laten het toe omdat ze hun vriend niet willen kwetsen of omdat ze zich niet weerbaar genoeg voelen om er iets van te zeggen.

Gevolgen van ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag

Meiden ervaren bepaalde vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zoals ongewenst aangeraakt of benaderd worden, als 'normaal'. Ze hebben er geen moeite mee om opdringerige jongens af te weren of te ontwijken. Pas als het verder gaat en een jongen reageert niet op hun afwerende signalen, dan geven zij verbaal of fysiek hun grens aan. De meiden die een aanranding of verkrachting hebben meegemaakt, zijn hier op verschillende manier uitgekomen. Sommigen zeggen er weinig last meer van te hebben. Het zijn met name de meiden die langdurige of terugkerende ervaringen hebben, die er daarna nog veel last van hebben. Ook wanneer de dwang afkomstig is van een bekende, iemand die je vertrouwd (zoals een opa), is het geweld harder aangekomen. Sommige meiden geven aan dat ze van de ervaringen 'wijzer' zijn geworden: ze zijn voorzichtiger en weerbaarder geworden. Ze nemen nu voorzorgsmaatregelen, reageren assertiever of gaan situaties uit de weg. Anderen voelen nog veel boosheid, angst en schaamte en worstelen met zelfverwijt en wantrouwen naar mannen.

Profielen van meiden en jongens

Op basis van verschillen in zelfbeelden, motivatie en ervaringen met grensoverschrijdend gedrag zijn tien profielen opgesteld voor meiden en voor jongens.

Meiden

1. Relatiegerichte meiden

De meiden in deze groep zijn gericht op serieuze relaties. Seks hoort voor hen bij liefde. Lust is minder belangrijk dan intimiteit. Ze kunnen daarom wachten met seks tot ze in een relatie zitten waar ze echt mee verder willen. Binnen een relatie voelen ze zich vrij om hun eigen wensen te uiten. Ze vinden het belangrijk dat hun reputatie in de

buitenwereld goed is, ook omdat een slechte reputatie de kans vermindert dat een man echt voor ze gaat.

Grensoverschrijdende situaties:

Een aantal van deze meiden heeft ervaring met een partner die aandringt op seks of verder gaat met seks terwijl ze aangeven geen zin te hebben. Ze beschouwen dat zelf niet als grensoverschrijdend gedrag. Het hoort erbij, vinden ze of ze vinden dat ze zelf hun grens krachtiger aan moeten geven. De meiden in deze groep hebben heel diverse etnische achtergronden en zijn zowel hoog als laag opgeleid.

2. Weerbare meiden

Deze meiden zijn zelfbewust en weerbaar; ze zijn vaak gericht op serieuze relaties maar kunnen ook bij tijd en wijle gaan voor seks zonder liefde. Hun eigen lust en eigenwaarde is de maatstaf. Ze zijn autonoom en vinden passie en spanning belangrijk. Sommigen hebben wel duidelijke normen wanneer seks voor hen 'kan'; liefst in een relatie. Hun reputatie speelt daarbij niet mee, het gaat om hun eigen norm.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze meiden hebben allemaal ervaring met grensoverschrijdende situaties en vaak door mannen die ze niet goed kennen: aanrandingen door dates; handtastelijke mannen of lastig gevallen worden op straat. Op de meeste situaties reageren ze weerbaar en fel en komen ze 'zonder kleerscheuren' weg. De meiden in deze categorie zijn allemaal autochtoon en hoogopgeleid.

3. Afwachters

Deze meiden zijn bang om gekwetst te worden. Ze zijn onzeker en voorzichtig met seks. Sommigen hebben een sterk wantrouwen naar mannen, anderen zijn vooral verlegen. Ze komen niet vaak in lastige situaties terecht omdat ze vermijdend zijn. Tegelijkertijd zijn ze wel kwetsbaar als de situatie zich voordoet, omdat ze erop gericht zijn de sfeer niet te verpesten. Sommigen zijn eigenlijk nieuwsgierig en experimenteel, maar door wantrouwen durven ze geen contact te zoeken.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze meiden lopen ondanks hun wantrouwen toch risico op grensoverschrijdend gedrag, omdat ze wel graag positieve seksuele ervaringen op zouden willen doen. Ze willen graag die ene goede man tegenkomen. De meiden uit deze groep zijn in situaties terecht gekomen, waar ze geconfronteerd werden met dwang door een bekende. Het ging steeds om mannen waar ze niet verliefd op waren, maar die ze wel leuk vonden en voldoende vertrouwden om er alleen mee te zijn op een kamer of in het bos. Hun reactie op de situatie is een strategie van meebuigen: de man af te trekken in plaats van pijpen; vriendelijk nee zeggen in plaats van bot. Ze vinden het moeilijk om heel duidelijk te reageren. De meiden in deze categorie zijn autochtoon of Antilliaans en zowel hoog als laagopgeleid.

4. Principiële maagden

Deze meiden zijn welbewust nog niet gericht op relaties en seks. Hun eigen ideeën lopen parallel aan die van hun ouders en de culturele en religieuze voorschriften. Maagd zijn en principieel zijn geeft hen eigenwaarde. Ze zijn niet gericht op avontuur.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze groep meiden loopt weinig risico op grensoverschrijdend gedrag. Ze stellen hun grenzen vaak duidelijk en in vroeg stadium. Ze dwingen respect af door hun opstelling en laten de ander weinig ruimte om dichtbij te komen. Ze komen niet vaak in risicovolle situaties terecht, omdat ze geen 'A zeggen' en dus ook niet de grens naar 'B' moeten trekken. Een van hen heeft wel te maken gekregen met een aanranding in een park door een collega van het werk, dit heeft haar gesterkt in haar afhoudende opstelling naar mannen toe. De meiden in deze categorie hebben een Marokkaanse, Turkse of Irakese achtergrond en zijn zowel hoog als laagopgeleid.

5. Aandachtzoekende meiden

In deze groep zitten meiden die seks hebben omdat ze aandacht en liefde zoeken. Het zijn allemaal meiden met een negatief lichaamsbeeld en weinig zelfvertrouwen. Bij twee meiden spelen ervaringen met seksueel misbruik op de achtergrond mee, wat aan de ene kant de behoefte aan controle versterkt, maar aan de andere kant ook veel behoefte aan seks oproept en een ambivalent gevoel ten aanzien van seks met mannen. Ze hebben soms op meerdere vlakken in het leven problemen: in de thuissituatie of psychisch.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze meiden zoeken veel seks en staan niet sterk in hun schoenen. Ze komen veel in risicosituaties terecht of in situaties waar ze zich achteraf goedkoop door voelen. Ze hebben te maken met verkrachtingen, met dwang in relaties en met respectloos gedrag van jongens. Deze meiden waren autochtoon en Surinaams en laagopgeleid.

Jongens

1. Relatiegerichte jongens

Deze jongens zijn zelfbewust en weten goed wat ze willen. Ze zijn gericht op serieuze relaties. Ze voelen soms wel lust voor meiden waar ze geen relatie mee hebben, maar willen daar niets mee. Het gaat hen om de liefde en daarin zijn ze gepassioneerd. Ze hebben het idee dat seks minder belangrijk voor hen is dan voor hun vrienden. Ze gedragen zich verantwoordelijk en vinden communicatie belangrijk.

Grensoverschrijdende situaties:

Komen ze zelf niet tegen en doordat ze gericht zijn op communicatie en respect, hebben ze ook geen situaties meegemaakt waarin ze erop gewezen werden dat ze over een grens gingen. In onze onderzoeksgroep waren het jongens met diverse etnische achtergronden, zowel hoog- als laagopgeleid.

2. Versierders

Deze jongens zijn zelfbewust en avontuurlijk. Lust is voor hen een belangrijke drijfveer en ze stappen makkelijk op vrouwen af. Ze hebben liever seks waar gevoelens bij zijn, maar het hoeft niet in een relatie te zijn. Bij een paar speelt dat als ze eenmaal bezig zijn met seks, ze weinig begrip opbrengen voor meiden die second thoughts hebben. Hun ego speelt een belangrijke rol in het geheel. Voor een paar jongens is hun eergevoel belangrijker dan het krijgen van seks: als een meisje versieren teveel moeite kost, laten ze het zitten of gaan ze naar een volgende.

Grensoverschrijdende situaties:

Een aantal van deze jongens zijn beschuldigd van aanranding of wordt door vrouwen verweten dat ze teveel aandringen op seks. De jongens in deze groep hebben diverse etnische achtergronden en zijn bijna allen laagopgeleid.

3. Afwachters

Deze jongens zijn onzeker over zichzelf, bang om gekwetst te worden of vinden seks niet belangrijk. Ze richten zich op andere dingen in het leven. *'Ik wil eerst even mijn school goed in orde brengen, want ik ben al gezakt. Daarom.'* Sommigen zijn romantici, anderen durven niet zo op vrouwen af te stappen.

Grensoverschrijdende situaties:

Komen ze zelf niet tegen en doordat ze afwachtend zijn, zijn ze ook als 'dader' niet in beeld. De jongens in deze groep hebben heel diverse achtergronden, zowel hoog als laagopgeleid.

4. Principiële maagden

Deze jongens willen maagd blijven tot het huwelijk. Dat wil niet zeggen dat ze helemaal niet aan seks doen, maar wel dat ze duidelijke grenzen voor zichzelf hebben. Bij de ene komt het voort uit principes, en uit ambitie: eerst school afmaken, dan pas tijd voor de liefde. Bij de ander is het een combinatie van principes met wantrouwen tegenover vrouwen; als je niet uitkijkt dwingen ze je met hen te trouwen, worden ze zwanger of beschuldigen ze je van verkrachting.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze jongens komen weinig in situaties terecht waar ze met grensoverschrijdend gedrag te maken krijgen. De jongens in deze categorie hebben een Turkse en Marokkaanse achtergrond en zijn laagopgeleid.

5. Players

Deze jongens gaat het om de status die seks geeft bij hun vrienden en om hun lust. Ze willen vooral populaire meisjes scoren, hebben geen bezwaar tegen snelle seks en hebben meerdere 'chickies'. Seks gaat niet om liefde, maar om lust.

Grensoverschrijdende situaties:

De jongens geven aan dat meiden soms balen van hun losbandigheid en dat ze niet weten wat ze aan hen hebben. Ze kwetsen eerder op relationeel vlak dan op seksueel vlak, lijkt het. De players in onze onderzoeksgroep hebben een Surinaamse en Nigeriaanse achtergrond en zijn laagopgeleid.

Summary

'It is difficult, within ten minutes before your clothes are off, to figure out what you do and what you do not want.' (Dutch girl, 19 years, highly educated)

In this study qualitative information is gathered about the meaning of sexuality and risk behaviour for young people. This study provides insight into the significance of sexuality for young people, their motivation for sexual contact and what they feel to be transgressing certain boundaries or sexual harassment. This study also provides information about their own experiences with sexual transgressive behaviour and how these experiences influence their future sexual careers. On the basis of different interpretations of sexuality ten profiles have been drawn, five for boys and five for girls.

The study is based on 68 in-depth interviews with adolescents (37 girls, 31 boys). Research (De Graaf, 2005) shows that next to gender, also cultural and ethnic background and level of education influence the meaning of sexuality and risk behaviour. Therefore, we have aimed at diversity within the sample with respect to these aspects. Of the young people we interviewed 23 were native Dutch, 22 had a Surinam or Antillean backgrounds, 17 were of Turkish and Moroccan background and 6 had other ethnic backgrounds. The level of education was equally divided between high- and low-educated youngsters (36 low-educated, 32 high-educated).

Motivation for having or not having sex

Sex goes together with love, most young people feel. They want to feel (love) for someone, and preferably have sex in a committed relationship with the other. *'Yeah, I was in love. I felt very positive about my first intercourse. Because I had felt so many feelings. It was not just sex.'* (Boy from Surinam, 16 years, low-educated)

Almost all young people involved identify intimacy, trust, respect and feeling at ease as key elements of positive sexual experience. Many young people feel an ideal relationship is about a future together, openness, communication, equality, caring and being monogamous. Some young people only seek sexual gratification and engage in one night stands. Girls often carefully consider in advance how far they want to go and take precautions to prevent their limits are exceeded. Boys do not take precautions. There are also girls and boys who deliberately want to stay virgins on account of cultural or religious beliefs. For some, it is a conscious choice, from which they derive self-respect. *'Virginity that is just an honour. That's just an honour to yourself.'* (Moroccan girl, 17 years, low-educated). For others staying virgins is a rule set by the family, to which they adhere out of loyalty or fear of harming their own and their family's reputation.

Views on boundaries

Forced sex is 'out of bounds' for all young people. Girls and boys see the same dividing line between seduction and pressure: sex is good if you both really want it. Sex against your will is out of bounds, though a number of people feel that sex against your will while being in a relationship is 'part of the deal'. For many young people transactional sex (sex in exchange for goods), disrespectful behaviour towards women and webcam sex is really not done. Their ideas about one night stands are more diverse. Guys are more into it than girls. When analysing young people's ideas about their own boundaries, there are several underlying reasons why it is that certain sexual behaviour crosses their boundaries:

- it is a form of violence, disrespectful behaviour or it is humiliating;

- there is lack of love or intimacy;
- it is dangerous, you're out of control;
- it harms your reputation.

Besides respecting their own limits young people say boundaries are crossed if others get hurt, for example, their sex partner's boyfriend or girlfriend or their parents. Sex in public can be exciting, but it can also be offensive to others. And sex with very young or vulnerable girls is not right because they are not yet able to set their limits or stand up for themselves.

Young people also mention situations in which nobody gets hurt, but in which moral codes are violated, for example disrespectful behaviour towards women, girls who enter into sexual relationships with men too easily, homosexuality and sexual images of women in the media.

Both girls and boys have first and foremost girls' boundaries in mind. Some guys eventually come up with their own limits, with types of sex that they find uncomfortable or intrusive behaviour of girls. But the feeling prevails that nothing can happen to them that they do not like.

Sexual interaction between boys and girls

Boys must show courage and initiative, girls must show they have class by playing hard to get. This division of roles between the sexes could be heard in many stories of girls and boys. Both girls and boys give mixed messages to each other. The dual message of boys to girls is: you should not be too easy, but I would like to have sex with you. The dual message of girls to boys is: you must be daring and show initiative, but also show that you respect me and my limits.

Between seduction and pressure lies a continuum instead of a line: a little push is seen as flattering, but nagging is not acceptable. Being passionate is positive, but pushing is wrong. The underlying ideas about men and women are remarkably stereotyped: men always want sex and women should set boundaries. And if a girl says A, it is still very difficult to stop at B. However, there are young people, often highly educated girls and boys, who disagree. They feel that women who show initiative have guts and that anybody can say Yes or No at any time. They disagree with the double standards about girls and boys who have sex.

Some girls find it difficult to clearly indicate limits: they do not want to hurt anyone, they feel responsible for having caused sexual arousal in the other and they do not know how far they want to go. They all let it depend on the prevailing situation and are vulnerable to pressure from the other. Other girls are quite able to set their boundaries: they know where they want to go and do not get into confusing situations.

Boys are good at recognizing girls' boundaries and picking up signs. They can describe girls' nonverbal signs when they do not want to go any further. Some boys are too proud to beg and push for sex, because it is beneath them. Therefore, if a girl doesn't respond, they leave it. Other boys find a girl who says No even more exciting to conquer. So they get more tenacious when a girl says No.

None of the boys or girls we talked to indicated that they themselves had ever forced someone to have sex. A few boys reported, though, that they had been accused of sexual assault (without knowing what they had done wrong) or that girlfriends reported

afterwards that they had had sex with them without having wanted it. A few guys express a lot of anger towards the possibility of being rejected. "My girlfriend must have a damn good reason to refuse sex, otherwise I really get mad." (Nigerian boy, 21 years, highly educated).

Experiences with sexual harassment or forced sex

Most girls have experienced some form of sexual harassment. A few guys have been persuaded or seduced to have sex at one time in their lives, but they did not perceive this as sexual harassment or forced sex. Girls told us about verbal harassment, physical intimidation, assault and rape. Many of these experiences happened with acquaintances (family members, boyfriends and other acquaintances). In such situations boys or men persist while a girl would rather wait or not want sex at all. Girls feel overwhelmed by the situation. Even in relationships girls have sex when they do not want it. They allow it because they do not want to offend their boyfriend or because they are not assertive enough to say No.

Effects of sexual harassment

Girls feel a lot of harassment to be 'normal'. They have no trouble to ward off boys' intrusive behaviour. When a guy does not respond to their defensive signals, they verbally or physically set their limits. The girls who have been sexually assaulted or raped, have learnt to cope in different ways. Some say they got over it, having left it behind. Especially girls with prolonged or repeated experiences, still suffer from the repercussions. When the perpetrator is someone they trusted (like a grandfather), the damage to their feelings of well-being is greater. Some girls indicated that they had become more cautious and stronger. They had taken precautions and respond to threatening situations in a more assertive way. Others feel a lot of anger, fear and shame and struggle with self-reproach and distrust of men.

Profiles of girls and boys

On the basis of differences in self image, motivation and experience with risky situations up to ten profiles are drawn for girls and boys.

Girls

1. Relationship oriented girls

The girls in this group are focused on serious relationships, sex falls in the category of love. Lust is less important than intimacy. They can, therefore, wait with sex until they are in a committed relationship, in which they feel free to express their own wishes. They cherish their reputation thus increasing the chance to get the man they want.

Transgressing boundaries

Some girls have had partners who insisted on sex or went too far. Most of them don't consider this to be intimidating behaviour. It's part of the deal in relationships, they feel, or they blame themselves for not being assertive enough to set their boundaries. The girls in this group have very diverse ethnic backgrounds and are both high- and low-educated.

2. Tough girls

Tough girls are confident and powerful, they are often focused on serious relationships, but can also occasionally go for sex without love. Their own lust and self-esteem is the measure. They are autonomous and passion is important to them. Some have clear sexual standards, and are preferably within a relationship. Their reputation does not play a very big role, they live up to their own standards.

Transgressing boundaries

These girls all have experienced intimidating behaviour, often by men they do not know: dating violence and sexual harassment in the streets. In most situations they react firmly and remain 'unharmed'. Some of them did experience assaults. The girls in this category are all native Dutch and highly educated.

3. Cautious girls

These girls are afraid to get hurt. They are insecure and cautious about sex. Some have a strong distrust of men, others are particularly shy. They are rarely in difficult situations because they avoid men. Simultaneously, they are vulnerable if a certain situation arises, because they aim at not spoiling the atmosphere. Some are curious and experimental really, but they dare not seek contact.

Transgressing boundaries

These girls run the risk of sexual harassment despite their cautious attitude, because they long for positive sexual experiences. They are waiting for 'Mr Right'. These girls have been confronted with force from male friends, with whom they were not in love. They liked and trusted these men enough to be alone with them in a room or in the woods. They remained nice and friendly, saying No instead of shouting. They find it difficult to be outspoken or assertive. The girls in this category are native Dutch or Antillean and both high- and low-educated.

4. Principle motivated virgins

These girls deliberately do not focus on relationships and sex. Their own ideas parallel those of their parents and their cultural and religious rules. It gives them a sense of self-respect to stay a virgin as a matter of principle. They do not aim at adventure.

Transgressing boundaries

This group of girls runs little risk of sexual harassment. They often set their limits clearly and timely. They win respect with their attitude and leave others little room to get close. They hardly ever find themselves in risky situations because they do not 'say A' and hence do not need to draw the line at 'B'. One girl was assaulted in a park by a colleague, which strengthened her in her conviction to keep men at a distance. The girls in this category have a Moroccan, Turkish or Iraqi background and are both high- and low-educated.

5. Attention searching girls

In this group the girls have sex out of wanting attention and love. The girls have a negative body image and low self-esteem. Two girls had been victims of sexual abuse, which increased their need for control. However, it also increased their need for sex as a way of getting attention. They feel ambivalent towards sex with men. They sometimes experience problems at home as well as psychological problems.

Transgressing boundaries

These girls run the risk of getting into situations in which their boundaries are not respected. Some reported rape in relationships and disrespectful behaviour of boys. The girls in our research group were native Dutch and Surinamese and had little education.

Boys

1. Relationship oriented boys

These guys are confident and know what they want. They focus on serious relationships. They sometimes feel desire for girls they do not have a relationship with, but they don't act upon it. It's love they are after, which makes them passionate once they have found somebody. They assume that sex is less important to them than to their male friends. They behave responsibly and feel communication about sex is important.

Transgressing boundaries

Because they focus on communication and respect, they have not met with girls that accused them of not respecting their limits. In our research these guys have different ethnic backgrounds, and are both highly and low-educated.

2. Womanizers

Womanizing boys are confident and adventurous. Lust motivates them in their easy approach of women. They would rather have sex with feelings, but it does not have to be in a relationship. A few guys mention that once they are engaged in sex with a girl, they have little sympathy for girls who have second thoughts. Their ego plays a major role. For some boys their sense of honour is more important than getting laid: if some girls are hard to get, they leave it or find someone else.

Transgressing boundaries

Some of these guys are accused of sexual assault or their women partners complained that they had insisted too much on sex. The boys in this group have diverse ethnic backgrounds and are almost all low-educated.

3. Uncertain boys

The boys in this group feel insecure about themselves and are afraid to be hurt. They focus on other things in life. Some are romantics, others dare not approach women.

Transgressing boundaries

They do not meet boundaries themselves and because they don't approach women, they are not likely to transgress any boundaries either. The boys in this group have very diverse backgrounds, both highly and low-educated.

4. Principle motivated virgins

A group of guys want to remain virgins until marriage. That does not mean they do not have sex at all, but they have set clear boundaries for themselves. Their boundaries derive from principles and ambition: they want to finish school first, before they start love affairs. Other boys combine certain principles with a mistrust of women: 'if you're not careful, they force you to marry them, they get pregnant or they accuse you of rape'.

Transgressing boundaries

These guys are hardly confronted with transgressing boundaries. The boys in this category all have a Turkish and Moroccan background and have little education.

5. Players

For these guys sex is the key to gaining status in their peer group. Their motivation is also lust. They want to score popular girls, do not object to quick sex and have many "chicks". Sex is first and foremost about lust, not about love.

Transgressing boundaries

The boys indicated that girls sometimes object to their unreliability. They mean to hurt on relational grounds rather than on sexual grounds, it seems. The players in our research group, of Nicaraguan and Surinamese background, have little education.

Inhoudsopgave

1. Aanleiding onderzoek	1
2. Onderzoeksdesign	3
2.1 Doelstelling	3
2.2 Onderzoeksvragen en kernbegrippen	3
2.3 Methode	6
2.4 Onderzoeksgroep	6
2.5 Uitvoering onderzoek	8
3. Betekenis van seksualiteit voor jongeren	11
3.1 Wat is seks?	11
3.2 Hoe belangrijk is seks?	12
3.3 Seksuele zelfbeelden	14
4. Context van betekenisgeving	17
4.1 Seksuele opvoeding	17
4.2 Boodschappen	19
4.3 De rol van peers	22
4.4 Met wie willen jongeren over seks praten	25
5. Seksuele loopbaan en motivatie voor seks	29
5.1 Seksuele loopbaan	29
5.2 Motivatie om met seks te starten	31
5.3 Motivatie om maagd te blijven	33
5.4 Motivatie voor seks nu	36
5.5 Motivatie voor seks binnen een relatie	37
6. Opvattingen over wanneer seks goed en fout is	39
6.1 Opvattingen over wanneer seks goed is	39
6.2.1 Dat mag iedereen zelf bepalen	47
6.2.2 Seks over jouw grens	48
6.2.3 Seks die anderen schaadt	57
6.2.4 Over morele grenzen	60
6.3 Opvattingen over verschillen tussen jongens en meisjes	63
7. Het verloop van seksuele contacten	67
7.1 Voorzorgsmaatregelen om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen	67
7.2 Versieren en verleiden	70
7.3 Communicatie over wensen en grenzen	78
7.4 Wat bepaalt de evaluatie?	80
8. Ervaringen met grensoverschrijdend gedrag en gevolgen daarvan	85
8.1 Ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag	85
8.1.1 Als slachtoffer	85
8.1.2 Als dader	92
8.2 Reacties op seksueel grensoverschrijdend gedrag	94
8.3 Gevolgen van ervaringen	95
9. Verschillen tussen groepen	99
9.1 Waar liggen verschillen	99

9.2 Profielen	103
10. Conclusies	109
11. Aanbevelingen voor de campagne	115
Literatuur	117
BIJLAGEN	119
Bijlage 1. Topiclijst	121
Bijlage 2. Kaart seksuele zelfbeeld	127

1. Aanleiding onderzoek

Het Ministerie van VWS wil in 2010-2012 een campagne voeren om de seksuele weerbaarheid van jongeren te vergroten. Om deze campagne een gefundeerde basis te geven zijn er door de Rutgers Nisso Groep in 2009 drie onderzoeken uitgevoerd:

1. Literatuurstudie naar determinanten en theoretische modellen van gezondheidsbevordering
2. Kwalitatief onderzoek naar antieconceptiefalen
3. Kwalitatief onderzoek naar de betekenis van seksualiteit en seksueel grensoverschrijdend gedrag voor jongeren

Dit rapport bevat de resultaten van het derde onderzoek. De meest gebruikte theorieën voor het verklaren van seksueel gedrag zijn sociaal cognitieve modellen (zie bijvoorbeeld Fishbein 2000). De bruikbaarheid van deze modellen is aangetoond voor een breed scala van gedragingen, op het terrein van seksualiteit vooral met betrekking tot hiv/soa preventie. Verschillende wetenschappers betogen echter dat voor seksuele gezondheid vooral interacties tussen mensen van belang zijn en individuele beslissingen in mindere mate (de Graaf et al., 2010). In de onderzoeken ten behoeve van de campagne gebruiken we het model van seksuele interactiecompetentie (Vanwesenbeeck et al., 1999) als theoretische basis. Seksuele interactiecompetentie is het geheel van (sociale) vaardigheden, gevoeligheden en strategieën die nodig zijn om seksueel contact prettig, veilig en gewenst te maken. Een conclusie uit het literatuuronderzoek is: 'Het model van seksuele interactiecompetentie (Vanwesenbeeck et al., 1999) lijkt het meest bruikbaar te zijn als basis voor de campagne, omdat interacties tussen mensen meer van belang zijn voor seksuele gezondheid dan individuele beslissingen.' (de Graaf et al., 2010)

In dit onderzoek wordt kwalitatieve informatie vergaard over de betekenis van seksualiteit en seksueel grensoverschrijdend gedrag voor jongeren. Het biedt inzicht in het seksuele zelfbeeld van jongeren, hun motivatie voor seksuele contacten, wanneer seksueel contact voor hen prettig en goed is en wat in hun ogen grensoverschrijdend gedrag is. Ook biedt deze studie informatie over hun ervaringen met grensoverschrijdend gedrag en hoe deze ervaringen hun verdere seksuele carrière beïnvloeden.

2. Onderzoeksdesign

2.1 Doelstelling

De doelstellingen van dit onderzoek zijn:

1. Inzicht krijgen in de betekenis van seksualiteit voor jongeren en de context waarin seksuele contacten van jongeren tussen de 16 en 21 jaar plaatsvinden;
2. Inzicht krijgen in de grenzen van het toelaatbare op seksueel gebied voor deze jongeren;
3. Risicofactoren identificeren voor ongewenst seksueel contact en factoren in beeld brengen die jongeren kunnen beschermen.

Met name de eerste twee doelstellingen zullen nieuwe inzichten genereren, daarop ligt het accent dan ook in dit onderzoek. De derde doelstelling is minder prominent, omdat juist deze vraagstelling aan bod komt in het onderzoek van Kuyper en De Wit (Kuyper et al., 2010). Het blijft van belang dit mee te nemen omdat het onderzoekende karakter van de interviews ruimte biedt om te kijken naar de relatie tussen de betekenis, grenzen van het toelaatbare en risico- en beschermingsfactoren.

2.2 Onderzoeksvragen en kernbegrippen

In deze studie worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Welke betekenis hechten jongeren aan seksualiteit?
2. Wat is de context waarin die betekenisgeving tot stand komt (gezin, opvoeding, seksuele voorlichting, cultuur in de peergroep, media)?
3. Wat is hun motivatie om seksuele contacten aan te gaan of juist niet aan te gaan?
4. Wanneer is er naar de mening van de jongeren sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag?
5. In hoeverre hebben deze jongeren ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag?
6. Welke gevolgen heeft deze ervaring gehad voor de manier waarop ze met volgende interacties omgaan?
7. Zijn er in het kader van bovengenoemde vragen aanwijzingen voor verschillen naar sekse, opleiding en etnische achtergrond?

Kernbegrippen uit de onderzoeksvragen:

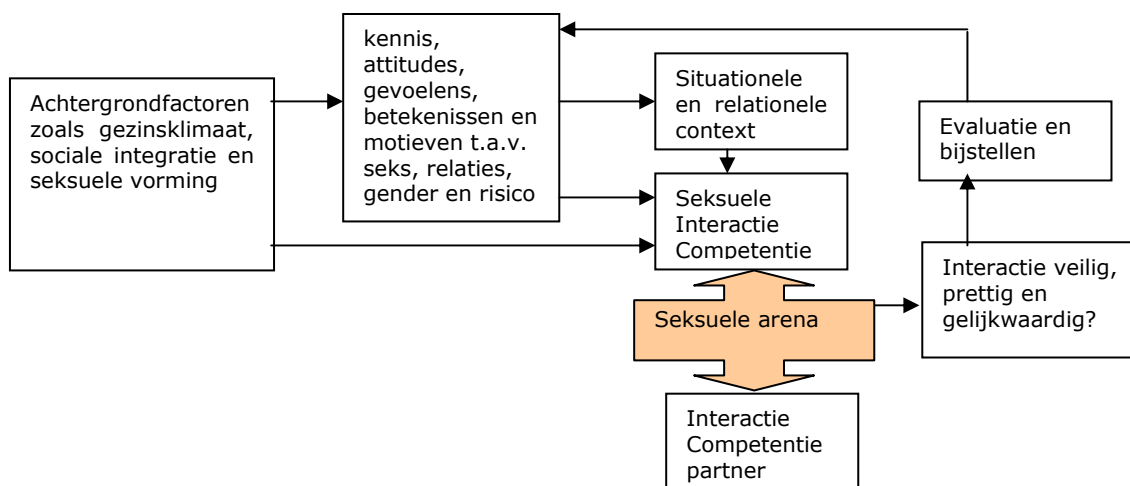
- Betekenis van seksualiteit: de betekenis van seksualiteit is een breed begrip, wat op verschillende manieren geoperationaliseerd kan worden. In dit onderzoek kiezen we ervoor om een drietal aspecten van de betekenis in kaart te brengen:
 - Wat verstaan jongeren onder seksualiteit? Wat hoort erbij en wat niet?

- Hoe belangrijk is seksualiteit voor jongeren? Hoe is dit in relaties en daarbuiten?
- Hoe ziet het seksuele zelfbeeld van jongeren eruit?
- *Seksueel zelfbeeld*: het seksuele zelfbeeld omvat de aspecten die iemand beschrijvend vindt voor zichzelf als het gaat om seksualiteit¹. Bijvoorbeeld 'Ik ben een romanticus' of 'Ik ben een player'. Iemand die zichzelf ziet als romantisch zal misschien minder snel een one night stand aangaan dan een 'player'. De Wit, Breeman en Woertman stellen dat het seksuele zelfbeeld de relatie tussen gedragsintentie en gedrag modereert (De Wit et al, 2005). Het zelfbeeld fungeert dus als een brug tussen wat je van plan bent en wat er gebeurt. Allen (2003) deed onderzoek onder 17-19-jarige mannen en vrouwen in Nieuw Zeeland. Haar bevinding is dat veel jongeren vasthouden aan dominante discourses van (hetero)seksualiteit om hun seksuele zelfbeeld te construeren (bijvoorbeeld mannen zijn actief, vrouwen ontvangend). Allen vond ook dat de context van invloed is op wat jongeren over hun eigen opstelling melden. In sociale onveilige situatie presenteren jongeren zich traditioneler. Jongens switchen als ze in een groep jongens zijn terug naar het dominante vertoog als ze kritiek krijgen (of verwachten). Meiden zijn opener over hun seksuele actieve rol als ze in een groep meiden zitten waar ze weinig te duchten hebben van roddel en een slechte reputatie.
- *Context van betekenis*: elk individu geeft betekenis aan zijn of haar ervaringen binnen een sociale context. Het gedrag en de reactie van anderen, de normen die gelden van huis uit en in de peer group en de eventuele sociale gevolgen van gedrag (uitsluiting, veroordeling, stigma) hebben invloed op de betekenis die een jongere geeft aan seksuele ervaringen. Welke boodschappen neemt een jongere mee in zijn seksuele loopbaan en wat is de invloed van de oordelen van ouders, peers, partners en media?
- *Motivatie voor seks*: bij motivatie gaat het om de intra psychische beweegredenen van jongeren om seks te hebben, in tegenstelling tot redenen van buitenaf (de wensen van de ander, peer pressure). Wat zijn hun eigen drijfveren om seks te hebben, wat zoeken ze in seks? Om een beeld te krijgen van de invloed van seksuele ervaringen op veranderingen in hun motivatie hebben we gevraagd naar de motivatie voor 'de eerste keer' en hun motivatie voor seks nu. Ook hebben we hen gevraagd of er in hun ogen iets veranderd is en waardoor. Ook motivatie om te wachten met seks of om geen seks te hebben, hebben we in kaart gebracht.
- *Seksueel grensoverschrijdend gedrag*: Een belangrijk concept in dit onderzoek is grensoverschrijdend gedrag. Grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen zijn seksuele ervaringen en gedragingen die over de grens van een van de betrokkenen gaan en waarbij een partner die geen seks wil wordt overgehaald, beïnvloed, gemanipuleerd, gechanteerd of gedwongen (Kuyper, 2010). De invulling die jongeren aan dit begrip geven, is een van de onderzoeksvragen van dit onderzoek. Wanneer is seksueel gedrag in de ogen van de jongere goed of acceptabel en wanneer gaat het over de grens? In hoeverre heeft iemand zelf duidelijk tot waar hij of zij wil gaan? Harreveld vindt in haar

¹ Definitie zelfbeeld door Markus (1977): 'cognitieve generalisaties over jezelf, ontleend aan vroegere ervaringen, die zelf gerelateerde informatie uit de sociale omgeving organiseren en verwerken'.

onderzoek naar ervaringen van meisjes in het uitgaansleven dat meisjes met sterke overtuigingen rondom seksualiteit, minder ervaringen hadden met seksueel grensoverschrijdend gedrag (Harreveld, 2009). In de interviews hebben we ook gekeken wat de evaluatie van seksuele ervaringen bepaalde; wat maakt een ervaring positief of negatief? In hoeverre benoemt iemand zelf ervaringen met grensoverschrijdend gedrag, als slachtoffer of als dader, en wat voor effect heeft dit op zijn of haar latere seksuele gedrag?

- *Seksuele interactie*: in de interviews is aanvullend op de onderzoeksvragen ook informatie verzameld over de seksuele interactie tussen jongeren, om meer inzicht te krijgen in hoe het proces van grenzen aangeven en grenzen overschrijden verloopt. Binnen het model van seksuele interactiecompetentie wordt het concept van de seksuele arena gebruikt. In de ontmoeting tussen twee individuen, met beiden hun achtergronden, hun opvattingen, hun motieven en hun competenties, wordt bepaald wat er gaat gebeuren en in hoeverre beiden in staat zijn hun wensen en grenzen aan te geven. In dit onderzoek is van belang om meer te weten te komen over de interactie waarin grenzen overschreden worden. Waar gaat het fout? Geeft de ene partij zijn of haar grenzen niet aan of verstaat de ander ze niet? Of gaat het subtieler, door anticipatie op de verwachtingen van de ander? In hoeverre hebben jongeren het gevoel invloed te hebben op wat zich in de ontmoeting met de ander af kan spelen? Hierin gaat het niet alleen om de intenties en competenties van de twee individuen, ook de context en de relatie tussen de twee individuen speelt een rol. Jezelf verweren tegen een onbekende man in een donker steegje vergt een andere aanpak dan weerstand bieden tegen ongewenste seks met een vaste partner. Mogelijk is gedrag van jongeren nog sterker contextgebonden, door hun gebrek aan cognitieve rijpheid en ervaring (Moore et al., 1996).

Figuur 1. Model van seksuele interactiecompetentie (Vanwesenbeeck et al., 1999).

Het samenspel tussen de interactie competenties van beide partners levert een uitkomst op van het seksuele contact in termen van risico en plezier. De evaluatie van deze uitkomst kan tot gevolg hebben dat de betekenisgeving wordt bijgesteld en dat in de toekomst andere 'keuzes' worden gemaakt. De mate waarin iemand kan leren van

eerdere ervaringen maakt deel uit van seksuele interactiecompetentie, maar is tegelijkertijd nauwelijks te beïnvloeden (Vanwesenbeeck et al., 1999).

Voor de campagne is het nodig om een beeld te krijgen welke verschillen er tussen groepen jongeren te onderscheiden zijn, die invloed hebben op hun seksuele interactiecompetentie. Ook is het relevant in hoeverre bepaalde groepen jongeren meer met grensoverschrijdende situaties te maken krijgen dan andere.

2.3 Methode

Dit onderzoek is een vorm van gefundeerde theoriebenadering (grounded theory). De centrale bron van informatie wordt gevormd door 68 diepte interviews met jongeren (37 meiden, 31 jongens). Voorafgaand aan de interviews is literatuur bestudeerd om tot een goede topiclijst te komen. De literatuur heeft ook gediend om begrippen te vinden die fungeren als zoeklicht in de onderzoek, zoals seksuele interactiecompetentie.

De interviews zijn gehouden aan de hand van een topiclijst, die gebruik maakt van een reeds eerder ontwikkeld protocol voor kwalitatieve dataverzameling en van inzichten over seksueel gedrag van jongeren uit eerdere onderzoeken. De eerste twee interviews zijn door twee onderzoekers samen uitgevoerd (een interviewer en een observant) om de bruikbaarheid van de topiclijst te checken en te verrijken. Bovendien vond hierdoor afstemming plaats van waar op doorgevraagd wordt in de interviews. Van de drie interviewers die in later stadium mee zijn gaan werken, is steeds het eerste interview door de projectleider afgeluisterd en van feedback voorzien. De interviews duurden een uur tot anderhalf uur, vervolgens zijn ze integraal uitgewerkt en gecodeerd. De respondenten ontvingen een incentive van € 15,-- voor deelname.

De analyse van de interviews is gebaseerd op het principe van constante vergelijking. Het onderzoek kende een cyclisch proces van dataverzameling en data-analyse. Gaandeweg het onderzoek is een theoretisch model ontwikkeld en getoetst via de interviews die daarop volgden. De structuur van het onderzoek is gebaseerd op de 'onderzoeksslang' van Boeije (Boeije 2005). Hierin worden gegevens stapsgewijs verzameld, gecodeerd, codes worden verder gespecificeerd, ingedeeld in codebomen, die verder getoetst worden in een vervolgronde met nieuwe gegevens.

Om de betrouwbaarheid van de beoordeling en codering van de interviews te vergroten is gewerkt met onderzoekertriangulatie. De interviews zijn gecodeerd en hercodeerd door twee onderzoekers. Hierdoor is de consistentie van het coderingssysteem vergroot.

2.4 Onderzoeksgroep

Gezien de onderzoeksvragen is het van groot belang om voldoende diversiteit te hebben binnen de onderzoeksgroep op de factoren waarvan uit onderzoek bekend is dat het invloed heeft op seksueel gedrag en seksuele beleving (De Graaf, 2005):

- gender;
- opleidingsniveau;
- culturele en religieuze achtergrond.

Het streven was om 60 jongeren te interviewen, in de leeftijd van 16-21 jaar: 30 meiden en 30 jongens, 20 autochtoon, 20 Surinaams/Antilliaans/Afrikaans, 20

Turks/Marokkaans/Hindoestaans, half laagopgeleid, half hoogopgeleid. Zoals onderstaande tabel laat zien, is dit streven gehaald.

Tabel 1. Overzicht van respondenten: sekse, cultuur en opleidingsniveau

Meiden				
Culturele achtergrond	lage opleiding: VMBO, MBO	hoge opleiding: HAVO, VWO HBO, univ.	Totaal	streven
Autochtoon	6	9	15	10
Surinaams/Antilliaans/ Afrikaans	5	6	11	10
Turks/Marokkaans/ Hindoestaans	5	3	8	10
Anders, nl. Thais, Chileens, Spaans	1	2	3	
Totaal meiden	17	20	37	
Jongens				
Autochtoon	2	6	8	10
Surinaams/Antilliaans/ Afrikaans	7	4	11	10
Turks/Marokkaans/ Hindoestaans	8	1	9	10
Anders, nl. Russisch, Indisch, Nicaraguaans	2	1	3	
Totaal jongens	19	12	31	
Totaal aantal respondenten	36	32	68	60

Behalve de diversiteitfactoren waarop de onderzoeksgroep is samengesteld (sekse, culturele en religieuze achtergrond en opleidingsniveau) varieert de groep ook op andere kenmerken. Deze diversiteit vergroot de kans dat de resultaten van dit onderzoek voor een brede groep jongeren verplaatsbaar zijn:

- stad en platteland: de respondenten wonen veelal in grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Leiden, Den Haag, Utrecht, Groningen, Arnhem, Dordrecht), maar ook in kleinere steden en dorpen, zoals Doetinchem, Ede, Houten, Hoorn, Capelle a/d IJssel, Amstelveen, Vianen, Landsmeer, Brummen, Helmond, Purmerend en Diemen;
- leefsituatie (met beide ouders, gescheiden ouders, samenwonend, op kamers etcetera): veel jongeren wonen nog thuis, bij beide ouders of bij een van de ouders. Er zijn ook een aantal jongeren die leven in patchworkgezinnen, gescheiden ouders die allebei nieuwe gezinnen gecreëerd hebben. Een aantal jongeren wonen op kamers of wonen samen. Een enkele jongere is getrouwd;
- hetero/bi/homo. Er waren maar drie respondenten die zichzelf als homo- of biseksueel (een jongen en twee meiden). Dus deze groep is maar weinig

vertegenwoordigd. Een andere respondente heeft twee moeders en twee vaders (moeders zijn lesbisch, vader is deel van een homostel);

- ervaringen met seksueel misbruik in de jeugd: drie respondenten, twee meiden en een jongen, hebben ervaring met seksueel misbruik in hun jeugd door een volwassene;
- er is één tienermoeder onder de respondenten, een Antilliaanse. Er zijn geen tienvaders in deze onderzoeksgroep;
- de leeftijd van de respondenten varieert van 16 tot 21 jaar. Hieronder een overzicht van de verdeling onder jongens en meiden.

Tabel 2 Leeftijd van de respondenten

Leeftijd	16	17	18	19	20	21	totaal
Meiden	5	6	4	8	2	12	37
Jongens	12	4	7	5	2	1	31
<i>Totaal</i>	<i>17</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>13</i>	<i>4</i>	<i>13</i>	68

2.5 Uitvoering onderzoek

De werving van de respondenten is op verschillende manieren verlopen. Er is geworven via een oproep aan jongeren op websites en via intermediairs. Ook is aan jongeren die aan eerdere projecten hebben meegedaan gevraagd om jongeren te werven. Deze sneeuwbalmethode leverde te weinig respondenten op. Via de websites kwamen in eerste instantie alleen autochtone meiden binnen. In latere instantie melden ook enkele jongens zich. Toch leverde dit veel te weinig op, bovendien bleken veel jongeren zich terug te trekken op moment dat duidelijk werd dat het om een face to face interview ging en niet om een digitale vragenlijst.

Een tweede wervingsronde is opgezet om specifieke groepen te werven, door met interviewers langs scholen te gaan (HBO en ROC's) en op straat jongeren te werven. De hulp van docenten is ingeroepen om jongeren te motiveren om mee te doen aan interviews. Het bleek een troef als de interviews onder schooltijd plaats konden vinden. Ook is er geworven op een jongeren-event in de Bijlmer en in jongerencentra in Amsterdam. De inzet van jongerenwerkers die jongeren benaderden en een brugfunctie vervulden naar de interviewers was daarbij van groot belang.

Een tweede positief effect van actieve inzet van jongerenwerkers en docenten was dat we op deze wijze ook jongeren hebben kunnen interviewen die zichzelf niet zouden aanmelden voor een interview over seksualiteit, omdat schaamte en ongemak hen daarvan weerhoudt. Veel jongeren die zichzelf aanmeldden vonden het niet moeilijk om over seks te praten met een onbekende. Jongeren die we op straat aanspraken en via intermediairs geworven werden, waren soms minder open en ook minder geduldig. Een aantal laagopgeleide allochtone jongens en meiden vond het erg lastig om met een onbekende volwassene over seks te praten. Vaak spraken zij met hun ouders of andere volwassenen niet over seks. Ook de mate waarin jongeren gewend zijn om reflectief naar zichzelf te kijken, houdt verband met het gemak waarmee ze de vragen konden beantwoorden. De interviewers vragen veel zelfreflectie, bijvoorbeeld in de vraag naar motivatie voor seks en wat seks tot een positieve of negatieve ervaring maakt. Als je niet gewend bent op die manier over ervaringen te denken, zijn het lastige vragen.

De interviews zijn afgenomen door vijf interviewers, vier vrouwen en een man. Twee derde van de jongens zijn door een man geïnterviewd, omdat de verwachting was dat dit de drempel voor jongens om openhartig te praten over hun seksuele beleving zou verlagen. Terugkijkend is het lastig om vast te stellen of het inderdaad zo was. Jongens die door vrouwen geïnterviewd zijn, bleken toch vrij open over seksstereotype denkbepelden en over hun seksdrive. Hun opvattingen en versiergedrag zijn blijkbaar geen zaken waar ze zich voor schamen tegenover vrouwen. Toch is het aannemelijk dat ze meer details van hun seksuele ervaringen laten zien aan een man.

De interviews zijn afgenomen met behulp van een topiclijst (bijlage 1) en een kaart met categorieën om iemands seksuele zelfbeeld te kunnen bespreken (bijlage 2). De volgorde en formulering van de vragen kon door de interviewer vrij bepaald worden, om het gesprek zo soepel mogelijk te laten verlopen. In de opbouw van de topiclijst is wel rekening gehouden met een rustige start en de timing van meer intieme vragen na de helft van het interview.

De interviews zijn allemaal face to face afgenomen, in een ruimte waar het gesprek zonder onderbreking kon verlopen. Deze locaties waren: een buurthuis, klaslokaal in een school, rustig café, op het kantoor van de Rutgers Nisso Groep en in een park. Ruimtes waar de deur dicht kon zijn veruit het beste geschikt, maar soms was de reisafstand een belemmering en is gekozen voor een stationsrestaurant of café, als neutrale plek waar een jongere kon afspreken zonder gezien of gehoord te worden door bekende mensen.

3. Betekenis van seksualiteit voor jongeren

'Ik ben er wel mee bezig, maar het is niet een prioriteit in mijn leven, nu. Ik heb wel andere dingen te doen behalve seksualiteit, zeg maar.' (Ghanees meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

In dit hoofdstuk wordt de eerste onderzoeksvraag beantwoord: welke betekenis hechten jongeren aan seksualiteit?

Deze brede vraag is geoperationaliseerd in een aantal deelvragen:

- wat verstaan jongeren onder seksualiteit? Wat hoort erbij en wat niet?;
- hoe belangrijk is seksualiteit voor jongeren?;
- hoe ziet het seksuele zelfbeeld van jongeren eruit? Welke aspecten vindt iemand zelf beschrijvend voor zichzelf?

Eerst komt aan bod wat jongeren onder seks en seksualiteit verstaan. Wat zijn hun associaties, in welk domein valt het voor hen? Daarna beschrijven we hoe belangrijk seks en seksualiteit is voor de jongeren. Welke plek heeft het in hun leven? En hoe ziet hun seksuele zelfbeeld eruit?

3.1 Wat is seks?

'Seks betekent voor mij geslachtsgemeenschap en een beetje voorspel en een beetje naspel.' (Surinaams meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Veel jongeren geven aan bij seksualiteit en seks te denken aan geslachtsgemeenschap of vrijen. Sommigen van hen vinden andere seksuele handelingen, zoals orale of manuele seks niet onder seks vallen, anderen vinden dit er wel bij horen. Opvallend is dat veel jongeren aangeven dat zij zoenen geen seks vinden. Zoenen wordt dan gezien als iets 'normaals', waar weinig of geen seksuele gevoelens bij komen kijken en wat je met vrijwel iedereen kunt doen. Terwijl voor het hebben van 'echte' seks vaak aantrekkingskracht, seksuele gevoelens, verliefdheid of liefde nodig zijn.

'Ja, ik vind zoenen gewoon iets normaals, ik vind het niet echt iets dat mij opwindt, daarom.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Gewoon een beetje flirten of zo dat moet wel kunnen, dat vind ik dan niet perse seksualiteit of zo. En zoenen op zich ook niet. Maar, ja, die stap daarna dat vind ik dan wel seks.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Er zijn ook jongeren die bij seks niet zozeer fysieke handelingen beschrijven, maar vooral seksuele gevoelens en gedachten, fysieke aantrekkingskracht en intimiteit. Ze benadrukken dat het per persoon en situatie kan verschillen. Ook wordt door jongeren soms onderscheid gemaakt tussen seks met iemand waarvan je houdt en seks voor de lust. Sommige jongeren vinden seks binnen een (vaste) relatie of binnen het huwelijk horen.

'Ja, als je een vriend hebt, zeg maar. Seks is niet alleen seks, het is toch ook liefde. Ik vind dat het gewoon, als je de juiste tegenkomt, dat je dan pas seks hebt, niet daarvoor.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Het eerste woord wat in mij opkomt heeft toch wel met je naakte lichaam te maken, het blootgeven van je lichaam. Daarnaast natuurlijk seks, vrijen en alles wat daarbij hoort, ook zeg maar gewoon de gedachtes, de lust, de passie, de gevoelens' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Seksualiteit is, ja, dat verschilt, want het kan een handeling zijn die bij een ander weer totaal niet seksueel is. Bijvoorbeeld je hand op iemands dijbeen leggen. Bij de ene is dat totaal niet erg, maar bij de ander is dat al wel seksueel.' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Andere jongeren benoemen seksualiteit als maatschappelijk fenomeen, als man- of vrouw-zijn, seksuele geaardheid of seksueel getinte beelden in de media.

'Ik denk alles wat te maken heeft met man-zijn of met het vrouw-zijn. Niet alleen de seks zelf maar ook gewoon het lichaam. Ik denk ook natuurlijke verschillen die er gewoon zijn tussen een man en een vrouw. Dat versta ik eigenlijk onder seksualiteit.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ik vind sommige dingen in de media bijvoorbeeld ook al seksualiteit, weet je wel, in sommige clips en zo, dat vind ik al best wel seksueel getint.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Van opvoeding tot voorlichting en tot de activiteit zelf. Ja, heel groot.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

3.2 Hoe belangrijk is seks?

'Ik heb nu, eerlijk gezegd echt geen tijd voor dat soort dingen. Te druk. Ook met school en gewoon van alles. Ik wil nog lol maken en vind het lekker om nu nog vrijgezel te zijn. Ik heb er niet echt tijd voor. Ik heb er nu ook geen interesse in.' (Antilliaans meisje, 19 jaar, laagopgeleid).

De meeste jongens en meiden vinden seks belangrijk, maar zijn er niet continu mee bezig. Jongeren die een relatie hebben op dit moment vinden het vaak belangrijker dan jongeren die geen relatie hebben. Een aantal jongeren is er op dit moment helemaal niet mee bezig. Zij hebben andere prioriteiten, zoals studie, hobby's of werk. Daarnaast is er ook een groep jongeren, vooral meiden, die er uit persoonlijke, religieuze of culturele redenen voor kiest om te wachten met seks (tot het huwelijk of totdat zij een speciaal iemand ontmoeten). Voor hen speelt het tot die tijd vaak een minder grote rol.

'Ik heb behoefte aan seks en dat vind ik ook de normaalste zaak van de wereld en is die behoefte belangrijk? Ja, maar het is geen primaire behoefte.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ik zie het allemaal wel als ik ooit ga trouwen, maar het is niet zo dat ik echt op zoek ben naar iets of wat dan ook. Dus voor mij is het echt, ik ken het nu nog niet, dus. Maar dat is ook nog niet nodig.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Veel jongeren geven aan seks met name belangrijk te vinden als bron van intimiteit in een relatie of als zij gevoelens voor iemand hebben. Maar er zijn ook jongeren die seks belangrijk vinden om fysieke behoeftes te bevredigen. Deze verschillen spelen zowel onder meiden als onder jongens.

'Zolang ik niet verliefd ben, vind ik het eigenlijk helemaal niet belangrijk.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'In je onderbewustzijn is het volgens mij, kruipt het wel veel omhoog. Maar het dagelijks leven heeft er weinig mee te maken. Dat is echt iets voor wanneer je, voor mij althans, wanneer je toch een redelijk intieme relatie met iemand hebt. Dan komt dat aan de orde.' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik ben ook best wel seksgericht. Ja, zeg maar, we zijn toch eerlijk.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Een aantal jongeren geeft aan dat hun behoefte aan seks is veranderd. Soms komt dat door het 'ouder worden', soms doordat ze meer ervaring hebben gekregen. Jongens die vroeg aan seks zijn begonnen, zeggen soms dat de spanning er na een paar jaar vanaf gaat.

'Eerst dacht ik van, ik zou het altijd wel willen doen en zo en nu denk ik ja, het hoeft niet echt perse. Ja, naarmate je vaker seks gehad hebt, dan verandert je kijk daarop. Dan is het niet meer zo geweldig, dan lijkt het bijna iets normaals. Dat is het ook eigenlijk.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

De meeste jongeren vinden seks in een relatie erg belangrijk. Niet het belangrijkste, maar het is wel een belangrijk onderdeel van de relatie.

'Het is voor mij wel een belangrijk iets in de relatie op de één of andere manier. Ja, ik vind het wel een heel belangrijk onderdeel van met een meisje zijn.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'De relatie die wij hebben is niet alleen op seks gericht, maar voor mij is het wel een belangrijk stuk. Het is wel een stuk dat gewoon goed moet zijn en fijn moet zijn en ja, belangrijk is.' (autochtoon meisje, 20 jaar, laagopgeleid)

En als het op het gebied van seks niet goed loopt in de relatie, dan is dat voor veel jongeren een teken dat er iets niet goed is in de relatie en dat daar wat aan gedaan moet worden. Soms kan het ook betekenen dat je moet stoppen met de relatie.

'Ik ben best seksgericht in een relatie. En als het niet goed gaat met seks in een relatie, dan gaat het ook niet goed met de relatie.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Dan voel je je niet tot elkaar aangetrokken, dus dan kan je net zo goed stoppen met je relatie. Ik bedoel, ja, want seks is toch wel iets wat bij je relatie hoort. Want dan ga je meer van elkaar houden.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Het is goed voor de relatie ook dus. Ja, intimiteit, ja. De passie binnen de relatie. Het houdt een relatie ook gewoon vurig, vind ik. En als het niet vurig is, dan is het saai en

waarom zou je je dan in een relatie gooien? Vooral in mijn situatie, als je 18 bent.'
(Indische jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

3.3 Seksuele zelfbeelden

'Gewoon, omdat sommige mannen toch niet zulke forse meiden willen. Ik bedoel, wat vind je mooi? Beyoncé? Oké, ik moet je wel vertellen, ik lijk niet op Beyoncé, niet aangekleed en niet in mijn nakie, dus bereid je voor. Ik zal je niet in één keer een hartaanval geven, maar laten we het gewoon rustig aandoen, dan kun je het opbouwen.'
(Surinaams meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

In de interviews is op verschillende manieren gevraagd naar het zelfbeeld van jongeren. Het is als open vraag gesteld 'wat voor type ben jij, als het gaat om seks en relaties?' en 'hoe zouden jouw vrienden je typeren?'. Vaak bleken dit lastige vragen en kwamen er geen duidelijke antwoorden van jongeren op. We hebben ook een kaart voorgelegd met een aantal begrippen erop (zie bijlage 2) waar jongeren op de lijn konden aankruisen in hoeverre ze zich met een bepaald begrip identificeerden. Vervolgens is er bij elk kruisje een toelichting gevraagd. Een aantal begrippen bleken bij de jongeren weinig differentiatie te geven. Zo vond bijna elke jongere zichzelf wel romantisch, maar vulden jongeren het wel heel wisselend in. Niemand herkende zich in de combinatie van seks met 'er iets voor terug krijgen'. Opmerkelijk is ook dat weinig jongeren schaamte bij seks vinden horen en dat liefde voor bijna iedereen wel bij seks hoort. Uit de toelichtingen op de antwoorden kwamen de volgende aspecten naar voren die wel een differentiatie gaven in hoe jongeren naar zichzelf kijken:

- in hoeverre ben je gericht op serieuze relaties? Verbind je seks aan een relatie of kan het ook daarbuiten?;
- in welke mate bepalen je principes wat je doet op vlak van seksualiteit of bepaal je per situatie waar je grens ligt?;
- in hoeverre ben je avontuurlijk? Ben je gericht op het uitproberen van nieuwe dingen? En heb je het gevoel dat je regie hebt over wat er vervolgens gebeurt?;
- hoe zelfbewust en weerbaar ben je; in hoeverre laat je je gedrag bepalen door wat anderen van je verwachten?;
- hoe graag wil je seks? Hoe belangrijk is seks voor je?

Dit leidt bij de meiden tot vijf profielen. Deze profielen geven weer welk zelfbeeld meiden hebben. Ze zijn gesorteerd op welke het meeste voorkwam ²:

1. Relatiegerichte meiden

De meiden in deze groep zijn gericht op serieuze relaties. Seks hoort voor hen bij liefde. Lust is minder belangrijk dan intimiteit. Binnen een relatie voelen ze zich wel vrij om hun eigen wensen te uiten. De meiden in deze groep hebben heel diverse etnische achtergronden. In onze onderzoeksgroep ging het om autochtone, Antilliaanse, Marokkaanse, Hindoestaanse, Ghanese en Surinaamse meiden.

2. Weerbare meiden

Deze meiden zijn zelfbewust en weerbaar; ze zijn vaak gericht op serieuze relaties maar kunnen ook bij tijd en wijle gaan voor seks zonder liefde. Hun eigen lust en eigenwaarde

² Omdat de groep geen representatieve steekproef is van de Nederlandse bevolking maar een oververtegenwoordiging heeft uit allochtone groepen, wil dit niet zeggen dat de verdeling in de samenleving ook als zodanig is.

is de maatstaf. Ze zijn autonoom en assertief en vinden passie en spanning belangrijk. Sommigen hebben wel duidelijke normen wanneer seks voor hen 'kan'; liefst in een relatie. De meiden in deze categorie zijn autochtoon of Surinaams.

3. Afwachters

Deze meiden zijn bang om gekwetst te worden. Ze zijn onzeker en voorzichtig met seks. Sommigen hebben een sterk wantrouwen naar mannen, anderen zijn vooral verlegen. Ze komen niet vaak in lastige situaties terecht omdat ze vermijdend zijn, maar omdat ze er ook op gericht zijn de sfeer niet te verpesten maakt dit hen wel kwetsbaar voor grensoverschrijdend gedrag als de situatie zich voordoet. Sommigen zijn eigenlijk nieuwsgierig en experimenteel. De meiden in deze categorie zijn autochtoon of Antilliaans.

4. Principiële maagden

Deze meiden zijn welbewust nog niet gericht op relaties en seks. Hun eigen ideeën lopen parallel aan die van hun ouders en de culturele en religieuze voorschriften. Maagd zijn en principieel zijn geeft hen eigenwaarde. Ze zijn niet gericht op avontuur. De meiden in deze categorie hadden allemaal een Marokkaanse, Turkse of Irakese achtergrond.

5. Aandachtzoekende meiden

In deze groep meiden zitten meiden die seks hebben omdat ze aandacht en liefde zoeken. Het zijn allemaal meiden met een negatief lichaamsbeeld en weinig zelfvertrouwen. Bij twee meiden spelen ervaringen met seksueel misbruik op de achtergrond mee, wat aan de ene kant de behoefte aan controle versterkt, maar aan de andere kant ook veel behoefte aan seks oproept en een ambivalent gevoel ten aanzien van seks met mannen. Deze meiden waren autochtoon en Surinaams.

Bij de jongens leidt het tot de volgende vijf profielen. Ook bij de jongens is het eerste profiel het meest voorkomend in de onderzoeksgroep en de laatste twee het minste:

1. Relatiegerichte jongens

Deze jongens zijn zelfbewust en weten goed wat ze willen. Ze zijn gericht op serieuze relaties. Ze voelen soms wel lust voor meiden waar ze geen relatie mee hebben, maar willen daar niets mee. Het gaat hen om de liefde en daarin zijn ze gepassioneerd. Ze hebben het idee dat seks minder belangrijk voor hen is dan voor hun vrienden. Ze gedragen zich verantwoordelijk en vinden communicatie belangrijk. In onze groep waren het vooral autochtone, Surinaamse en Indische jongens, en een enkele Antilliaanse jongen.

2. Versierders

Deze jongens zijn zelfbewust en avontuurlijk. Lust is voor hen een belangrijke drijfveer en ze stappen makkelijk op vrouwen af. Ze hebben liever seks waar gevoelens bij zijn, maar het hoeft niet in een relatie te zijn. Bij een paar speelt dat als ze eenmaal bezig zijn met seks, ze weinig begrip opbrengen voor meiden die second thoughts hebben. Hun ego speelt een belangrijke rol in het geheel. Voor een paar jongens is hun eergevoel belangrijker dan het krijgen van seks: als een meisje versieren teveel moeite kost, laten ze het zitten of gaan ze naar een volgende. De jongens in deze groep hebben een Surinaamse, Marokkaanse, Turkse, Nigeriaanse, Russische en autochtone achtergrond.

3. Afwachters

Deze jongens zijn niet actief bezig met meisjes. Er zijn twee achtergronden bij de afwachters: de ene groep is onzeker over zichzelf en bang om gekwetst te worden, de andere groep is vooral druk bezig met andere dingen (school, muziek). Het kan ook samenhangen; dat het druk zijn met andere dingen voortkomt uit verlegenheid. Als ze even een vriendin hebben, komt dat voort uit het initiatief van het meisje. Sommigen zijn romantici, anderen durven niet zo op vrouwen af te stappen. De jongens in deze groep hebben heel diverse achtergronden. In onze groep waren dat Marokkaanse, Surinaamse, Antilliaanse en autochtone achtergronden.

4. Principiële maagden

Deze jongens willen maagd blijven tot het huwelijk. Dat wil niet zeggen dat ze helemaal niet aan seks doen, maar wel dat ze duidelijke grenzen voor zichzelf hebben. Bij de ene komt het voort uit principes, en uit ambitie: eerst school afmaken, dan pas tijd voor de liefde. Bij de ander is het een combinatie van principes met wantrouwen tegenover vrouwen; als je niet uitkijkt dwingen ze je met hen te trouwen, worden ze zwanger of beschuldigen ze je van verkrachting. De jongens in deze categorie hebben een Marokkaanse of Turkse achtergrond en zijn laagopgeleid.

5. Players

Deze jongens gaat het om de status die seks geeft bij hun vrienden en om hun lust. Ze willen vooral populaire meisjes scoren, hebben geen bezwaar tegen snelle seks en hebben meerdere 'chickies'. Seks gaat niet om liefde, maar om lust. De players in onze groep hebben een Surinaamse en Nigeriaanse achtergrond.

4. Context van betekenisgeving

Met mijn vader even een heel kort gesprek, maar toen vond ik het ongemakkelijk. En toen zei ik van "ja, ja, ik weet het allemaal wel".' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

In dit hoofdstuk behandelen we de context waarin seksualiteit betekenis krijgt voor jongeren. Wat krijgen ze mee vanuit thuis, vanuit school en van hun vrienden? Wat voor boodschappen hebben ze opgevangen rondom seksueel gedrag? Naast ouders en leerkrachten zijn leeftijdsgenoten van belang. Wat voor invloed hebben de peers? Heerst er een cultuur dat seks stoer is of juist dat je een slet bent als je seks hebt? Voelen jongeren zich onder druk gezet door hun vrienden? Of mag iedereen in hun vriendengroep zich gedragen zoals hij of zij zelf wil?

4.1 Seksuele opvoeding

'Ik weet wel gewoon alles wat een persoon moet weten over seksualiteit. Gewoon levenservaring. Ik bedoel, gewoon met vrienden, tv, internet.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

De meeste jongeren hebben seksuele voorlichting gehad op school en thuis. Maar er zijn ook jongeren die helemaal geen voorlichting hebben gehad of zich dat niet herinneren. Dit waren met name laagopgeleide jongens. Ze krijgen hun informatie van broers en neven, van vrienden en van (porno op) internet.

Seksuele voorlichting op school

'Als ik iets al weet, dan luister ik er ook niet meer naar, dan is het niet meer nieuw.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Bijna alle jongeren hebben op de basisschool of middelbare seksuele voorlichting gehad. Veel jongeren geven aan dat de voorlichting te laat kwam, omdat zij het meeste zelf al wisten of dat het te vroeg kwam en zij er eigenlijk nog niet aan toe waren. De voorlichting op school ging meestal over technische informatie (hoe het lichaam werkt, de menstruatiecyclus), de gevaren van onbeschermd seks (zwangerschap en SOA) en hoe jongeren zichzelf daartegen kunnen beschermen. De boodschap was dan ook: vrij veilig. Er is slechts een klein aantal jongeren dat aangeeft ook andere dingen te hebben besproken op school, zoals relaties en positieve seksualiteit. Sommige jongeren ervaren dit als een gemis, anderen hadden ook niet de behoefte er op school over te praten of wisten naar eigen zeggen alles al.

'Op de middelbare school, maar dat ging meer over echt standaard biologie, over zwangerschap en hoe dat werkt. Dus het was ja, naar mijn mening is dat inderdaad een andere voorlichting die dan voor de jongeren geschikt zou zijn, zeg maar.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid).

'Ja, ze zeiden dan van dat je jezelf altijd moest beschermen en over het condoom, hoe je dat om moet doen en dat je moet kijken of het condoom niet over datum is en dat soort dingen. Nooit twee keer dezelfde condoom gebruiken of over elkaar gebruiken. Of over anticonceptie, weet je wel, van als het condoom toch is gescheurd of zo, wat je dan

moet doen. Gelijk naar de dokter gaan of je kunt er met mensen over praten. Ja, verschillende dingen over als je wel zwanger wordt, over ovulatie, over eisprong, over sperma, ja van alles eigenlijk.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Nou ja, je zit daar met zo'n leraar en met al je klasgenoten, en dan denk je, ahum, moet dat zo, en hier? Het was gewoon een hele oude film ook, weet je wel, die echt tien jaar daarvoor een keer gemaakt is, en het was allemaal best een beetje primitief zeg maar. En het was ook al wel bekend bij iedereen, ja, het was gewoon al bekend.' (Autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Wat heb ik gemist? Het praten over normen. Niet normen als in normen en waarden, maar de norm. Voor mij zijn dat twee verschillende dingen, maar over de norm qua seks.' (Surinaams meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Seksuele voorlichting van ouders

De meeste jongeren hebben van hun ouders geen terugkerende seksuele voorlichting gehad. Een aantal ouders heeft wel verteld over zwangerschap, anticonceptie of menstruatie, maar daar blijft het meestal bij.

"Natuurlijk, je moeder vertelt dingen en heel veel van de media dat je dingen meekrijgt. Maar nooit echt dat ze me hebben neergezet en gezegd van, "nou zo gaat het".' (Autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Nooit echt, zeg maar, echt een serieus gesprek van, we gaan er nu even voor zitten. Niet zo. Soms komt er wel eens iets langs op tv en dan wil me moeder daar toch nog wel even iets over vertellen. En dan zeg ik altijd, "ja mam, dat weet ik allang". Dan zegt ze, "ja maar het is wel goed als je het even weet".' (Zimbabweans/NL meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

Open klimaat thuis

Bij veel jongeren is er thuis wel een open klimaat rondom het praten over seks. Dit houdt in dat de meeste jongeren bij hun ouders (meestal hun moeder) terecht kunnen als zij vragen hebben of ergens mee zitten. Een aantal jongeren maakt hier ook gebruik van en bespreekt thuis veel, maar veel jongeren praten er liever niet met hun ouders over. En als ouders vragen hebben, dan kappen zij dit ook af.

'Nou, gewoon als ik dan een vriendje heb, dan gaat ze wel dingen vragen als "heb je al met hem gezoend?" en dat soort dingen. En dan zeg ik het ook gewoon hoor.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ik weet nog wel heel goed toen ik mijn eerste vriendje had, dat ik op een gegeven moment tegen mijn ouders zei van: 'ik wil aan de pil'. 'Waarom dan?' Zegt mijn vader. Ik zeg: "nou omdat ik met hem naar bed wil." Zegt mijn vader: "nou dat vind ik fijn dat je dat gewoon zo eerlijk zegt. Zeg maar, dat je gewoon zegt van nou het is hierom en niet om één of andere rare reden, want dit is gewoon de reden. En ja, of wij het nou leuk vinden of niet: natuurlijk, je bent zestien, dus ga je gang...' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Nee, niet met z'n allen. Ik denk eerder m'n broertje met m'n vader en m'n zusje en ik met m'n moeder. Maar niet echt dat ik met m'n vader over seksualiteit ga praten. Nee, dat kan ik niet. Met m'n moeder vind ik het op zich wel normaal.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ik wil niet dat ze alles weten, maar als ik wil kan ik er gewoon makkelijk over praten. Gewoon bescherming van mezelf. Ik kan mijn zaakjes zelf ook wel afhandelen en daar hoeven ze zich niet allemaal mee te bemoeien.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Taboe op praten over seks

In andere gezinnen wordt er helemaal niet over seks gesproken. Soms willen jongeren dit zelf niet, soms wordt er toch een taboe ervaren op het bespreken van seks zonder dat dit door ouders zo gezegd wordt. Een aantal allochtone jongeren geeft ook aan dat het niet respectvol is om met je ouders over seksualiteit te praten, zeker niet voor het huwelijk.

'Ik weet nog, toen ik op de basisschool zat, dan heb je zo'n afscheidsavond en wij waren toen dus een weekje naar Texel met de klas, en ik had toen geschuifeld met een jongen. En mijn vriendinnetje die snapte dus helemaal niet de ernst daarvan in en die vertelde dat dus aan m'n vader. Nou dat kon écht niet van m'n vader, dat vond ie zó erg. Dus hij zei ook "je mag niet met jongens dansen". Dus er werd thuis niet echt heel open erover gesproken, maar uit bepaalde signalen kon je merken dat je bepaalde banden niet hoort aan te gaan met jongens, dat je moet uitkijken hoe je met jongens omgaat en dat jongens maar één ding willen.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Over seksualiteit? Nooit. Nee. Dat is niet netjes bij ons, dat kan gewoon niet. Je moet voor je ouders respect hebben en als je over seks met je ouders praat, dan vind ik dat je geen respect hebt voor je ouders. Dus.. Ik vind het goed dat ze daar niet over praten, want dat heeft gewoon, ja, een rare impact als mijn vader daar ineens over begint hoor, dat kan niet.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Er heerst toch een beetje een taboe op. En ik ben er zelf ook niet makkelijk in. Ik begin er ook niet zo maar over. Ik vind het ook niet echt nodig eigenlijk. Ik heb er geen behoefte aan. En volgens mij mijn ouders ook niet. En als ze er over zouden beginnen, zou ik het denk ik ook wel afkappen van "ja, ik heb geen zin om met jullie hierover te praten".' (Autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

4.2 Boodschappen

De belangrijkste boodschap die de meeste jongeren meekrijgen is: vrij veilig. Meisjes krijgen over het algemeen ook nog andere boodschappen mee. Ze dienen voorzichtig te zijn, grenzen aan te geven en niet met iedereen of met helemaal niemand seks te hebben. Meiden krijgen tussen de regels door ook de boodschap dat zij verantwoordelijk zijn voor het aangeven van grenzen, omdat jongens 'altijd wel willen'. Meiden moeten zich niet uitdagend gedragen of kleden. Zeker allochtone meiden krijgen als boodschap mee dat hun waardigheid samen hangt met het afweren van seksuele avances van mannen. Autochtone meiden krijgen een variant ervan mee: dat ze zichzelf en hun lichaam moeten respecteren en alleen seks moeten hebben als het echt goed voelt.

Jongens krijgen deze link tussen waardigheid / eigenwaarde en seksueel gedrag niet als boodschap mee. Er zijn wel ouders die jongens erop wijzen meisjes met respect te behandelen. Daarnaast wijzen sommige ouders hun zoons of dochters erop hun gevoel te volgen en niets te doen wat ze niet willen.

Een paar meiden aan het woord:

'Ja, bij ons is het zo, in ons geloof, dat we geen seksuele geslachtsgemeenschap moeten hebben voor het huwelijk. Dat is wat ik meekrijg van m'n moeder. Wat ik als boodschap van m'n vader meekrijg, is dat ook al heb ik een leuke jongen leren kennen, ik toch m'n waarde moet houden door me niet helemaal zelf over te geven aan die jongen.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Wat ik van haar dan heel erg mee heb gekregen is voornamelijk nee zeggen en goed op jezelf passen en je niet als een object gedragen. Het is eigenlijk iets wat je zo lang mogelijk uit moet stellen, het is gevaarlijk, je krijgt er ziektes van en jongens gebruiken je alleen maar. Dat heb ik vanuit school en van mijn moeder meegekregen. Dat vind ik wel jammer, want er zijn natuurlijk ook hele andere kanten aan.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Mijn moeder heeft mij ook altijd geleerd van, als je iets niet wil doen, dan moet je er niet toe aansporen. Als je geen seks wilt, dan moet je je niet bloot kleden, dan moet je je gewoon rustig, netjes kleden, gewoon bedekt kleden.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Verantwoordelijk zijn, niet zomaar seks met iemand hebben of met iemand iets beginnen. Veilig, dat is ook doorgedreund. En je moet het zelf oké vinden. Voelt het niet goed, dan is het niet goed. Dus niet dat ik heel vrij ben opgevoed, maar wel dat ze gewoon zeggen van, je moet het zelf voelen.' (Spaans/NL meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Dan zei mijn moeder: als je iets niet wilt, dan moet je het echt niet doen. Maar dat wist ik zelf al, ik ben daar niet zo makkelijk in. Als ik iets niet wil, dan zeg ik het ook gewoon. Ze wilden vooral dat ik een beetje voorzichtig met mezelf was. En dat ik gewoon mezelf respecteerde en mijn lichaam respecteerde. En gewoon volgde wat ik voelde, zeg maar. Maar mijn moeder heeft nooit gezegd van: je mag geen seks voor je zestiende, weet je wel. Ze zei gewoon: als het goed voelt, en als je denkt dat je er klaar voor bent dan moet je het doen. Maar daarbij zei ze natuurlijk wel: ik heb natuurlijk wel liever dat je wat ouder bent. Maar ze liet me daar best vrij in.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Een paar jongens:

'Mijn moeder heeft mij wel een aantal keren gezegd van: als je het doet, doe het veilig, maar op haar manier van overbrengen. Ze zegt: maak geen misbruik van meisjes en als je iets doet, moet je goed nadenken wat je doet en doe het goed. Je weet wel, zo.' (Marokkaanse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

'Dat je heel voorzichtig moet doen en niet, mijn vader zegt dan altijd, je moet niet met je pik te koop lopen. Ja, hij is bang voor de ziektes dan tegenwoordig. En hij zegt, je kunt er ook veel mensen mee kwetsen. Van mijn moeder, daar heb ik het advies van

gekregen: je moet heel rustig doen en heel relaxed doen. Dat soort dingen.' (autochtone jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Weinig boodschappen

Er zijn ook jongeren die weinig boodschappen van hun ouders hebben gekregen. Ze werden vrij gelaten in hun keuzen. Dit geldt met name voor jongens en voor hoogopgeleide autochtone meiden.

'Nee, eigenlijk altijd wel van: nooit met vreemden meegaan of dat soort dingen, of: als je het doet, doe het dan veilig. Dat hebben ze allemaal wel gezegd. Maar nooit dat ze zeiden van: dit mag je niet of zo, nee. Maar dat is juist omdat ik gewoon eigenlijk, ja ik ben eigenlijk best wel goed met m'n ouders en niet heel erg, nou ja, ik ben echt best braaf zeg maar, wat dat betreft. Dus ze hebben nooit echt..' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Nou ja, ze gaven me wel de vrijheid om te doen en laten wat ik wil, natuurlijk. Maar wel van: doe het niet zomaar, doe het niet met de eerste de beste jongen als je in een club bent. Alleen op vakantie, ga dan geen gekke dingen doen. Houd je hersenen gewoon erbij, want dat kan gewoon heel zonde zijn. Daar sta ik ook zelf wel achter, dus dat hebben ze me ook wel meegegeven. Niet letterlijk gezegd, maar dat was wel de boodschap, zeg maar.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ikzelf heb niet echt van mijn ouders gehoord van, dit moet je doen, dat moet je doen. Ze hebben wel condooms voor me gekocht.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Seks met liefde

Een aantal jongeren krijgt van hun ouders mee het niet met zomaar iemand te doen, maar te wachten (tot het huwelijk) of het met iemand speciaal te doen. Vooral meiden krijgen deze boodschappen. Soms zijn het nadrukkelijke waarschuwingen, dit kwam vooral in de verhalen van allochtone meiden terug.

'Mijn moeder waarschuwt me ook wel heel veel. Bij ons is het zo dat je maagd moet zijn tot het huwelijk. En dat vindt mijn moeder best wel belangrijk voor ons. En ze zegt ook altijd dat we daar veel op moeten letten.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Mijn moeder zegt altijd, laat hem maar het grasveld voor je kaalvreten en dat heb eigenlijk goed in mijn oren geknoopt. Als dat gebeurt, dan is hij 't waard en eerder niet.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Niet te jong eraan beginnen. Dat weet ik wel. Dat was wel belangrijk. En altijd wel veilig. En dat ik gewoon moest afwachten.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Mijn moeder gaf me gewoon twee dingen mee, dat was: wachten tot je achttiende en niet roken.' (Antilliaanse jongen, 16 jaar, hoogopgeleid)

'Doe het veilig en het moet wel een lieve jongen zijn, het moet wel oprecht en gemeend zijn, niet voor de eerste keer hoppa meteen..' (autochtoon meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

'Ze weet dat ik er wel een paar keer over nadenk voordat ik iets doe en als ik iets doe, dan ja, heb ik vast een reden ervoor, weet je wel. Maar ze zegt wel van "kijk uit", of "niet doen" of "als je het doet, dan wel liever met iemand van wie je houdt". Dan moet je wel een beetje lang met diegene hebben, zodat hij echt een beetje om je geeft tenminste. Niet een jongen die helemaal niets om je geeft, want je bent ook speciaal en het is niet niks, zomaar.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

4.3 De rol van peers

'Ik heb één beste vriendin en die is ook gewoon maagd. Ja, ikzelf ook. Maar er zijn ook meisjes die ik ken die niet maagd zijn voor het huwelijk.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

De meeste jongeren geven aan een heel diverse vriendengroep te hebben, zowel in achtergronden als in seksueel gedrag. In het merendeel van de vriendengroepen zitten zowel jongeren die 'makkelijk' over seks denken als jongeren die seks aan een relatie koppelen en met of zonder principes nog maagd zijn. De meeste jongeren beschrijven wel verschillen tussen jongens en meiden in hun vriendengroep.

'Die beste vriend van mij, die denkt daar dus niet zo makkelijk over. Maar voor de rest, ik weet niemand die daartussen zit die echt zegt van: ik wil maagd blijven tot het huwelijk, of ik wil er binnen twee jaar tweehonderd hebben of zo. Nee, de extremen zitten er niet tussen.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Mijn meeste vriendinnen zijn gewoon ook islamitisch. Ik heb ook een paar Nederlandse vriendinnen en zij hebben wel gewoon vriendjes waarmee zij ook seksuele gemeenschap hebben.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'De meeste jongens hebben zoiets van, het kan altijd. Als een meisje het wil, dan kan het altijd. De meisjes hebben meer zoiets van, er moet een relatie zijn, een basis. Ze kunnen op elkaar vertrouwen, op elkaar inspelen, zeg maar en dan als het eraan toekomt, als ze er klaar voor zijn, dan kan dat. Maar er zijn ook een paar jongens die zoiets hebben van, ja als ik een relatie heb, zeg maar, ze denken als de meisjes. Maar, je hebt ook meisjes die net als de jongens denken van, als een jongen het wil en ik er zin in heb, ja dan kan het ook altijd. Dus het is verschillend.' (Ghanees meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

Ondanks de diversiteit die ze aangeven, blijken er binnen vriendengroepen juist op opvattingen over seks veel overeenkomsten te zijn, bijvoorbeeld over het gemak waarmee je seks hebt met iemand of de redenen daarvoor.

'Er zijn er echt heel weinig die er heel makkelijk over denken. De meesten die zijn zich er gewoon bewust van wat er bij komt kijken en dat je niet zomaar dingen kan doen.' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Mijn beste vriendinnen zijn wel vriendinnen van de kerk, dus zij hebben ongeveer dezelfde mentaliteit als ik.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik denk dat wij hetzelfde hebben van: als hij maar gewoon goed voor je is, lief en dat je hem kunt vertrouwen. Dat hebben we denk ik allemaal wel.' (Thais meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Wij denken wel een beetje gewoon hetzelfde daarover. Zo van, het moet wel leuk blijven en sowieso veilig. En we hebben het er ook wel eens over van, ja als iemand dan tegen jou zegt van: ik heb geen condoom. Dan zeggen we ook allemaal: nee dan niet.' (Zimbabweans/NL meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

'Ik ga graag om met mensen die dezelfde visie delen als mij. Anders vind ik het moeilijk om bevriend te zijn met iemand.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Vrienden zijn makkelijker dan jongeren zelf

Veel van de jongeren die we gesproken hebben, geven aan dat ze anders zijn dan hun vrienden. Opvallend is dat de meeste jongens en meiden aangeven dat hun vrienden makkelijker over seks denken dan zichzelf. Soms komt naar voren dat dit samenhangt met de groeps cultuur, waarin jongeren niet openlijk aan elkaar laten weten of ze nog maagd zijn en hoeveel ervaring ze werkelijk hebben. Dit speelt zowel in meiden- als in jongensgroepen, waarbij het in meidengroepen kan gaan over opscheppen of juist ontkennen van seks en bij jongens meestal over opscheppen. Het kan stoer zijn om te doen alsof je al veel seks hebt en bij meiden kan ook juist het tegendeel spelen: het kan kuis zijn om te doen of je nog helemaal geen seksuele ervaring hebt. Dat maakt het lastig voor jongeren om in te schatten hoe hun vrienden zich werkelijk gedragen.

'Het zijn rare gasten. Allemaal gaan zij naar de hoeren en zo. Ik vind dat onnodig.' (Marokkaanse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

'Ik denk dat ik iets monogamer ben dan de rest. Ik zou veel minder snel vreemdgaan. Als ik naar andere stelletjes kijk, die zijn daar veel minder serieus in heb ik het idee. Of die hebben gewoon wisselende partners. Die ontmoeten iemand, die hebben een maand later dan verkering, dan hebben ze al seks en dan gaat het na twee maanden weer uit. Dat is niet echt hoe het bij mij gaat.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Nou, ik heb wel vriendinnetjes die er gewoon allemaal wel veel losser in zijn. Ik ben er zelf gewoon helemaal niet zo makkelijk in. En ik heb wel vriendinnetjes die al echt op hun dertiende of zo daar al heel erg mee bezig waren en ik had toen die behoefte helemaal niet om daar zo mee bezig te zijn eigenlijk.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'En vrienden op school, jongens dan, die zeiden dan ook van: "o, als jij m'n vriendin was zou ik je weggooien". Dat zeiden ze dan voor de grap. Maar ik wist wel dat ik heel langzaam ben eigenlijk, vergeleken met m'n leeftijdsgenoten misschien. Die hadden al gekust en dat soort dingetjes gedaan. En voor mij was dat gewoon al een hele grote stap.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Groepsdruk

Door de meeste jongeren wordt weinig groepsdruk ervaren, zij varen in hun eigen ogen hun eigen koers en laten anderen vrij om hun eigen keuzes te maken. Over het algemeen wordt er ook weinig (openlijk) geoordeeld in vriendengroepen. Soms wordt er wel gewaarschuwd of bezorgdheid geuit.

'Ik denk dat ze eerder zouden zeggen: hé, oppassen met wat je doet en denk er goed over na en zo. Maar meer dan dat denk ik niet.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ja, ik vind er niet zo veel van. Ik vind iedereen moet het zelf weten. Het is nooit dat ik daar ook negatief over praat. Tegen een clubgenote zou ik zeggen: moet je doen als je dat mooi vindt. En waarom ook niet, het is mijn probleem niet.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Zij geeft veel meer dan dat zij krijgt en daar heb ik wel eens wat over gezegd. Dat ik zeg van: denk aan jezelf en kijk wat jij prettig vindt.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Je hebt natuurlijk andere ideeën over relaties dan je vrienden, dat sowieso. Bijvoorbeeld, je kan ook zien dat je vriend in een relatie zit waarvan jij denkt dat het eigenlijk niet verstandig is om in die relatie te zitten. Maar goed, dat respecteert je dan. Je praat er over, en, ja.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

Opscheppen over seks onder jongens

Veel jongens vertellen dat er in hun vriendengroep veel over seks wordt gepraat met grappen en opschepperij. Seks hebben verhoogt je aanzien en aangedikte seksuele veroveringen en prestaties doen het goed in de groep. Er zijn jongens die daarin meegaan, maar de meeste jongens zeggen het zelf niet stoer te vinden. Zij gaan echter niet vaak tegen vrienden in en uiten geen oordeel. Jongens die niet meegaan in deze cultuur en selectief zijn in met wie ze seks hebben of er op een andere toon over praten worden geplaagd, maar niet veroordeeld.

'Zij vinden echt dat je moet opscheppen erover, weet je. Seks geeft me wel een goed imago.' (Nigaraguaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Ik heb een tijdje moeten rondlopen met een soort van plagerij van mijn vrienden. Gewoon die je een beetje dom vinden dat je het niet gedaan hebt. Ja, zij vonden dat een mooi meisje. Ik niet. En dan krijg je dat een maand lang te horen: je bent dom geweest, ik had het al lang gedaan.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ja, ik doe ook wel aan jongenspraat. Maar dan hoor ik wel eens een verhaal van: ja, volgens mij vindt zij me leuk, ik heb haar gister gepakt, maar ik laat nu niets meer van me horen. Ja, ik vind het goed als je dat doet, maar ik zou het nooit doen.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ik heb meestal wel een andere mening. Meestal praten de meeste jongens over zoveel mogelijk seks hebben met verschillende meisjes en zo, maar ikzelf vind dat niet kunnen eigenlijk.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Afkeuren van seksueel gedrag van meiden

Terwijl in vriendengroepen jongens die met veel meisjes seks hebben gehad stoer zijn of niet beoordeeld worden, worden meisjes vaak wel beoordeeld op hun seksuele gedrag. Dit komt zowel in meidengroepen als in jongensgroepen voor. Sommige jongeren

verzetten zich tegen deze dubbele moraal, anderen gaan erin mee door niet bevriend te willen zijn met deze meiden.

'Zij is heel populair omdat ze heel veel jongens heeft gehad, en ik vind haar een afgelikte boterham.' (Zimbabweans/NL meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

'Ik wil zulke mensen ook niet als mijn vriendinnen. Dat vind ik gewoon vies. Want dan denken andere mensen dat ik ook zo ben, terwijl ik helemaal niet zo ben.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'En als meisje, dat is dan misschien wel heel duidelijk bij onze vriendengroep. Als je het dan zomaar met iemand doet zonder dat het je vriend is, dat is echt not done.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik heb er wel echt problemen ermee als een vriendin van mij een jongen ontmoet op een avond en ze heeft daar onbeschermd seks mee. Ja, dat vind ik echt dom.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

4.4 Met wie willen jongeren over seks praten

De meeste jongeren praten liever met vrienden over seks dan met hun ouders. Sowieso worden 'details' meer met vrienden besproken en niet met ouders. In de meeste vriendengroepen kan er open over seks gepraat worden. Toch is het niet in alle vriendengroepen een belangrijk gespreksonderwerp.

'Nou, ik zit in een jaarclub, daar hebben we het ook over intieme dingen. Eigenlijk over alles wel. Met bepaalde mensen hoor. Niet met iedereen.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Ze zijn heel open. Tenminste, niet al mijn vrienden, maar het grootste deel is heel open tegen elkaar.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Seks lijkt bij meisjes vaker een gespreksonderwerp te zijn dan bij jongens. Bij jongens wordt er vaker oppervlakkig of met humor over gepraat, bij meiden wordt vaker gesproken over gevoelens en beleving.

'Ik heb drie hele goede vriendinnen en we praten best vaak over seks en over wat we wel en niet willen, en wat we lekker vinden en niet.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Ik heb nu een andere vriendengroep en daar wordt wel veel gepraat over seks, maar dan wel op een hele mannenmanier. Dat is dan wel heel overdreven, heel ja, hoe moet ik het zeggen? Ja, oppervlakkig gewoon. Meer om de seks zelf dan om het meisje of iets. Bijvoorbeeld ook mijn relatie die ik anderhalf jaar heb gehad. Heb ik het niet eens over met ze gehad, want dat gaat ze gewoon niet zoveel aan. Dat gaat ze niet aan wat mijn vriendin met mij doet. Maar als het dan toevallig iemand is die zij kennen en er gebeurt even wat, ja dan bespreek je dat gewoon makkelijker.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Over hoe je met meisjes omgaat, ja van alles. Alles wat je doet met meisjes. Ja, ik weet niet hoe ik dat moet beschrijven. Met mijn vrienden bespreek ik eigenlijk alles. Als ik verliefd ben, dan kan ik dat gewoon zeggen, ja. Het hangt er wel een beetje vanaf welke vrienden. Maar ik heb één vriend, dat is mijn beste vriend en daar kan ik alles tegen zeggen en hij ook tegen mij. Ja, dat is wel goed.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Jongens praten anders over seks dan meisjes. Als ik met de meisjes over seks praat, dan is het eigenlijk het uitwisselen van ervaringen. Meisjes staan wat meer open voor homoseksuele relaties dan jongens, dat is wel een groot verschil. Maar verder zijn jongens ook heel open. Want ik heb ook vrienden die in een relatie zitten en ook over problemen in die relatie praten.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

Door het uitwisselen van ervaringen binnen vriendengroepen leren jongeren ook van elkaar. Bijvoorbeeld over hoe je met elkaar omgaat, wat normaal is in seks en relaties en hoe je met moeilijke situaties om kunt gaan. In gemixte vriendengroepen is dit effect misschien nog wel groter.

'Ik had een hele grote vriendenkring, jongens en meisjes. Dus dan krijg je verhalen van jongens mee en verhalen van meisjes. Dan weet je een beetje hoe het aan beide kanten gaat. Ik heb heel veel goede vrienden gehad. Jongens ook, die het echt meenden met meisjes. En soms ook niet, maar soms ook wel en dan zag je gewoon dat verschil. Dat ze veel respectvoller en veel voorzichtiger zijn met meisjes die ze écht leuk vinden. Ja, daarvan leerde ik ook. En ze waren toch wel één of twee jaartjes verder dan ik. En daar kon ik heel veel van leren. Je bent alvast voorbereid op wat komen gaat.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Dingen die zij meemaken, dat ik dan daarvan leer hoe zij met situaties omgaan. Hoe ik hen daarmee kan helpen, en dat zij mij kunnen vertellen hoe ik daarmee om moet gaan.' (Ghanees meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

Sommige jongeren willen helemaal niet met anderen over seks praten, ook niet met vrienden. Dit kwam vooral in de verhalen van allochtone meiden naar voren. Dit heeft te maken met schaamte, omdat het onderwerp voor hen nog niet leeft of omdat zij anderen niet vertrouwen en bang zijn voor roddel of reputatieschade.

'Mijn vriendinnen praten er wel over. Ik ben degene die er niet over praat, maar ik doe nog helemaal niks, dus ik hoef het ook niet te weten. Zo denk ik er dan over.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Het is ook niet dat ik met mijn vriendin ineens over seks begin te praten. Grapjes wel, oké, maar niet dat ik echt specifiek hele verhalen ga vertellen of wat dan ook.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Eerlijk gezegd, ik spreek daar niet echt over met mijn vriendinnen. Over seks. Over wat zijn jouw grenzen van seks of wat zijn niet jouw grenzen. Ik spreek daar eigenlijk niet over met mijn vriendinnen. Eigenlijk, ik vraag daar ook nooit naar. Want, ik weet niet, ik schaam me eigenlijk ook een beetje om daarover te praten. En als ik bijvoorbeeld met mijn goeie vriendin ben en zij begint erover, ik schaam me ook zelf als zij erover begint te praten. Over haar eigen seksleven. Dan denk ik: oké. En dan wil ik eigenlijk dat ze

niet verder praat. Dan ga ik daar niet echt diep op in.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Daar heb ik het liever niet over. Kijk dat is een vriendin die ik vertrouw zeg maar. Maar als ik het er met ander meisjes over ga hebben, die praten misschien door en zo en daar houd ik niet van. Ik heb gewoon liever dat het geheim blijft.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

5. Seksuele loopbaan en motivatie voor seks

'Ja, ik was verliefd. Dus dat vond ik natuurlijk wel positief dan. Want er waren heel veel gevoelens bij. Het was niet zomaar seks.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

In dit hoofdstuk behandelen we hoe de seksuele loopbaan van de jongeren verlopen is en hoe ze hun eerste seksuele ervaringen beleefd hebben. Daarna beschrijven we wat hun motivatie was om met seks te starten of juist om te wachten met seks. Daarna komt aan bod wat hun huidige motivatie is om seks te hebben. We besteden specifieke aandacht aan seks in relaties. Wat voor rol speelt seks in de relaties van de jongeren?

5.1 Seksuele loopbaan

Zoenen

Bijna alle jongeren die we geïnterviewd hebben, hebben wel gezoend. Ze vinden dat ook normaal. Het merendeel van de jongeren begint met zoenen ergens tussen het elfde en zestiende jaar. Vaak gebeurt dit met een vriendje of vriendinnetje, of met iemand die ze leuk vinden. Maar vaak ook 'zomaar', omdat ze erbij willen horen of omdat het spannend lijkt.

'Als je dertien bent vind je het natuurlijk hartstikke spannend, voor het eerst zoenen. En toen ging ik dat met een vriendin van mij doen, deels omdat ik dan dacht van, als het mislukt, als ik het niet goed doe, dan het is toch een vriendin van mij, dus dat kan ze gewoon zeggen. Deels omdat het dan, ja spannend was, omdat normale mensen het dus met eerst een jongen doen, als ze heteroseksueel zijn en ook deels ja, het is ook het moment. Er was een andere jongen bij en het is dan wel heel spannend en zo.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Het ging gewoon vanzelf gewoon. Ja, het is wel raar als ik het zo zeg, maar het is gewoon, het is niet iets wat je echt kan uitleggen, zeg maar, het gaat gewoon vanzelf. Als diegene het wil en jij wilt het, dan komt het gewoon vanzelf.' (Surinaamse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Tussen zoenen en geslachtsgemeenschap

Voor de meeste jongeren die rond hun 14^e of 15^e beginnen met zoenen volgen de stappen daarna vrij snel. Bij degenen die vroeger beginnen zit er vaak meer tijd tussen en bij degenen die later beginnen minder. Vaak volgt na zoenen strelen, vingeren en aftrekken en bij sommige jongeren orale seks. Soms vindt het verdergaande seksueel contact plaats in een relatie, soms gaat het meer om nieuwsgierigheid.

'Ik weet dat ik drie maanden had gewacht met kussen, dat weet ik wel nog (lacht). Dus ik denk dat de volgende stap ongeveer na zes maanden geweest zal zijn.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ik vond haar wel leuk, maar dat is niet verliefd. Ik had een beetje met haar gekletst en we konden het gewoon goed vinden. 's Avonds gingen we zwemmen en toen gingen we douchen en na het douchen ben ik bij haar in de douche gestapt en zijn we gaan zoenen, maar dan niet naakt. En toen heb ik haar gevingerd op een gegeven moment. Maar dat

was ook, dat had ik nooit eerder gedaan en ik dacht van: schijt, weet je.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Het was meer omdat, we hadden al zolang of zo, dat het wat meer moest. Het was niet fijn vond ik. Het was meer omdat het echt wel moest of zo (lacht), dan dat het echt.. Het was echt even uitproberen, even doen. Maar meer uit de nieuwsgierigheid dan uit lust.' (autochtoon meisje, 18 jaar, laagopgeleid)

De eerste keer geslachtsgemeenschap

Een behoorlijk aantal jongeren heeft ten tijde van het interview nog geen geslachtsgemeenschap gehad (17 van de 68 jongeren: 12 meiden van 16 tot 21 jaar en 5 jongens van 16 tot 18 jaar). Van de jongeren die al geslachtsgemeenschap heeft gehad, heeft de meerderheid voor het eerst seks gehad rond zijn/haar 15^e of 16^e. Bij de jongens varieert het van 11 jaar tot 17 jaar (twee jongens 11 en 12 jaar, de rest 15,16,17 jaar), bij de meisjes van 14 tot 21 jaar. Bij meisjes vindt de eerste keer 'echte' seks vaak plaats in een relatie of met een jongen waar zij verliefd op zijn, voor jongens geldt dit in mindere mate. Jongens lijkt hun eerste keer vaker gewoon te overkomen.

'Diezelfde dag had ik haar leren kennen. Dat was gewoon op een feestje. De volgende dag hebben we niet meer naar elkaar gekeken, niet gesproken, niks.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ik had denk ik drie weken een vriendje en toen hebben we al meteen seks gehad.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Veel meiden geven aan dat de eerste keer fysiek niet zo heel prettig of bijzonder was. Meiden vinden het soms toch een fijne ervaring door de omstandigheden, zoals verliefd op iemand zijn, de intimiteit of omdat ze de jongen heel erg lief vinden.

'Het was wel een beetje pijnlijk, maar ik vond het wel goed of zo. Hij deed het ook wel voorzichtig en hij hield rekening met me.' (Surinaams meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Maar de seks op zichzelf was echt gewoon een handeling, zeg maar. Ik dacht op een gegeven moment: is dit het nou? En naarmate het vaker gebeurde werd het natuurlijk veel leuker, maar de eerste keer was echt van: oké, dit is het dan. Eigenlijk heel nuchter.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Nou, dat was niet zo prettig. Hij had het al vaker gedaan en hij wist allemaal hoe het moest en ik niet. Ik was echt zo klungelig als maar zijn kan en het ging dus ook helemaal verkeerd en het deed best wel veel zeer. Hij had wel veel aandacht voor me en toen ik echt heel veel pijn had, toen zei hij van: ik ga nu echt niet meer verder, ik stop ermee, want ik vind het echt niet leuk om jou zo te zien. Dus dat vond ik wel heel lief. Dus eigenlijk wel een positieve ervaring, denk ik. Het kan ook op een andere manier, dat een jongen alleen maar aan zichzelf gaat denken en toch doorgaat.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Voor de meeste jongens was de eerste keer wel prettig. Als de eerste keer seks in een relatie plaatsvindt of met iemand waar je gevoelens voor hebt, wordt deze door jongens ook vaker positief ervaren.

'Ik ervaarde het als zeer positief. Fucking blij was ik.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Daar ben ik ook heel blij om, dat ik gewoon mijn eerste keer met iemand is geweest waarvan ik echt hield en wat echt iets betekende en waar ik me echt vertrouwd ook voelde. Want natuurlijk, het is de eerste keer en er kunnen wat dingen gebeuren. Maar ik voelde me zo vertrouwd bij haar en zij ook bij mij, dat het helemaal niet uitmaakte. Het was heel spannend, heel erg spannend, maar het voelde echt heel fijn.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

5.2 Motivatie om met seks te starten

'Ik vind het wel heel belangrijk, niet dat je het zomaar met iemand doet of eventjes snel iets doet. Het moet wel echt een beetje speciaal zijn.' (Surinaams meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Veel jongeren geven aan dat 'de eerste keer' bijzonder voor hen is. Er kleven romantische, spannende, angstige en sociaal beladen betekenissen aan. Dat maakt dat sommigen ermee willen wachten totdat ze iemand tegenkomen, die speciaal genoeg is, waar ze verliefd op zijn of zeker van weten een langdurige relatie mee te krijgen (en voor een deel van hen moet dat hun echtgenoot/echtgenote zijn). Anderen gaan meer af op hun eigen gevoel dat het 'tijd' is, dat ze er klaar voor zijn. Vooral meisjes noemen bij hun motivatie voor de eerste keer ook meteen de randvoorwaarden die ze stellen: dat hij lief is, dat ze hem kunnen vertrouwen, dat hij niet doorvertelt hoe het was, dat ze zich niet achteraf hoeven schamen.

Verliefd

Veel jongeren geven verliefdheid of gevoelens voor elkaar hebben als belangrijke reden om de eerste keer seks te hebben. Dit wordt vaker door meiden genoemd dan door jongens.

'Maar ik heb wel echt op iemand gewacht waarvan ik zoiets had van: oké, dit is wat. Toen was ik net 16, het was zes dagen of zo voor mijn verjaardag, en toen heb ik het voor het eerst gedaan. En met die jongen heb ik nog steeds wat.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Mijn moeder zei altijd: als je het doet, doe het goed, doe het met iemand waarom je geeft. Ga je maagdelijkheid niet aan iemand anders verliezen die het niet waard is, weet je. Doe het met iemand waar je echt van houdt en toen gebeurde het gewoon.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Vertrouwen

Sommige jongeren geven aan dat zij de eerste keer seks wilden beleven met iemand die zij kunnen vertrouwen. Ze willen erop kunnen vertrouwen dat de ander hen niet voor schut zet erna en dat hij of zij het niet gaat doorvertellen.

'Ik wilde het wel met iemand doen die ik vertrouwde en ik vertrouwde hem wel. Niet dat als het slecht ging, dat hij het dan tegen iedereen rond ging vertellen of zo.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Het was eigenlijk iemand die ik vertrouwde, maar ja, dat liep fout. Sindsdien vertrouw ik eigenlijk bijna niemand meer, daarom.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Het was tijd

Andere jongeren geven aan dat ze er zelf aan toe waren, dat ze er klaar voor waren. Hun motivatie voor de eerste keer lijkt vooral voort te komen uit een wens om verder op te schuiven naar volwassenheid.

'Ik vond op dat moment dat het gewoon tijd was. Zonder norm of zonder wat dan ook.' (Surinaams meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Omdat we het allebei wilden. Ja, we vonden dat we er allebei klaar voor waren en wat belette ons toen? Nou, niets, dus ja.' (Autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Het gebeurde gewoon

Voor niet alle jongeren is duidelijk waarom ze de eerste keer seks hadden, ze hebben er zelf geen duidelijke motivatie voor. Sommigen lijken er gewoon 'in te rollen', zonder dat dit van tevoren gepland of voorzien was. Dit komt bij jongens en bij meiden voor, maar bij meiden komt het vaker voor in de context van een relatie of verliefdheid. Jongens worden vaker overvallen door hun eerste keer, doordat een meisje (met meer ervaring) seks wil en zij erin meegaan.

Meiden

'Ja, het kwam eigenlijk heel spontaan. We zouden een film gaan kijken en hij zei tegen mij van: goh heb je het zo warm? Ik zeg: nee helemaal niet. Maar ja, voordat ik dat kon zeggen was mijn vestje al uit en toen begonnen we te zoenen en toen ging het eigenlijk allemaal helemaal vanzelf. Niets was gepland, echt absoluut niet.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'En toen kreeg ik dus een ander vriendje, waarmee ik nu nog steeds ga. En het ging vanzelf eigenlijk. Ik voelde me ook helemaal niet alsof het niet goed was. Dus toen dacht ik ook van: ja, als het goed voelt, dan.. Ik heb er eigenlijk niet zolang bij stilgestaan op het moment dat het gebeurde. Ik weet wel dat ik op het moment nog zei van: nee, dit moeten we niet doen. Maar het ging, ja, het ging gewoon vanzelf door eigenlijk (lacht).' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Jongens

'Ze wou het altijd al doen en toen lagen we samen op mijn bed, een beetje muziek aan en van het één kwam het ander en toen begon het gewoon.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Het feest was volgens mij op maandag en op vrijdag had ik haar gebeld om te komen te chillen zeg maar en toen kwam ze ook direct chillen, en toen is het gewoon gebeurd. Ja dat was gewoon heel gek gewoon. Alles uit. "Hoever wil je gaan?" : "Helemaal", zei ze.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'We gingen een tijdje met elkaar om en toen ja, van het één kwam het ander, ik weet niet. Maar zij was ouder dan mij, dus zij wist wat meer en zo. En ja, blijkbaar vonden we elkaar zo leuk dat we wel intiem met elkaar omgingen. Ja.' (Antilliaans/Surinaamse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

Lust

Sommige jongeren geven aan dat lust een rol speelde bij de eerste keer seks.

'Eerlijk gezegd, het is gewoon de geilheid die ik toen had. Het was niet persé dat ik echt dat moment had uitgekozen of zo, maar het was gewoon zover gekomen. En we hadden echt al vier uur liggen zoenen, en een beetje andere dingen lopen doen, en het was gewoon de geilheid die me dat liet doen, of zo.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Nieuwsgierigheid en groepsdruk

Sommigen voelen de druk vanuit hun omgeving, dat je achter loopt als je nog geen ervaring hebt. Of ze zijn nieuwsgierig geworden en willen zelf ook ervaren hoe het is. Dit wordt overigens vaker genoemd voor andere seksuele ervaringen (zoenen, orale of manuele seks) dan voor geslachtsgemeenschap.

'Maar dat is meer de tijd dat je een beetje aan het ontdekken bent en dan maakt het je minder uit of zo met wie je het doet. Ik weet niet, dan zie je toch mensen om je heen die ook dingen doen en dan nou, dan wil je het zelf ook.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ook denk ik gewoon nieuwsgierigheid. Je hoort om je heen dat meisjes voor de eerste keer seks hebben gehad met hun vriendje. En toen dacht ik: dat lijkt me toch heel erg spannend en dat wil ik ook. Dus toen heb ik het ook gedaan.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

5.3 Motivatie om maagd te blijven

Er zijn verschillende redenen voor jongeren om maagd te blijven. Soms heel bewust, soms omdat het er gewoon niet van gekomen is. Niet religieuze jongeren die nog maagd zijn, zeggen dat ze nog niet aan seks toe zijn, andere prioriteiten hebben of nog niemand zijn tegen gekomen waar ze hun eerste keer mee wilden beleven. Een islamitische jongen vertelt dat hij geslachtsgemeenschap met meiden vermijdt omdat het tot allemaal ellende kan leiden (moeten trouwen, zwangerschap, beschuldiging van verkrachting etcetera).

'Ik ben niet echt op zoek. Gewoon als het gebeurt, als je een meisje ontmoet, ja dan gebeurt het. Maar ik ga niet zoeken van, en op feesten kijken de hele dag en zo. Ik heb het veel te druk daarvoor nu. Vooral met school en de tijd die ik vrij heb van school, dan ga ik weer mijn hobby's doen, dan ga ik sporten, voetballen, drummen. Het moet ook niet zomaar met iemand zijn. Het moet gewoon met een echte vriendin zijn die je echt goed kent.' (Antilliaanse jongen, 16 jaar, hoogopgeleid)

'Het is niet dat ik moeilijk ben met seks en ik wil het ook heel graag doen, maar het moment is er gewoon niet. Dus heel vaak denken mensen als ze niet geloven dat ik nog maagd ben dat ik verlegen ben of dat ik het niet durf. Maar dat is helemaal niet zo. Het moment is er gewoon niet.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ik weet niet, ik denk dat het een stukje onzekerheid is. Dat denk ik wel. Ja. Gewoon natuurlijk, weet je wel, als je al die verhalen van de eerste keer, dan denk je al meteen: oh, oké. Heftig. "Veel pijn", "moet je echt niet doen", weet je wel. En ik ben nog niet écht een leuke jongen tegengekomen, dat ik denk van ja.' (autochtoon meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

'En als een meisje ernaar vraagt: hoe intiem ben je wel eens met een meisje geweest? En als ik dan zeg: ja ik ben maagd, dan schrikken zij daarvan. Meestal kom ik niet zo geloofwaardig over, maar ik weet van mezelf dat ik maagd ben. Er kan van alles misgaan. Ik heb gehoord wat er is gebeurd met vrienden als iemand wat doet. Het kan zo zijn dat zij zwanger raakt. Of dat zij zegt dat zij verkracht is. Ik heb dat wel eens gehoord van mijn vriendenkring en zo. Dat vind ik allemaal gevaarlijk, dat risico wil ik niet nemen.' (Marokkaanse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

Religieuze of culturele overwegingen

Daarnaast zijn er jongeren voor wie maagd zijn een keuze is die voortkomt uit religieuze of culturele opvattingen. Voor meisjes geldt dit sterker dan voor jongens. De regels zijn vanuit de Islam voor jongens en meiden gelijk, maar cultureel worden ze anders geïnterpreteerd. In het Christendom ligt een eenzijdige nadruk op maagdelijkheid van meiden. Sommige meiden zijn er trots op dat zij nog maagd zijn. Anderen zijn maagd omdat zij bang zijn voor roddels en reputatieschade of omdat zij bang zijn dat een jongen anders niet meer met hen zal willen trouwen. Voor weer anderen is het gewoon vanzelfsprekend dat zij maagd blijven tot het huwelijk.

'Ik had altijd geleerd vanuit de kerk dat je moet wachten op God zeg maar, dat God wel zorgt voor een man. En toen dacht ik van: ja oké, gewoon wachten. Ik heb zelf ook geen haast en ik ben bezig met andere dingen.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Maagd zijn dat is gewoon een eer. Dat moet je gewoon. Dat is gewoon een eer van jezelf.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Ja, ik ben er wel trots op. Want ik zie gewoon dat de meeste mensen tegenwoordig het wel gewoon doen en het zien als een spelletje. Maar ik ben er wel trots op dat ik een van degenen ben die het niet heeft gedaan.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

Niet alle religieuze meiden zijn het eens met het maagdelijkheidsideaal vanuit hun achtergrond. Ze zoeken hun eigen koers, tussen de regels die ze van huis uit meekrijgen en hun eigen overtuigingen. Vaak betekent het dat ze maagdelijkheid wel belangrijk blijven vinden en pas seks willen als ze de ware gevonden hebben. Andere meiden vinden zoenen wel kunnen, maar gaan niet veel verder. En sommigen kiezen voor geheimhouding over wat ze doen, vooral voor hun moeder.

'Je zou wel kunnen zoenen, maar ik denk niet geslachtsgemeenschap. Dat vind ik wel een beetje te ver gaan voor mijzelf.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Als ik weet dat die jongen echt serieus met mij is zou ik er nog heel lang over gaan twifelen. Want dan zorg ik er ook gewoon voor dat ik met die jongen zou gaan trouwen zeg maar. Als ik echt denk van: met deze jongen wil ik een toekomst opbouwen. Zou ik het wel kunnen doen. Maar dan zou ik niks tegen mijn moeder kunnen zeggen. Dan zou ik het gewoon stilhouden. En dan bij de bruiloft, ja met die jongen weet dat hij mij ontmaagd heeft en verder niemand anders dus.. Dan zouden er ook geen problemen van komen. En daar moet je wel rekening met houden. Want ja, jongens kunnen wel zeggen van: ja ik trouw wel met je, maar of dat zo is, is de grote vraag.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Het is wel zo dat ik gewoon maagd wil blijven tot het huwelijk en dat hoort ook binnen ons geloof. Maar ja, we mogen geen vriend. En ja daar hou ik me eigenlijk niet aan. En ja, zoenen. Dat doet tegenwoordig iedereen. Ja dat, ik weet niet hoe ik het moet uitleggen, dat is normaal geworden zeg maar.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Dubbele moraal

Veel Islamitische en Christelijke jongeren geven aan dat er een dubbele moraal heerst in hun omgeving. Al zijn de regels formeel hetzelfde, de praktijk is anders. Meisjes mogen geen seks hebben voor het huwelijk, maar voor jongens geldt dit niet. Dit lijkt ook te komen doordat het bij jongens niet te controleren valt of zij nog maagd zijn of niet.

'De regels zijn gewoon hetzelfde. Alleen jongens hebben meer de neiging om vriendinnetjes te nemen waar ze ook seksuele gemeenschap mee hebben. Meisjes die doen dat niet zo snel. Tenminste, dat is wat ik zie in mijn omgeving. Ik vind het niet kloppen. Jongens mogen wel met iedereen seks hebben, en meisjes moeten maar braaf zijn, of maagd zijn voor het huwelijk.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Mannen die moeten ook maagd blijven, maar ja dat kan je niet controleren dus die zijn bijna allemaal niet maagd. Ja, controle speelt natuurlijk een hele grote rol.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Ik ben nog maagd, dat zeg ik u eerlijk. Het is niet dat ik ze niet kan krijgen of zo, of het niet kan doen, maar ik zie het als een spannende uitdaging. Ik wil toch wel maagd blijven tot het huwelijk. De huwelijksnacht wordt gewoon knallen, denk ik.' (Marokkaanse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

Willen trouwen met een maagd

Voor jongens is het een eer om de eerste en enige te zijn, zij voelen zich beschaamd als hun vrouw al met een ander seks heeft gehad.

'Ik ga niet met een meisje trouwen die vroeger seks heeft gehad met mijn vriend die ook op mijn trouwfeest is. Dat kan niet. Ik weet niet. Ik vind het gewoon voor schut staan om met een ontmaagd meisje te trouwen.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Zij moet schoon zijn.

[En wat bedoel je dan met schoon? Dat je alle twee maagd bent?]

Gewoon, ja dat. Ik wil niet met een vrouw gaan trouwen waarvan ik haar niet veilig kan nemen, zeg maar. Want ik ben nog maagd, zeg ik u eerlijk. Het is niet dat ik ze niet kan krijgen of zo, of niet kan doen, maar ik zie het als een spannende uitdaging. Ik wil toch wel maagd blijven tot het huwelijk.' (Marokkaanse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

'[Je toekomstige vrouw moet sowieso Moslim zijn?]

Ja.

[En maagd?]

Ja, anders stel ik mijn ouders teleur.' (Marokkaanse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

5.4 Motivatie voor seks nu

'Ik vind het nu veel normaler dan toen. Ik was toen terughoudender.' (Surinaams meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

De meeste jongeren zeggen dat de redenen waarom zij nu seks hebben niet veel anders zijn dan de eerste keer. Het kan zijn dat hun motivatie niet verandert, maar het kan ook komen doordat er voor de meeste jongeren niet veel tijd zit tussen de eerste keer seks en nu. De jongeren die er nu anders tegenaan kijken, zijn in twee groepen te verdelen: diegenen die 'makkelijker' geworden zijn over het hebben van seks. De lading van 'de eerste keer' is eraf, het wordt normaler. En diegenen die juist serieuzer zijn geworden, voor wie seks nu in het kader van een relatie met toekomst staat, terwijl het voorheen bij nieuwsgierigheid en lust hoorde.

'Als ik nu weer met iemand naar bed zou gaan, dan wil ik wel dat het voor een relatie is. Dat het een doel heeft en dat we het ook echt willen en dat het niet is uit nieuwsgierigheid naar wat het inhoudt.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Liefde of echt leuk vinden

De motieven die het meest genoemd worden door de jongeren zijn: liefde, verliefd zijn of iemand echt leuk vinden. Dit geldt voor jongens en voor meiden. Er zitten wel verschillen in hoe jongens en meiden het verwoorden.

Meiden

'Hij was echt verliefd en ik was echt verliefd. We waren echt gek op elkaar. Dus, het voelde echt heel anders dan bij mijn ex van vijf jaar geleden.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Dat ik diegene leuk vind. Het hoeft niet persé verliefd te zijn, maar dat ik hem wel leuk genoeg vind om seks mee te hebben. Dat ik een beetje kriebels heb in mijn buik als ik hem zie en dat ik gewoon een paar keer met hem heb gedate van te voren. Of, dat vind ik wel belangrijk, dat ik hem al wel een beetje ken en dat ik hem dus ook wel leuk vind en dat ik daarom wel seks met hem wil hebben.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ik seks liever alleen met mensen waar ik echt verliefd op ben. Dat heb ik ook ontdekt en ik doe het ook wel eens als het niet zo, als ik niet verliefd op ze ben hoor, maar dan is het waarschijnlijk onder invloed van alcohol.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Jongens

'Ik zoek gewoon leuke meiden uit en als ik seks heb met een meid, dan vind ik haar waarschijnlijk ook wel enigszins leuk. Niet zozeer van dat ik gevoelens heb, maar ik ben wel een beetje selectief daarin. Ik vind het moeilijk te omschrijven. Ik hoef niet persé gevoelens te hebben om seks te hebben met iemand, maar ik moet wel iets in diegene zien, zeg maar.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Ik wil pas seks hebben met iemand als ik diegene een beetje ken en een relatie met diegene zou hebben. Ik ben niet van die one night stands. Omdat ik zelfrespect heb en ook respect voor die andere zeg maar. Ik zou me daar niet goed bij voelen. Ik vind dat een beetje een zwakte tegenover jezelf. Je lust neemt je over en niet het gevoel, en dan is er.. helemaal geen passie, of geen lol aan. Je gaat dan voor één ding en dat is gewoon het genot. Daar doe je het dan ook wel voor als je een relatie hebt maar dan heb je ook gewoon liefde erbij.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Dan moet ze echt gewoon iets hebben waarvan ik zeg: ja. Mij het gevoel geven van 'Dat is wat ik nodig heb en dat is wat ik leuk vind'. Dan kan je iemand echt leuk vinden, weet je. Sommige jongens, bijvoorbeeld vrienden van mij die gaan alleen maar naar een meisje, omdat ze één dag seks van haar kunnen krijgen. Maar ja, zo ben ik niet.' (Antilliaans/Surinaamse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

Lust

Daarnaast wordt fysieke lust regelmatig genoemd als reden om seks met iemand te hebben. Dit wordt vaker door jongens als reden gegeven. Ook een behoorlijk aantal jongeren vindt dat je het zowel om liefde als om lust kunt doen.

'Ik denk dat iedereen dat wel nodig heeft, jongens in de pubertijd.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Dus ik heb nog een chick aan de zijkant. En als mijn vriendin ongesteld wordt en die ander is niet ongesteld, dan moet ik gewoon naar die ander.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Als ik er zin in heb en dat meisje ook. En dan hoeft het niet eens een vriendin te zijn. Dan moet je dat gewoon kunnen doen, als je dat allebei wilt. En dan hoeft er ook voor de rest, er hoeft geen liefde bij te zitten, vind ik.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Het gebeurde gewoon

Maar ook andere redenen zoals 'het gebeurde gewoon' en 'van het een kwam het ander' worden genoemd. Dit geldt dus zowel voor de eerste keer als voor latere seks.

'Ik weet wel van die twee anderen, dat het gewoon puur een flow was. Een flow, zeg maar, zo noem ik iets voor de relatie. Dus je hebt wel wat met elkaar, maar je durft elkaar nog niet te vragen of je wilt het nog niet doen. Maar er is gewoon wat en het gebeurt gewoon vanzelf.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

5.5 Motivatie voor seks binnen een relatie

'Maar als ik gewoon moe ben, dan maak ik wel even zin.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

Er zijn heel veel redenen waarom jongeren seks hebben binnen een relatie. Dat kan zijn omdat zij intimiteit of liefde willen delen, voor de lust of omdat zij een partner niet willen kwetsen of teleurstellen. Het kan lastig zijn als een van beide partners vaker zin heeft in seks of meer belang hecht aan seks dan de ander. In de meeste gevallen heeft de jongen meer zin dan het meisje, maar andersom komt ook voor. Een aantal meiden geeft aan dat het een kwestie van geven en nemen is, van beide kanten. In de praktijk

echter komt dit er doorgaans op neer dat het meisje geeft en de jongen neemt. Hoewel er ook meiden zijn die geen seks hebben met hun partner als ze zelf geen zin hebben.

'Ik heb een groter libido dan mijn vriend. Nou ja, weet je, daar pas ik me dan wel in aan, maar ik wil het er dan wel regelmatig over kunnen hebben. Gewoon van, luister, ik heb gewoon zin en vinger me dan maar of help me daarin, maar daar heb ik wel behoefte aan.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Op het moment dat je zelf geen seks wil, is het wel belangrijk dat ook wel gewoon voor je man of vriend te doen. Ik bedoel, als je al honderd keer met elkaar naar bed bent geweest, je bent zelf bijvoorbeeld te moe, dan kun je best wel zeggen hup.. Tegen jezelf van. Ja, vind ik wel. Het is ook geven en nemen in een relatie. Kijk, tenzij dat dingen zijn natuurlijk die je niet wil doen.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Mannen hebben altijd zin in seks over het algemeen. Vrouwen daarentegen hebben gewoon wat vaker, uit ervaring sprekende, een bui dat ze zoiets hebben van, nee dat hoeft voor mij niet. En als je in een relatie bent met iemand, dan zou je het voor elkaar over moeten hebben. En dat betekent niet dat je het elke keer moet doen, want daar is het ook wel eens fout gegaan bij mij. Weet je wel, als ze vindt dat ze het elke keer maar voor jou doet. Op een gegeven moment, dan gaat het gewoon fout. Want dan gaat ze het tegen haar wil in doen en dat wil je niet hebben, klaar. Maar zo nu en dan eens een keer voor een ander over hebben, ja, jawel.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Als ik getrouwd zou zijn en mijn man zou seks willen, dan zou ik het wel er gewoon voor over hebben. Want, in de Koran staat ook van wat de mannen van je vragen moet je hen ook geven zeg maar. Ja. Want anders heeft hij er gewoon, heeft hij er wel trek in zeg maar. Dan gaat hij naar andere vrouwen toe. Dat moet je voorkomen als vrouw zijnde.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'As je heel erg verliefd bent, soms kan je niet nee zeggen als iemand iets heel graag wil.' (Antilliaans meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

Sommige meiden vinden het niet erg als hun partner aandringt, omdat ze zin krijgen als ze eenmaal met seks beginnen.

'Nou, ik moet je eerlijk toegeven dat ik soms iets heb van 'nou, ik doe het maar gewoon even, want dan houdt hij in ieder geval op met zeuren' (lacht). Als ik dan eenmaal bezig ben vind ik het wel weer fijn, maar ik moet dan wel echt even een soort van trap onder mijn kont krijgen om zin te maken. Maar ik vind het ook wel, als ik er eenmaal mee bezig ben, dan vind ik het namelijk altijd wel weer leuk. Dus het is niet zo dat tijdens de seks denk, oké, wanneer is het afgelopen, nee.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

6. Opvattingen over wanneer seks goed en fout is

'Ja, die grens, waar trek je die? Trek je die nadat je je broek uit hebt of trek je die voordat het shirtje uitgaat? Of al eerder, voordat je gaat zoenen? Dus het is net wat je zelf wilt.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Een van de belangrijkste doelen van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de opvattingen van jongeren over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Waar ligt voor jongeren de grens? Om dat te achterhalen, hebben we in de interviews ook gevraagd aan jongeren wanneer seks positief is. Deze opvattingen beschrijven we eerst. Vervolgens beschrijven we wat jongeren benoemen als grensoverschrijdend gedrag. Ook komt in dit hoofdstuk aan bod welke opvattingen jongeren hebben over verhoudingen tussen mannen en vrouwen. Deze opvattingen hebben invloed op de bewegingsruimte van jongens en meiden in de seksuele arena. De grenzen voor gedrag van jongens en van meiden worden beïnvloedt door hun kijk op genderverhoudingen.

6.1 Opvattingen over wanneer seks goed is

In de interviews is op twee manieren gevraagd naar de opvattingen van de jongere over wanneer seksueel contact prettig is of goed is. We hebben gevraagd naar hun ideaalbeeld van een seksuele relatie en we hebben hen gevraagd om terug te denken aan een positieve seksuele ervaring en te beschrijven wat deze ervaring zo positief maakte. Uit de antwoorden op deze twee vragen worden een aantal patronen zichtbaar. De antwoorden op de ideale seksuele relatie geven meer zicht op de plaats van seks in een intieme relatie. Opvallend is dat ook bij de terugblik op een positieve seksuele ervaring veel aspecten worden genoemd die te maken hebben met de relatie met de sekspartner (of de ander liefdevol was, of er plezier en vertrouwen was).

Liefde en intimiteit

'Het is heel positief, omdat ik er alles in kwijt kan. Zeg maar, alles wat ik wil, alles wat ik denk, alles wat ik voel, de ene keer is die heel lief, de andere keer is die heel stout. Zeg maar, het is nooit saai, nog nooit geweest en ik denk dat hij de ware is, dus de ene keer zijn we heel lief samen en de andere keer zijn we weer heel raar samen.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Door veel respondenten, jongens en meiden, wordt genoemd dat ze alleen seks willen met iemand waar ze van houden. Sommige vanuit een moreel standpunt, anderen merken dat ze seks met liefde lekkerder vinden, na geëxperimenteerd te hebben met one night stands. Intimiteit, vertrouwen, verliefd zijn, passie en dat je om elkaar geeft, worden door bijna alle jongeren genoemd. Als ze het hebben over de ideale relatie gaat het vaak om liefde, samen een toekomst zien, openheid, communicatie, samen de wereld aankunnen, gelijkheid, zorgzaamheid en monogaam zijn.

'Je moet veel van elkaar houden, dat sowieso. Je moet allebei serieus zijn en elkaar vertrouwen, gewoon dat ze niet vreemd gaat en jij ook niet. Dat is gewoon liefde, veel van elkaar houden, veel leuke dingen doen samen. Dat is leuk.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ja, de nabijheid, iemand aanraken, samen zijn, zeg maar samen een soort van één zijn. Het samen iets doen, samen experimenteren, samen avontuur, samen, ja dat vind ik fijn.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Het is wel leuk, het is wel fijn als je met je vriend bent en dat je gewoon kan zoenen en dat soort dingen. Het is gewoon anders, het is gewoon het gevoel dat hij je kan geven en niemand anders.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Sommige jongeren geven aan dat seks met liefde lekkerder is dan zonder, en dat ze er daarom voor kiezen, niet omdat ze het moreel gezien beter vinden.

'Ik heb één keer seks gehad met een jongen op wie ik niet verliefd was geweest en dat was echt verschrikkelijk. Dus ik denk dat het veel beter is wanneer je wel verliefd bent.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Het maakt zelfs uit voor mijn prestaties voor mijn gevoel. Maar ja, seks is aan de andere kant seks. Je kunt er een lijn tussen trekken, tussen de handeling en echt seks met iemand die je echt leuk vindt en dat er dan een soort van spiritueel iets is tussen jou en diegene. Daar trek ik wel een lijn tussen.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Omdat ik echt zo ontzettend verliefd was op die jongen. Ik was nog nooit verliefd geweest en dat was ook zo heftig en daarom was het denk ik ook zo leuk, denk ik.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Twee biseksuele meiden geven aan dat seks met meiden voor hen intiemmer en veiliger is dan met jongens. Voor de een is seks met meisjes lekkerder, de ander is daar nog niet over uit; zij vindt het lastiger om een meisje te benaderen dan een jongen.

'Toen ik een jaar of 12 was, wist ik dat ik niet alleen op mannen viel en pas de laatste tijd eigenlijk begin ik te beseffen dat ik seks met vrouwen veel leuker vindt dan met mannen. Ik vind seks met jongens meer intimiderend dan seks met meisjes.' (Autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Allebei echt willen

'Dat je het allebei wilt. Dat het gewoon wel, dat het beide, beide kanten het heel graag willen. Anders hoeft het niet.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Veel jongeren geven aan dat ze seks alleen leuk vinden als je allebei echt graag wil. Dus niet dat de een het doet om de ander te plezieren. Vooral veel meiden noemen dit, maar ook enkele jongens.

'Dus na het huwelijk en dat je het doet wanneer je, wanneer je het beiden wilt en niet dat het van een kant moet komen zeg maar.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Allebei wel in de mood zeg maar. Er moet wel een beetje sfeer zijn. Ik geloof niet zeg maar in rozenblaadjes neerleggen, dat vind ik allemaal niks. Veel te romantisch. Maar ik vind wel dat je met z'n tweeën in de mood moet zijn.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Meiden benoemen ook dat het belangrijk is dat de ander hen de ruimte geeft om zelf het moment te bepalen waarop ze verder willen gaan met seks. Als een jongen deze ruimte geeft, kunnen ze hem meer toelaten.

'Toen zei ik tegen hem 'ik ben maagd en wat vind je daarvan? Hij zegt, nee vind ik niet erg, ik wacht wel'. En het was ook echt zo van, hij wachtte ook echt tot ik zei van, het is goed. Toen ik het groene licht gaf. Dus dat vond ik al heel positief. Niet dat hij ging lopen aandringen van, ja wanneer gaan we het nou een keer doen of zo.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Dus zoals nu loop ik dan wel twee maanden met een jongen. Hij is 24 en hij is zelf wel ervaren ook, maar hij weet dat ik maagd ben en hij zegt ook, ik ga je totaal nergens toe dwingen, omdat ik veel te bang ben dat ik jou daardoor kwijtraak. Het voelt zo goed met hem. Gewoon, doordat hij zulk soort dingen zegt en mij de tijd geeft. En gewoon heel lief is en zo, merk ik gewoon dat ik het wel wil en dat ik er nou wel aan toe ben.' (autochtoon meisje, 18 jaar, laagopgeleid)

'Wij samen hebben het heel langzaam opgebouwd en hij was ook heel, ja hoe zeg je dat? Heel lief voor mij, laat maar zeggen. Als ik bijvoorbeeld het niet wilde en door goed geïnformeerd te zijn van te voren, weet je wel, over dingen. Dat hij me de ruimte geeft en de rust, laat maar zeggen, dat het niet zo gehaast en maar dat het gewoon, alle tijd van de wereld, laat maar zeggen. Dus dat is eigenlijk het belangrijkste.' (Armeens/NL meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

En sommige meiden benadrukken gelijkheid als basis in een relatie.

'Ik vind dat het van beide kanten moet komen ook. Het is niet zo dat of alleen de man naar de vrouw toetrekt of dat alleen de vrouw naar een man toetrekt. Het moet wel van beide kanten komen. Dus ja, dat vind ik wel heel erg belangrijk.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Een gelijkwaardige relatie. Dus ik gelijk, hij gelijk, en niet dat ik over hem heen kan lopen, want dat doe ik nog wel eens. Ook niet dat hij over mij heen loopt.' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Respect en aandacht voor elkaar

'Dat het goed is en dat hij me gewoon mooi vindt zo.' (autochtoon meisje, 18 jaar, laagopgeleid)

Echte aandacht voor elkaar hebben tijdens de seks en dat de ander er net zoveel plezier aan beleeft als jij, komt bij veel jongeren terug.

'Dat je aan elkaar denkt. Dat je het niet alleen voor jezelf doet en dat je er zelf voor zorgt dat je jezelf bevredigt, maar dat je ook aan de ander denkt. Kijk, bijvoorbeeld bij mijn vriendje van nu, die is heel lief ook en die denkt ook eerst aan mij voordat hij aan zichzelf denkt en dat soort dingen. Dan is het ook veel fijner en dan is het goed, vind ik.' (Spaans/NL meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Ik merkte dat het meisje het leuk vond en daarna gewoon ook de goede sfeer erna, dat het niet ongemakkelijk is, maar er gewoon gelachen wordt. En dat maakt het ook voor mij leuker, dat ik dan ook ziet dat zij het leuk vindt, want ik weet niet, dat heeft een uitwerking op mij.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik heb haar gevraagd, ben je er klaar voor? Ik ga niet zomaar dingen doen. Ja, want je wilt niet, sowieso, zeg maar als je het gaat doen en die ander heeft er geen plezier in, die gaat spijt krijgen en dan ga jij er ook spijt van krijgen van, ik heb iets niet goed gedaan.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Meiden noemen ook vaak dat ze het belangrijk vinden dat een jongen lief voor ze is en teder en respectvol met ze omgaat.

'Dat het niet alleen maar rammen is. Gewoon dat het een beetje van allebei er inzit, het lieve en het spannende en avontuurlijk en natuurlijk, een man mag best wel een beetje macho zijn af en toe, maar kijk, je zit er met z'n tweeën in, dus je moet het ook met z'n tweeën goed beleven.' (Spaans/NL meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Als een jongen alleen aardig doet op dat moment omdat hij iets van je wilt, maar daar omheen gewoon een klootzak is, om het maar even zo bot te zeggen. Dan word je gebruikt, denk ik. Er moet wel een soort respect zijn naar beide kanten.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Dat het gewoon voortkomt uit ook dus elkaar echt wel leuk vinden en zeg maar een beetje soort van wederzijds respect.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Communicatie

'Als je weinig communiceert en dan alleen maar seks hebben en zo, dat vind ik niks.' (Surinaams meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Vooraf meiden vinden communicatie belangrijk in hun seksuele relaties, dat je meer deelt dan alleen seks. Jongens benoemen vooral het belang van praten over wat je wel en niet fijn vindt in de seks, zodat de seks daardoor beter kan worden.

'Je kan lachen, je kan huilen, je kan alles. Gewoon open zijn, dat vind ik dat goed is.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Dat je in ieder geval uitvindt wat je allebei lekker vindt, wat je allebei graag wilt. Dat je er ook gewoon met elkaar over kunt praten van, ja evalueren klinkt zo raar, maar dat je met elkaar erover gaat praten van, ja wat vond je nou lekker of dat vond je minder toen en dit hoef je niet meer te doen en ja, dat je daar gewoon vanzelf achterkomt wat jullie allebei het lekkerst vinden. Als jij iets niet fijn vindt, dan moet je dat gewoon kunnen zeggen.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Op je gemak voelen

'Dat je ook gewoon meer, ja, je gewoon jezelf kan zijn' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

Je op je gemak voelen wordt ook door veel jongeren genoemd als belangrijk voor goede seks. Aspecten die meespelen bij op je gemak voelen zijn: romantische sfeer, je geaccepteerd voelen, jezelf kunnen zijn.

'Sowieso dat je gewoon allebei echt extreem op je gemak bent, geen schaamte en wat voor gedachten ook die negatief zijn.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Romantisch. Echt zo'n geliefd gevoel weer voelen. En echt lust voelen natuurlijk. En ik zie het voor me, een beetje donker, met kaarsen. Iedere vrouw ziet het wel zo. Met een muziekje. En, of misschien naar een film kijken, heel romantisch met elkaar. Kroelen. En ik denk dat het daarna wel leidt naar seks. Ja.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Wanneer de sfeer een beetje gezet is, dan vind ik het sowieso comfortabeler om met die persoon seks te delen. Mijn perfecte sfeer zou natuurlijk op een bed zijn. Want sommige mensen hebben andere voorkeuren.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Veilige plek

'Dat er niet veel andere mensen bij zijn of zo, niet in een druk huis of, waar iedereen je kan horen.' (autochtoon meisje, 18 jaar, laagopgeleid)

Jongeren noemen ook dat het belangrijk is dat je seks kunt hebben op een veilige, vertrouwde plek, waar je niet gestoord kunt worden. Veel jongeren wonen nog thuis en dan is thuis niet altijd de plek waar het kan.

'Ik vind het eigenlijk wel belangrijk om in bed, zeg maar, rustig, kamer en zo dicht en zo, dat niemand je kan storen. Dat is wel leuker en zo. Maar ja, die dag moest gewoon even in de bosjes, want er was geen andere plek.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Verleiding, langzaam aan

'Toch met z'n tweeën allebei willen, een beetje in de mood en met elkaar flirten zeg maar, beetje uitdagen. Beetje zeg maar opbouwen tot een punt en waar je dan zeg maar verder gaat.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Zowel meiden als jongens geven aan dat het belangrijk voor hen is dat het seksuele contact langzaam aan opgebouwd wordt. Niet te snel recht op het doel af, maar rustig en met aandacht.

'Ook de sfeer, als je elkaar echt kan opgeilen eigenlijk. Als je, ja, als er echt behoefte is, de lust, ja dan is het best gewoon... Je hebt niet zomaar opeens seks, je moet eerst gewoon eigenlijk in ieder geval die aanloop er naartoe, dat is dan nog het mooist en uiteindelijk, de daad is ook wel mooi, maar als de aanloop wat langer is, dan zul je, en je kent elkaar inderdaad beter... Dus niet meteen eraan begint, dan heb je er gewoon allebei veel meer zin in.' (Autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, dat het gewoon langzaam op gang komt, dat je gewoon niet gelijk ervoor gaat, zeg maar. Het moet wel een beetje opbouwen gewoon, een beetje zoenen en knuffelen en zo en zo langzaam.' (Zimbabweans/NL meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

Onverwachts en natuurlijk

'Mijn meest positieve ervaringen die vergingen natuurlijk, en je voelt elkaar aan, en je weet allebei waar het naar toe gaat, zonder dat iemand expliciet iets hoeft te zeggen. Dat is natuurlijk het meest ideale.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

Een paar jongens benoemen dat ze het belangrijk vinden dat seksueel contact spontaan en onverwachts gebeurt, zonder dat er druk op staat en zonder dat er veel communicatie nodig is. Elkaar aanvoelen zonder woorden, is het ideaal.

'Van het één komt het ander. Dat is voor mij een positieve ervaring op seksueel gebied. Van het één moet het ander komen. Het moet gewoon overvloeien in uiteindelijk de daad. Dat waren dan voor mij de beste ervaringen die ik heb, als het natuurlijk gaat, zonder een gevoel van moeten, of verplichtingen, of wat dan ook.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Gewoon omdat het ook heel onverwachts kwam en ook nog eens, ja dat was dan met mijn ex dan en ja, ik weet niet, dat was gewoon in één keer en ik had haar heel lang niet gezien en het was gewoon een positieve ervaring. Dat is juist als je er zeg maar helemaal geen rekening mee houdt en dan in één keer is het vet gezellig en weet ik het allemaal. Het is niet alleen dan de seks, maar gewoon de hele ervaring er omheen.' (autochtone jongen, 20 jaar, laagopgeleid)

Lust en genot

'En ook al gaat het dan soms om lust, het respect naar elkaar toe vind ik toch wel belangrijk. Niet dat het, ja gewoon een ding is waar je even je pik instopt en dat het dan klaar is. Nee, dat vind ik niet.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Sommige jongeren benoemen lust en genot als aspect van hun meest positieve ervaring of ideaalplaatje, maar opvallend genoeg beschrijven ze het vaak in een context van contact met de ander. Seks puur voor het bevredigen van je eigen lusten, komt in de verhalen van de jongeren nauwelijks terug.

'Dat het spannend was, dat ik echt, dat ik echt heb genoten eigenlijk. Dat het voor mij een plezier was. En natuurlijk ook voor hem wel, maar ik ben het belangrijkste natuurlijk (lacht), ja, dus dat het voor mij gewoon een plezier was en dat ik me, ik me even heb kunnen laten gaan, dat ik m'n seksuele energie even kwijt ben.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, als dat er echt lust in het spel is, dat je allebei zoiets hebt van, nou het is ontzettend fijn. Ik denk dat het een mengsel is, want de lust en de romantiek is een stukje belangrijk, voor mij is het belangrijk dat je toch allebei fijne seks hebt. Ik bedoel, als vrouw zijnde kom je niet elke keer klaar. En het is fijn als dat gebeurt en af en toe heb ik ook graag dat het gebeurt. Maar ik moet er ook zo min mogelijk op gefocust zijn, anders dan lukt het al helemaal niet. Maar het is belangrijk dat we gewoon allebei plezier hebben en allebei achteraf zoiets hebben van, nou het is fijn geweest.' (autochtoon meisje, 20 jaar, laagopgeleid)

Passie en spannende seks

'Want je moet het altijd spannend blijven houden. Vooral als je in een relatie zit, moet je het spannend blijven houden.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Een aantal jongeren geven aan dat ze passie belangrijk vinden, dat de vonken eraf moeten spatten en dat seks in een relatie spannend moet blijven.

'Dat het vurig is, dat het echt met heel veel passie samengaat en met veel lust en op den tijd ook wat nieuws uitproberen.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, vol passie gewoon, klaar. Ik heb tot nu toe maar echt met één dame, en dat is ook gewoon mijn ex, echt passievolle seks gehad en tenminste, ja misschien denk ik dat of zo of heeft dat te maken met dat ik verliefd op haar ben geweest of, maar zelfs dan, zelfs al zou het placebo zijn, dan is het alsnog voor mij, dat voel ik wel dus, ja het zou vooral vol met passie moeten zitten en je moet vooral durven en niet terughouden.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Allebei als maagd beginnen

'Het is ook specialer dat het dan niemand anders, dat je daarvoor niet met iemand anders seks hebt gehad.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Een paar jongeren beschrijven dat hun eerste keer met hun vriend of vriendinnetje ook voor de ander de eerste keer was, en dat ze dat heel bijzonder vinden. Ook kan het spijt geven, als de relatie uitgaat, en je je maagdelijkheid kwijt bent.

'Ik zou het wel stom vinden eigenlijk als ik het van te voren wel met iemand, met een meisje gedaan zou hebben waar ik geen gevoelens voor had. Ik weet niet hoe ik dat uit kan leggen, maar ik vind het nu wel mooi dat je het allebei voor het eerst doet, echt met liefde en zo. En niet nog dat één van de twee het daarvoor met iemand anders gedaan heeft en dan zonder liefde.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik had verwacht dat zij het meisje was waarmee ik uiteindelijk de rest van mijn leven zou delen. Dat is natuurlijk fantasie, maar...

[Je was echt verliefd.]

Ja, op dat moment dan denk je dat echt. En na drie jaar blijkt, dat we niet geschikt waren voor elkaar. En als je dan je maagdelijkheid weg hebt gegeven aan iemand waar je toch niet mee bent, dat is dan jammer.

[Ja, ik snap het. Want jij hecht daar wel veel waarde aan.]

Ja. Ik wel.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Voor islamitische meiden en jongens heeft maagdelijkheid ook een religieuze en culturele waarde. De mate waarin de islamitische jongeren die we geïnterviewd hebben, overtuigd waren van het belang van maagdelijkheid loopt uiteen (zie paragraaf 5.3). Er waren jongeren bij die vooral zorg droegen dat ze geen schande over de familie brachten. Vaak gaat het daarbij vooral om de maagdelijkheid van het meisje. Sommige meisjes hielden daarom hun vriendjes geheim voor de familie. Maar er zijn ook meiden die eigenwaarde ontlenen aan hun maagdelijkheid en meiden die het terecht vinden dat je als meisje afgewezen wordt als je geen maagd meer bent voor het huwelijk. Ook onder de jongens lopen de meningen uiteen. Een aantal jongens wil persé een maagd

trouwen, anderen zijn er minder op gebrand, omdat ze vinden dat ze niet met twee maten kunnen meten.

Veilig vrijen

'Ja. Altijd. Ik was altijd voor.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

In de opvoedboodschappen die jongeren noemen staat het op nummer één, maar als element van wanneer seks goed is komt veilig vrijen weinig terug. Een paar jongens die vaak seks hebben noemen het en twee meisjes die nog maagd zijn.

'Maar zolang je het met condoom doet is het goed.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Mate van seks

Een paar meiden geven bij hun ideaalbeeld expliciet aan dat er veel of juist weinig seks in hun relatie zou moeten zijn.

'Mijn ideaalbeeld van een seksuele relaties is niet alleen een seksuele relatie om mee te beginnen, maar dat is een relatie waarin je best veel seks hebt. Maar dat het ook moet kunnen dat je gewoon een avond geen seks hebt, en dat dat helemaal niet erg is, en dat één van de twee dan zoiets voelt van, oh, er is geen seks, dus het is niet goed of zo. Ik denk niet dat je elke avond persé seks moet hebben, je kan best een keer moe zijn, of geen zin hebben, dat is ook gewoon. Dus dat moet allebei kunnen, maar veel seks moet ook kunnen zeg maar.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Als ik getrouwd zou zijn dan zou ik gewoon, dan zou ik niet elke dag seks willen. En ook niet meteen kinderen.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Gewoon één keer in de maand of zo.' (Armeens/NL meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

6.2 Opvattingen over waar grenzen liggen

'Als ik zeg, nee. Daar ligt de grens' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

In de interviews is op verschillende manieren gevraagd waar voor de jongeren hun grenzen lagen. Het is als open vraag gesteld: waar ligt voor jou de grens? Wat kan er echt niet in jouw ogen? De meeste jongeren gaven daarop het antwoord 'als een van de twee het niet wil'. Sommigen gaven als antwoord 'dat verschilt per persoon', 'in het openbaar' of een specifieke seksuele handeling ('anale seks' bijvoorbeeld). Sommige gaven meerdere antwoorden of kwamen met voorbeelden uit hun eigen leven. Vervolgens heeft de interviewer een aantal vormen van seksueel gedrag voorgelegd, waar de jongeren hun mening over gegeven hebben. Ook is doorgevraagd waarom iemand daar nu een grens zag. Op deze wijze werd duidelijk welke aspecten van seksueel gedrag voor jongeren belangrijk waren.

De opvattingen van meiden en jongens over waar de grenzen liggen, verschillen niet veel. De meeste meiden en jongens denken in eerste instantie aan grenzen van meiden, niet aan grenzen van jongens. De focus ligt op het overschrijden van grenzen van meisjes door jongens. Sommige jongens komen uiteindelijk wel met eigen grenzen,

vormen van seks die ze niet prettig vinden of opdringerig gedrag van meiden. Maar het gevoel overheerst dat hen niets overkomt dat ze niet zelf willen.

'Ik heb nog geen ervaring met iets dat ik niet fijn vond.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Waar de grens precies ligt, verschilt per situatie, geven de jongeren aan.

'Ja, dat de grens bij iedereen anders ligt en dat het heel erg afhangt van de situatie en dat het op één avond wel goed kan vallen en de andere avond kan het geflirt niet goed vallen en dat er genoeg mensen zijn die wel weten wat ze wel en niet willen doen' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Het hangt er vanaf in welke fase van je leven je bent en hoe er door de buitenwereld naar je gekeken wordt.

'Maar ik denk ja, ik ben er toch veel mee bezig, dus ik denk nu ook omdat ik bijna twintig word en dan denk ik van, ja ik ben nu studente, daar hoort natuurlijk een bepaald beeld bij en dan denk ik, misschien kan het ook wel. En ik vind hem natuurlijk interessant en ik weet goed wat ik wil en wat ik niet wil, dus waarom niet?' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Ook wordt er onderscheid gemaakt in wie het is die seksueel contact met je zoekt. In een relatie trekken meiden en jongens andere grenzen dan daarbuiten. Ook trekken zowel heteroseksuele jongeren als homo- en biseksuele jongeren naar mannen andere grenzen dan naar vrouwen. *'Met dieren of met een man zou ik het niet doen. Gewoon met een meisje kan ik wel van alles doen. Bijna alles.'* (Antilliaans/Surinaamse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

De meningen over grenzen zijn onder te verdelen in verschillende categorieën:

Dat verschilt per persoon, dat mag iedereen zelf weten

Seksueel gedrag dat over je eigen grenzen gaat, dat jezelf schaadt

Seksueel gedrag waarmee je anderen schaadt (je vriend of vriendin, of je ouders of anderen)

Seksueel gedrag dat morele grenzen overschrijdt

6.2.1 Dat mag iedereen zelf bepalen

'Ja, wie ben ik nou om daarover te oordelen wat iemand anders doet?' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Veel jongeren gaven als antwoord op de open vraag naar waar de grens ligt, dat iedereen zelf moet bepalen wat hij of zij doet, zolang een ander er geen last van heeft. Dit werd zowel door meiden als door jongens, van verschillende achtergronden naar voren gebracht, als verworven recht. Alleen Marokkaanse en Turkse meiden en jongens kwamen niet met deze mening, zij hadden allemaal wel duidelijke opvattingen over wat er niet kan (bijvoorbeeld seks voor het huwelijk, maar ook seks in het huis van je ouders).

'Iedereen moet zijn eigen grenzen kunnen stellen en voor de één ligt dat verder dan voor de ander.' (Ghanees meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

'Iedereen moet zelf eigenlijk een beetje weten wat hij doet op dat gebied, zolang anderen daar maar geen last van hebben. Ik bedoel als jij thuis een SM-kelder hebt, nou prima, zolang ik er maar geen last van heb. Ik heb daar allemaal niet zo heel veel moeite mee. Wat mensen willen en doen, daar zijn ze wat mij betreft vrij in.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, als ze dat willen, ja, dan moeten ze dat zeker doen. Als ze dat lekker vinden, dan moeten ze dat doen.' (Antilliaans/Surinaamse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

6.2.2 Seks over jouw grens

Dwang

'Zeggen dat hij het van je verwacht of dat je moet.. Als hij opdringerig wordt en je zegt stop en hij gaat verder.' (Autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

Iemand dwingen tot seks is vrij unaniem bij iedereen over de grens. Zowel meiden als jongens, van verschillende achtergronden en opleidingsniveaus, vinden dat dit niet kan. Jongeren benoemen onder druk gezet worden, niet kunnen weigeren, blijven drammen terwijl iemand nee zegt, ongewenste aanrakingen en seks onder dwang. Vaak gaan ze ervan uit dat het mannen zijn die vrouwen dwingen, en niet andersom (of tussen mensen van gelijk geslacht). In deze paragraaf beschrijven we opvattingen. In het hoofdstuk over seksuele interactie wordt duidelijk dat de grens tussen verleiden en dwang in de praktijk niet altijd zo helder is, als de opvattingen doen vermoeden. De kern van de opvattingen is dat het gerespecteerd dient te worden als iemand niet wil. Dat is een diep gevoeld principe bij veel jongeren, meiden en jongens. Sommige jongens geven daarnaast aan dat het hun eergevoel aan zou tasten om meiden onder druk te zetten.

Hoe meiden het verwoorden

'Je kan iemand niet dwingen tot seks vind ik. Een meisje heeft ook vaak een mening, zij weet ook wat ze wil. Als ze niet wil dan wil ze niet.' (Antilliaans meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

'Op het moment dat jij dingen gaat doen die je niet wil doen, dat iemand dan over jouw grens is heengegaan. En bij de een, bij de een is dat al aanraken en bij de ander is dat wat verder. Ik vind sowieso dat je wel moet weten wat de ander wil. Als je dingen gaat doen die de ander niet wil, dan, ja, dan ga je over je grens heen.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Als je duidelijk aangeeft dat je het niet wilt. Dat is de duidelijkste grens die je kunt aangeven en dat kan zijn, gewoon op een bepaalde manier geen seks of ja, duidelijk zijn en als jij duidelijk aangeeft wat je wel en niet wilt en hij gaat er dan niet mee om, zoals jij wilt dat hij ermee omgaat, dan is het gewoon niet, dan is het gewoon niet goed.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Je moet een vrouw respecteren als een vrouw en behandelen als een vrouw. En als een vrouw of een meisje toegeeft dat ze iets niet wil doen, dan moet je dat ook niet doen en

dwingen. Want op dat moment voelt de vrouw zich, denk ik, bedreigd en niet meer veilig.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Als één van de beide partijen nee zegt, en de ander toch doorgaat. En dat dan met alles. Als je een experiment doet of zo, en de een zegt nee, en de ander gaat door. Dan heb ik zoiets, dan moet je stoppen. Gewoon ook in een relatie. Als ik zeg ik wil vandaag geen seks, en de jongen zegt, please please please. Nee.' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Hoe jongens het verwoorden

'Seks gaat over de grens als je bijvoorbeeld zegt, ik wil dat je dit doet en eigenlijk wil je dat niet, maar diegene staat erop, dan vind ik het te ver gaan.' (Surinaamse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

'Als één persoon in de relatie of in de situatie het te vaak tegen zijn wil in moet doen of het voor de ander gaat doen, zeg maar, meer omdat de ander het alleen wil en weet je wel, om die ander zijn zin te geven. Dan gaat het eigenlijk al te ver.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Dus dat één van de twee niet wil, echt niet. Ja, en dat die andere pusht, dat hoort gewoon niet.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Als het meisje niet meer wil, dan moet je niet doorgaan.' (Turkse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Als één van de twee, en dat is dan toch meestal denk ik de vrouw, want mannen zijn meer zo van "oh ik vind alles wel goed", maar als bijvoorbeeld de vrouw het niet wil, dan zeg ik van, dan is er geen enkele reden waarom het wel zou moeten gebeuren en ook als de man het niet wil. Dat is de grens, want dat is de enige echte grens die je zelf aangeeft.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Seks binnen een relatie als een van de twee niet wil

'Ik vind het over de grens als je er zelf eigenlijk helemaal geen zin in hebt en dat je het toch doet, omdat je bang bent dat je je vriendje kwijtraakt.' (Ghanees meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

De meningen van jongeren over seks in relaties lopen sterk uiteen (zie paragraaf 5.4). Sommige meiden en jongens vinden het heel belangrijk dat vrouwen en mannen alleen seks hebben als ze er echt zin in hebben. Seks om je partner te pleasen of uit angst dat hij ander bij je weg gaat, is geen goed idee, stellen ze.

'In een relatie bijvoorbeeld wanneer één van de partners gewoon echt verwacht van, als hij dat wil, dan gebeurt het maar. Ik bedoel, het moet van beide kanten komen, klaar, en als dat niet zo is, dan vind ik dat overschrijdend, grensoverschrijdend' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ik vind het wel belangrijk dat je bedenkt of je zelf wel eigenlijk wilt en als je dat niet wilt, dan vind ik dat je het gewoon niet moet doen, ook al zit diegene nog zo hard te

huilen of, ja. Ik weet wel een paar meisjes die dat soms dan toch wel doen, omdat hun vriendje het dan graag wil of zo. Maar dat ze dan zelf iets hebben van, nou het is oké, maar niet dat zij er dan zelf heel veel zin in hebben of zo, soms. Dat snap ik nooit zo goed eigenlijk. Omdat ik altijd dus wel vind dat je er wel gewoon echt zin in moet hebben, zeg maar.' (Zimbabweans/NL meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

Lastig vallen en respectloos zijn

'Onrespectvol aan je zitten. In je billen knijpen of zo. Dat ordinaire.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

Jongens die meiden lastig vallen, opdringerig gedrag, naroeven en aan hun lichaam zitten, wordt door diverse meiden en enkele jongens als grensoverschrijdend benoemd.

'Als je bijvoorbeeld naar het uitgaan kijkt, dan vind ik het grensoverschrijdend als er gewoon bij een meisje naar haar kruis wordt gegraaid, zonder haar te kennen of überhaupt met haar gesproken te hebben. Dat vind ik echt grensoverschrijdend. Ik vind haar billen en borsten al grensoverschrijdend, maar dat hoorde ik van vriendinnen van mij, dat dat al normaal is en dat ze dat al gewend zijn. Maar ik heb ook meegemaakt of gehoord dat er gewoon naar haar kruis wordt gegrepen zomaar, ja dat vind ik wel grensoverschrijdend. Lijkt me ook intimiderend als vrouwzijnde.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Daar ben ik best wel vrij makkelijk in, er wordt gewoon niet aan me gezeten. Ik vind het niet fijn als iemand mij vastpakt, dat vind ik zelfs al niet bij mijn eigen vriend, dus.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Meiden en jongens benoemen ook andere vormen van respectloos gedrag, namelijk jongens die al te snel uit zijn op seks en vrouwen als lustobject benaderen of die een meisje voorspiegelen dat ze van hen houden en tegelijkertijd met andere meiden bezig zijn (players).

'Bijvoorbeeld gewoon zeggen van 'ik zou wel seks met je willen hebben', zo. Gewoon dat is gewoon je eerste zin bijvoorbeeld. Alsof zeg maar gewoon de vrouw een object is zeg maar. Dan heb ik het voornamelijk over mannen.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Een jongen die tegen een meisje zegt, je bent voor mij alles, ik vind je geweldig, ik vind je leuk en dan ondertussen diegene keihard gebruiken en met allerlei dingen met andere meiden doen, terwijl zij denken dat zij de enige voor hem zijn. Dus niet eerlijk zijn en niet respectvol zijn. Ja, dan ben je echt een klootzak. Dat vind ik heel erg.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Vooral dat, geen interesse. En voor de rest wat niet kan is, ja dat meisje voor schut zetten. Als je voordat je naar een feest gaat of ergens naartoe gaat, heel leuk en gezellig, ja ik zie je zo en dan op dat evenement zie je die persoon niet echt staan of zo, weet je en pas weer aan het eind of zo. Ja, zo van, je bent het toch niet. Weet je, of gewoon een ander idee geven dan ' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Ook jongens geven aan dat meiden hen soms respectloos benaderen, als ze hen proberen te versieren.

'Ik had laatst een feestje waarbij een meisje me heel erg probeerde te versieren, maar tegelijkertijd had ze haar andere hand, had ze op de rug van een vriend van me. En toen liep ik weg en ik draaide me vijf seconden later om, en toen stond ze me die jongen te zoenen. Dus dat vind ik te ver gaan.' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

One night stands

'One-night-stand is gewoon net een snoepje. Je opent verpakking. Je kauwt erop en gooit het weer weg. Zo denk ik erover.' (Marokkaanse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

De meningen over one night stands zijn verdeeld. Er zijn een aantal meiden en jongens die geen problemen hebben met one night stands en het zelf (zouden) doen, als de kans zich voordoet. Jongens zijn er permissiever in dan meisjes.

'Dat kan absoluut, waarom niet? Als een meisje dat wil, dan kan ze het krijgen.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

*'Ik ben wel van plan zo'n leven te hebben zeg maar.
[Zo'n, wat bedoel je daarmee?]
Like a single life, partyen en one nightstands hebben en zo
[Ja, echt waar?]
Ja'* (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Nou, ja ik heb dus wel een paar keer seks gehad met mensen waar ik niet echt verliefd op was, dus ik vind gewoon dat als je iemand al leuk vindt, dat het dan wel kan.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Er zijn meiden die er wel fantasieën over hebben, maar deze niet in de praktijk brengen.

'In m'n fantasie is wel eens spannend, als ik er langer stil bij sta, dan denk ik, is hij wel schoon, heeft hij niet heel veel mensen gekust, heeft hij niet dit gedaan, heeft hij niet dat gedaan, dus als ik er langer over nadenk dan.. Ik denk dat ik het in het echt niet zou doen. Alleen in m'n fantasie.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Andere jongeren vinden het prima dat anderen het doen, maar willen het zelf niet. Dit zijn meiden die er geen principiële bezwaren tegen hebben, maar ondervonden dat ze zich niet prettig voelden na een one night stand of al voorzien dat ze zich daar niet prettig bij zouden voelen.

'Ik ben niet iemand voor one night stands. Daar ben ik niet voor gemaakt.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Ik kan het niet. Weet je, ik verwacht er meer van.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Een aantal meiden geeft aan dat ze zich nu nog te jong voelen voor one night stands, maar zich voor kunnen stellen dat ze dat op latere leeftijd wel doen.

'Ik vind dat ik daar nog te jong voor ben, maar ik denk dat als ik wat ouder ben, dat ik daar gewoon wat normaler tegen aankijk. Ik bedoel, ik vind het nu nog steeds niet gek of zo als ik van een ouder persoon hoor van een one night-stand of zo. Ik bedoel, dat moet je allemaal zelf weten, daar kies je zelf voor, maar op dit moment vind ik het eigenlijk nog een beetje te jong. Ja.' (Thais meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

Er zijn meiden en jongens die vinden dat meiden zich bij one night stands laten gebruiken door mannen, dat ze hun lichaam niet respecteren. Allochtone meiden zijn hier stelliger in dan autochtone meiden.

'Dat kan niet voor mij. Nee. Het is toch zo dat een man, die gaat erin, in een lichaam van een vrouw. Een vreemde, in mijn lichaam, dat wil ik niet. Voor mannen is het anders, die hoeven geen vreemde toe te laten.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ik zou dat nooit doen. Ja, ik vind het eigenlijk stom als je dat doet. Het is wel je lichaam, je geeft eigenlijk je lichaam aan iemand die je niet kent, dus iemand met wie je één keer en dan daarna gaat ieder zijn eigen weg op. Nee, dat is, nee dat is niets voor mij, nee.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Dan denk ik ook van, het is gewoon raar en dat een meisje het dan ook gewoon niet erg vindt of zo. Dat is ook een beetje respectloos van jezelf.' (Surinaamse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Webcam seks

'Nou, het wordt opgenomen, straks sta je op YouTube.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Maar één van de jongeren die we geïnterviewd hebben doet zelf aan webcamseks. De jongeren die er niet zelf mee bezig zijn, hebben er wel een heel stellige mening over. Sommigen zien er de lol niet van in, begrijpen niet dat mensen het doen, maar vinden het best dat anderen het doen.

'Ik weet niet. Als zij dat willen doen, dat is hun leven. Dat is hun beslissing. Maar, webcam seks, wat heb je daaraan? Je voelt elkaar niet.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ja, tien keer niks. Ik zou er niet eens naar willen kijken.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Voor anderen ligt er meer lading op. Ze zien het als schaamtevol of vernederend voor diegenen die ermee bezig zijn. Meisjes die zichzelf laten zien voor de webcam zijn naïef of te makkelijk, vinden ze. Ze geven zichzelf weg. Ook kan het je reputatie beschadigen als je beelden het schoolplein over gaan. Dus het is gevaarlijk en dom om te doen.

'Ik vind het onrespectvol, tegenover mezelf. Ik vind, je zet jezelf voor schut.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Dat vind ik gewoon belachelijk, je zit gewoon je lichaam gratis weg te geven. Nee.'
(Antilliaans meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

'Ik kan me voorstellen dat mensen het spannend vinden, maar eigenlijk vind ik het zelf een beetje, ja een beetje zielig. Ik zou me schamen als ik er op betrapt werd.'
(Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Je gaat niet via de webcam, nee, want ik bedoel, hoe makkelijk ben je dan? Weet je, nee.'
(Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Dat is echt iets waar ik heel fel op tegen ben en dom vind, echt gewoon. Ik gebruik niet vaak dat woord, maar in dit geval wel, het is gewoon stom. Dat moet je gewoon niet doen.'
(Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Eén respondente beschrijft dat ze zelf wel webcam seks heeft gehad. Ze kijkt er wel positief op terug, maar realiseert zich achteraf dat er meer risico's aan zaten dan ze toen dacht.

'Ik dacht zelf dat ik daar de controle in had en dat het voor mij ook voor mijn zelfvertrouwen goed was. In het algemeen zou ik zeggen, prima, het is een nieuw communicatiemiddel, het is weer technologie en het is nu nog wel wat vreemd, maar dat gaat gewoon standaard worden. Maar wij hadden bijvoorbeeld op de middelbare school een meisje en die had blijkbaar foto's van zichzelf en die zijn uiteindelijk dus bij één iemand van de hele school terecht gekomen en de school over gegaan. Ja, en dat was in die tijd dat ik ook webcamseks deed, dat het toch wel even voor mij een alarm was. Weet je, want je weet ook niet of die ander aan de andere kant het kan filmen of foto's maakt en dat vind ik wel triggy, dat er opeens ergens een filmpje van je staat dat je je uitkleed voor de webcam zonder dat je het weet.'
(autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Seks met meerdere mensen

'Twee vrouwen is beter dan één.'
(Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Sommige jongeren geven aan dat ze nooit aan seksueel avontuur met meer dan twee zouden beginnen, omdat ze daar gewoon geen zin in hebben. Het is niet iets dat de jongeren moreel sterk afkeuren. Ze hebben er minder duidelijke meningen over dan over webcam seks.

Eén respondente legt uit waarom: 'Een trioetje zou ik nog wel eens willen proberen. Dat denk ik wel. Omdat het dan echt weer, dan is het gewoon persoonlijker, weer intiemer, als je met z'n drieën bent. Dat is natuurlijk wel één persoon extra, maar, bijvoorbeeld op zo'n webcam, kan de hele wereld je binnen tien minuten zien en met z'n drieën, dan hou je het toch een beetje met z'n drieën zeg maar. Gewoon intiem, intimiteit.'
(autochtoon meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

Ook bij anderen komt naar voren dat seks hoort bij intimiteit en liefde, en voor hen niet puur om lust kan draaien. Dat is dan een reden om seks met meerdere mensen af te keuren.

'Nou, ja, je wilt toch met een partner waar je van houdt, en volgens mij houd je niet van twee mensen.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ik kan me, nee ik vind dat helemaal niks. Nee, ik kan me niet echt voorstellen dat dat nou zo leuk is of zo. Dat lijkt me echt heel maf. Ja, gewoon dat er dan ook nog opeens een derde persoon bijkomt, terwijl ja, ik denk altijd gewoon zo met z'n tweeën, ja dan heb ik als we met z'n drieën zijn, dan gaat het volgens mij niet echt meer om liefde, zeg maar.' (Zimbabweans/NL meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

Er spelen ook andere motieven om niet aan seks met meerdere mensen te beginnen: schaamte of juist trots of het lijkt hen veel te gecompliceerd worden.

'Andere mensen die zien hoe ik het doe, daar schaam ik me voor.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid).

'Mijn vrienden vertellen me soms wel eens verhalen over hoe ze vroeger waren en hoe ze vroeger gekke dingen deden. En als ik dat zo hoor dan denk ik: dat zou ik echt dus nooit gedaan hebben. Bijvoorbeeld als ze met z'n tweeën zijn, met twee meisjes, dat ze seks hebben met die twee meisjes. En dat ze omwisselen van persoon en dan weer terug gaan. Ja, dat is voor mij echt niet... dat zou ik nooit doen. Dat vind ik vreemd.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Vooral nu als ik twee meisjes zou hebben nu, dat zou ik echt vet moeilijk vinden om mijn aandacht te verdelen. Ik zou het wel opwindend vinden hoor, echt absoluut. Maar om dan twee meisjes te pleasen, dat lijkt me echt lastig. Maar ja, als het dat aangaat, maar dat is niet iets wat te ver gaat.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid).

Anderen vertellen dat het een fantasie is, maar dat ze zich afvragen of ze het ooit zouden doen. Het gaat dan wel steeds om situaties van twee vrouwen en een man.

'Voor een man, een fantasie met twee vrouwen, dat is wel heel mooi. Ja, dat geef ik eerlijk toe, dat lijkt me wel wat, maar ja, vind het maar eens.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Dat is misschien direct ook wel een goede mogelijkheid om het dan met een meisje te doen.' (autochtone meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Seks in combinatie met drank en drugs

'Dan ben je eerder geneigd om ja te zeggen dan nee.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Er zijn niet veel respondenten die ervaring hebben met drugs. Met alcohol hebben meer respondenten ervaring. Je wordt er losser van, je durft meer, is de ervaring van de jongeren. Sommigen zien dat als positief, anderen wijzen meer op de gevaren. Allemaal hebben ze wel de mening dat je jezelf nog wel moet kunnen beheersen. En misbruik maken van iemand die dronken is, is over de grens.

'Drugs ben ik heel erg tegen, drank is bij mij positief. Ik neem meer initiatief, ik laat mezelf meer gaan.' (autochtone meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Ik denk dat als je dronken bent ga je eerder over je grenzen, wat niet per se verkeerd hoeft te zijn, want ik had ook wel een glaasje nodig voordat ik met een meisje iets durfde en misschien nog wel steeds hoor, dat het bij mij gewoon, hè om los te komen.' (autochtone jongen, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ik vind het onhandig als ik er bijvoorbeeld de dag daarna spijt van heb. Als ik zoiets heb van, had ik maar niet met hem gezoend of had ik maar niet, omdat ik dus heb gedronken, maar dat heb ik eigenlijk nooit zo vaak gehad. Een aantal keer dat ik zoiets had van, dat was niet zo slim. Je bent veel vrijer en je hebt geen grenzen meer. Het is heel snel van, wat maakt het uit, voor één avond, wat maakt het uit?' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, als een meisje drugs gebruikt, dan wil ik sowieso niets met haar hebben. Sowieso geen seks ooit met een meisje die drugs gebruikt, dat kan gewoon niet. Dat lijkt mij ook vies, dat geeft mij ook zo'n vies gevoel. Maar drank kan wel, als je gewoon een beetje aangeschoten bent en dat meisje ook of wat dan ook, dat vind ik niet zo erg.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Lossen worden en jezelf minder in de hand hebben, is voor anderen juist een reden om voorzichtig te zijn met alcohol.

'Dan ben je ook veel te makkelijk voor jongens.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Als ik drink, dan drink ik zodat ik weet dat ik niet dronken word. En ik doe niet aan drugs omdat ik weet dat dat dan gevolgen heeft voor mijn reactievermogen, en mijn beslissingsvermogen. En dat ik dan iets kan doen waar ik later spijt van krijg.' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Ik heb wel gemerkt dat als ik drank op heb, heb ik totaal geen controle over mezelf. Dus dan zou ik misschien al die dingen wel doen. Dat is voor mij echt een gevaarlijke factor.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Een aantal respondenten komt met verhalen van meiden die ongewenste seks hebben gehad terwijl ze dronken waren. De meningen over wie verantwoordelijk is, als het op ongewenste seks uitdraait, verschillen.

'Ik vind je mag er geen misbruik van maken dat een meisje een stuk lossen wordt nadat ze drank of drugs gebruikt heeft. Dan verdien je wel een flinke straf als jongen eigenlijk. Aan de andere kant, het meisje doet dat zichzelf ook aan. Die moet daar dan ook rekening mee houden vind ik.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Als je dronken bent, dan ben je niet opeens dement, dat kan niet. Want je bent niet dronken genoeg om te vragen, wil je seks met mij, dus dan vind ik ook dat je verantwoordelijk genoeg moet zijn om ervoor te staan als je het doet. Dus dan weet je wel waar je mee bezig bent, want je vraagt het toch.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Nou, er was laatst een vriendje van mij, die had een meisje ontmoet en die was echt zo dronken, dat kind kon gewoon niet meer staan en dan neemt hij haar mee naar huis en dan heb ik echt zoiets van, dat vind ik zo zwak. Dat meisje wist gewoon echt niet meer

wat haar voor- en wat haar achterkant was en dan zo'n meisje dus mee naar huis nemen, dat vind ik zo makkelijk, je hoeft er niet eens je best voor te doen, ze blijft toch wel liggen. Nee. Ik vind het altijd wel een beetje een soort van verkrachtingen of zo, omdat dat kind zo laveloos was, dan vind ik het gewoon zielig voor dat meisje.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Jongens hebben ook bedenkingen bij zelf dronken zijn en seks hebben, maar dat gaat niet zozeer over ongewenste seks, maar omdat ze bang zijn dat het hun prestaties niet ten goede komt.

'Het helpt eigenlijk niet. Je presteert slechter.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Als je echt helemaal gaar bent dan kan je volgens mij toch niet echt seks hebben.' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Geen controle over de situatie

'Of dat een jongen je helemaal ompraat, en helemaal gehersenspoeld. Dan heeft hij eigenlijk jou in zijn macht.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

Een aantal situaties die meiden als grensoverschrijdend benoemen, heeft te maken met het verliezen van controle over de situatie. Overvallen worden door iemand is bijvoorbeeld zo'n situatie. Maar het kan ook gaan om het kunnen stoppen van seks wanneer je wilt.

'Als mensen zomaar iets doen. Ik wil de kracht of de macht kunnen hebben om nee te zeggen. Dus bijvoorbeeld, ik houd niet van plasseks bijvoorbeeld en iemand gaat opeens op mij plassen, dan zeg ik, aaah! Zeg dan mag ik op je plassen? Nee, doe maar niet. Oké, klaar. Begrijp je?' (Surinaams meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Met al mijn sekspartners, de jongens dan in relaties, was het gewoon voor mij één regel, ik boven. Gewoon omdat ik dan de controle had en af kon stappen wanneer ik wilde en het duurde altijd langer in een relatie voor ik het een keer voorstelde of die jongen een keer zei van, goh zou ik eens een keer boven mogen, weet je wel en dat ik dan, dat heb ik nu ook nog wel, soms gebeurt het standaard dat we dan opeens, hij boven ligt en dat ik dan wel even bij mezelf denk, oké, wil ik dit, kan ik dit nu aan en vaak gaat het wel en als ik dan toch denk van, ik voel me daar niet zo prettig bij, dan draai ik me gewoon weer om.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Specifieke vormen van seksueel gedrag

'Mijn vriendin vond het een keer grappig om handboeien te gebruiken. Dat vind ik helemaal niet grappig.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Een aantal jongeren geven als antwoord op de vraag wanneer seks over de grens is, dat er specifieke vormen van seksueel gedrag zijn, die zij niet zouden willen doen of ervaren. Hieronder vallen: anale seks, beffen, pijpen, seks met een man (als man zijnde), SM, plas- en poepseks. Soms is het omdat het iemand fysieke afkeer inboezemt,

soms omdat het haaks staat op het idee dat seks intiem zou moeten zijn of juist omdat het als te intiem wordt gezien.

'Het hele idee, seks is iets tussen twee mensen en op het moment dat je daar apparatuur en dingen bij gaat halen, kijk als een vrouw dan misschien een dildo heeft in haar nachtkast, ik kan het wel ergens begrijpen dat er een enkeling is die dat dan heeft, oké dat is dan prima, maar ja, als we richting de gereedschappen gaan en zo, dat gaat me al te ver. Daar heb ik een heel ander idee bij, dat hoort daar niet voor gebruikt te worden.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Pijpen doe ik sowieso niet, dat heb ik nooit gedaan en dat kan ik ook niet. Ik ga kokhalzen bij het idee, zeg maar, dus dat is gewoon standaard, dat doe ik niet.' (Autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Beffen is wel echt een grens. Omdat orale seks intiemer is dan intercourse.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

6.2.3 Seks die anderen schaadt

Behalve seksueel gedrag dat over je eigen grens gaat, benoemen jongeren ook seksueel gedrag dat anderen schaadt, als grensoverschrijdend. Het gaat daarbij over vier heel verschillende categorieën:

- mensen die gekwetst worden, omdat ze als derde partij verdriet gedaan wordt;
- familie zich schaamt voor het seksueel gedrag van een jongere;
- jonge, kwetsbare meisjes die zelf niet weerbaar genoeg zijn om grenzen te trekken en niet overzien waar ze mee bezig zijn;
- mensen die getuige zijn van mensen die seks hebben in het openbaar en daar geschokt door worden.

Anderen kwetsen

Sommige jongeren vinden zelf dat ze over grenzen zijn gegaan, bijvoorbeeld door met meerdere meiden of jongens tegelijk een seksuele relatie te hebben. Meiden geven aan dat ze zich schuldig voelen als ze een jongen verleiden, die al een vriendin heeft, of in andere situaties waarin er een derde partij is die zich verraden kan voelen. Ook kunnen anderen over de grens gaan, door je vriendje jaloers te maken. Het gaat steeds om situaties waarin een derde partij gekwetst wordt, die niet direct bij de seksuele situatie betrokken is.

'Nou, ik heb wel spijt van de manier hoe ik het aangepakt heb, dus ik had eigenlijk beter niet met drie meisjes iets moeten beginnen, maar het dan gewoon bij één moeten laten.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Nou, hij had een vriendin. En daar voelde ik me best wel schuldig over. Maar aan de andere kant, ik was wel heel verliefd, dus dat is dan heel moeilijk.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Met één van mijn exen ben ik een keer met zijn broertje naar bed geweest en toen had ik de volgende dag wel echt spijt.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ik ga niet lopen stoken tussen hem en zijn vriendin. Ik heb nu nog steeds vriendschap met die jongen. Ik weet, hij vindt me superleuk, en ik vind hem ook best wel leuk. Maar hij heeft een vriendin, hij houdt van haar. Je kan niet over die jongen zijn grens gaan, maar ook niet over die van zijn vriendin.' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Je familie beschamen

Wat je doet op seksueel gebied, is toch vooral je eigen zaak, zeggen de meeste autochtone en Surinaams/Antilliaanse jongeren. Toch zijn er onder hen ook jongeren die het belangrijk vinden dat hun ouders zich niet voor hen schamen. Voor de meeste jongeren gaat het dan om: niet te vroeg met seks beginnen, veilig vrijen zodat je geen ziektes of zwangerschap krijgt, geen seks voor de ogen van je familie en respectvol met anderen omgaan. Voor sommigen speelt ook dat je als meisje niet met verkeerde jongens om moet gaan, dus een vriend moet kiezen waar ze tevreden over zijn.

'M'n ouders die zou ik niet teleur willen stellen, als ik ineens zou aankloppen van hé, ik ben zwanger, dat zou ik gewoon heel erg vinden.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ik heb me op een gegeven moment wel eens afgevraagd of er iets in de Bijbel zou staan over homoseksualiteit, maar dat is volgens mij ook niet echt het geval. Ik ben eerder bang dat mijn opa en oma meekijken of zo, dat zou ik erger vinden.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ja. Ik vind het toch wel belangrijk [wat mijn ouders over mij denken, mc]. Want ze moeten weten waar ik mee bezig ben. Het is niet dat ze opeens horen dat ik een ziekte of zo heb gekregen en daar wisten ze niks van. Zij willen eigenlijk dat ik ermee wacht totdat ik iets ouder ben.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Voor Turkse, Marokkaanse en Hindoestaanse jongeren gelden sterker dat ze hun ouders geen schande willen aandoen. En de leefregels die daarbij horen zijn strikter: maagd blijven tot het huwelijk, een goed moslim/hindoe zijn, voor sommigen ook respect voor je ouders tonen door niet met hen over seks praten en geen seks hebben in het huis van je ouders.

'Het is gewoon schande als een meisje is ontmaagd in de familie. Andere mensen gaan daar ook over praten. Andere mensen gaan ook zeggen van, kijk, die heeft een dochter en die is ontmaagd, dat kan niet. Dan word je als broer gewoon helemaal ziek in je hoofd. Ik heb gelukkig geen oudere zus of wat dan ook. Ik heb alleen een zusje en ze heeft genoeg broers om haar heen, dus dat komt wel goed.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Nee, thuis seks hebben kan niet, sowieso niet. Ik zou het ook nooit thuis doen, want dat is gewoon schande. Ook al is er niemand thuis, iedereen op vakantie en je hebt het hele huis alleen.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Meiden die ervoor gekozen hebben wel seks te hebben voor het huwelijk voelen zich vaak schuldig naar hun familie en doen hun best het geheim te houden.

'Maar als je dan vragen krijgt, dan voel je je schuldig. Want je hoort maagd te zijn, eigenlijk. Ik was wel even de weg kwijt in het begin. Ik had ineens zoveel geheimen voor mijn ouders en mijn familie en iedereen om me heen. Gelukkig kon ik het wel met m'n vriendinnen delen, maar met neven en nichten, nee, m'n ouders mochten daar echt niets van weten.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Stel dat er een bekende achterkomt en die gaat met die verhaal naar mijn moeder en dan is mijn moeder wel zo iemand van dan wordt ze wel boos. Mijn moeder is iemand die erover gaat praten met mij. Waarom ik het heb gedaan en dan zou ze misschien met mij mee naar de dokter gaan om te kijken of ik ziek ben geworden of wat dan ook. Maar ja, ze zou zich er niet goed bij voelen. En het is gewoon een diepe teleurstelling.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Sommige islamitische jongeren vertellen dat er tegenwoordig minder zwaar aan maagdelijkheid wordt getild dan vroeger.

'Kijk, het kan natuurlijk altijd zo zijn dat een meisje ontmaagd raakt of om de één of andere reden. Er kan natuurlijk altijd wel wat gebeurd zijn of ja, dat zij ergens mee bezig is geweest waar ze later spijt van krijgt. Ik bedoel, dat kan altijd. Dat is ook niet, ja in sommige gevallen ook niet tegen te houden. Maar ja, je kunt altijd natuurlijk spijt, berouw tonen en dan ja, dan is het niet erg meer. Dus het is niet zo dat een jongen nooit zal trouwen met een meisje die niet maagd is.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Als je deze tijd gaat vergelijken met een paar jaar geleden. Toen was het nog echt, vooral bij ons, bij de Marokkaanse meisjes, waren er echt heel veel meisjes die zeg maar maagd bleven voor het huwelijk. Maar dat is echt heel erg veranderd.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Te jonge of kwetsbare meisjes verleiden

'Ze zijn nog kwetsbaar en zo, ze zijn nog jong. Dat kun je niet maken, het kan gewoon niet.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Veel jongeren vinden een leeftijdsverschil tussen mensen geen probleem is, mits allebei de sekspartners maar volwassen zijn. De jongeren die zich wel zorgen maken om een groot leeftijdsverschil, gaat het om machtsverschillen in een relatie en verschillen in ontwikkeling.

'Ik weet niet, ik voel mij klein dan en als zij jonger is, dan voel ik mij oud.' (Marokkaanse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

'Een groot leeftijdsverschil maakt niet uit als je allebei volwassen bent, maar op jongere leeftijd maakt het zeker wel uit. Bijvoorbeeld, een meisje van veertien en een jongen van zeventien, dat is drie jaar verschil, maar je zit wel drie jaar met sociale ervaringen ertussen dan wanneer je volwassen bent, dan maakt die drie jaar bijna niets uit.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Als het gaat om seks onder de 18, komen veel jongeren met grens van 14, 15, 16. Ze maken zich veel meer zorgen om jonge meisjes met oudere mannen dan andersom.

'Ja, ik vind 12 te jong. Ik vind 13 en 14 ook nog te jong, maar 15 zeg ik, oké, dat kan nog wel. Ik vind het wel beter dat een meisje ouder is. De jongen kan als hij 18 is, alles doen wat hij wil, want zij is toch kleiner en zij ziet hem misschien als voorbeeld. Hij is ouder en dan gaat ze denken dat hij alles beter weet en zo, maar jongens zijn anders, ook al zijn ze vijftien, dan kunnen ze alsnog, dan weten ze alsnog wat goed en niet goed is.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ik denk je ontwikkeling, zeg maar als je 14 bent denk je dat je alles weet. Maar iemand van 18 jaar kan een meisje van 14 jaar wel soort van makkelijk strikken.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Meisjes op die leeftijd schat ik kwetsbaarder in dan jongens op die leeftijd en ja, jongens zijn toch al, heb ik het gevoel, wat meer op seks gericht en meisjes zijn toch iets meer van, nou dat bewaar ik voor mijn relatie, maar oké, als het er zo van komt, dan doe ik het wel.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Seks in het openbaar

'Oké, ja, als niemand meekijkt, dan is het wel leuk, alleen, ja, ik vind het, op té spannende plekken, waar echt de kans te groot is dat je gepakt wordt, dat vind ik dan een beetje niet zo netjes eigenlijk. Maar als er een kleine pakkans is, dan is het wel spannend.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Sommigen vinden het spannend om zelf te doen, anderen vinden het absoluut niet kunnen dat er mensen zijn die in het openbaar seks hebben. Het is niet netjes, het is respectloos naar anderen, vinden ze. Anderen hechten vooral zelf aan privacy en vinden betrap worden heel vervelend.

'In een bioscoop, in het donker een beetje friemelen en zo, dat vind ik gewoon kunnen. Maar midden op een brug je broek op je hielen, dat is gewoon ook de algemene maatschappij, je gaat niet in je blote kont op straat staan. En dan is het, ik denk ook dat de mensen die dat wel zouden doen, die doen het alleen om te choqueren en dan denk ik, je moet het niet doen om anderen, je moet het doen omdat je het zelf geil vindt, weet je.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Nee, je moet wel respect hebben voor andere mensen. Ik vind het zelf vies om te zien als mensen in een restaurant achter mij helemaal elkaar aan het aflebben zijn, ja. Dat is gewoon respectloos.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Nou ik vind soms al als mensen zoenen op straat, dat kan op zich wel, maar ik heb er ook wel eens een paar, dat ik dan in de bus zat en dat ze echt, zo'n beetje naast mij, onwijs echt, en dan heb ik wel een beetje zoiets van, ja, hou je een beetje in voor anderen. Ja, ik vind dat gewoon dan niet echt heel netjes zeg maar, om dat te doen.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

6.2.4 Over morele grenzen

Ook benoemen de jongeren een aantal situaties waarin morele grenzen overschreden worden. Het gaat er bij deze vormen van grensoverschrijdend gedrag niet om dat

specifieke mensen gekwetst worden, maar dat bepaald gedrag onfatsoenlijk is en niet hoort. Het gaat hierbij om:

- respectloos gedrag naar vrouwen;
- vrienden die stoer doen over seks;
- te makkelijke meisjes;
- ruilseks;
- homoseksualiteit;
- beelden van vrouwen in de media.

Respectloos naar vrouwen

'Maar het is ook gewoon dat ik word aangesproken op straat. Ik negeer het gewoon meestal. Ik vind gewoon dat je dat niet op zo'n soort manier moet doen. Gewoon, meisje mag ik je wat vragen. En als je erover gaat praten vind ik het goed. Maar als je zo gaat roepen en schreeuwen en stoer doen als je met anderen bent en toeteren en weet ik veel wat. Dat hoort niet, echt niet.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Meiden storen zich aan respectloos gedrag van mannen. Ze vinden het onfatsoenlijk, buiten de perken gaan. Ook sommige jongens storen zich hieraan.

'Ja, op straat wel eens, als jongens me zomaar gaan aanspreken of ja, denken dat ze zodra ze me aanspreken dat ik meteen mee ga of wat dan ook. Dat vind ik wel vervelend, vooral als ik diegene helemaal niet ken. Meestal negeer ik het, als ik het kan negeren, tenminste als ik voorbij kan lopen en anders geef ik wel duidelijk aan dat ik het niet fijn vind of niet prettig vind.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Te makkelijke meisjes

'Een meisje hoort een beetje klasse te hebben.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Veel meiden en jongens vertellen dat ze neerkijken op meiden die seks hebben met verschillende mannen. Ze worden gezien als makkelijke meisjes, als sletten. De meiden wordt een gebrek aan eigenwaarde verweten, maar ook een gebrek aan beheersing en moraal. Dit geldt voor jongens niet of minder. Het is duidelijk een dubbele moraal, die bij veel jongens en meiden diep zit.

'Ik zou echt zoiets hebben van, ik voel niks voor die gast. Ik ken hem nauwelijks, en ik voel niks voor hem. Het is puur lust. Ik denk zo van, ik kan mezelf wel beheersen. Dat is zo, dan ben je echt een afgelikte boterham.' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Ik vind het eigenlijk niet echt kunnen dat je elke keer dat je uitgaat met iemand anders naar huis gaat, dat vind ik, dat is niet echt mijn ding. Dat kan ik niet echt waarderen ook, vooral een vrouw niet die zich zo zou gedragen. Mannen maakt me vrij weinig uit, maar vrouwen die zoiets doen, dat vind ik niet zo tof.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Ruilseks

'Nee. Als ik zo iemand zie, dan denk ik van, zo zou je mij dus nooit zien.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

De jongeren hebben geen van allen begrip of respect voor meisjes die seks ruilen tegen een vergoeding. Slechts een paar jongeren kennen meisjes die het doen. Het wordt door de meesten gezien als prostitutie en als zelfverlaging van vrouwen.

'Breezers en geld, dat.. Dat vind ik echt te ver gaan, dat die meiden gewoon, ik denk niet genoeg zelfrespect hebben om ja, voor hun eigen Breezer te kopen bijvoorbeeld.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Vooral als vrouw zijnde vind ik dat je echt totaal geen respect hebt voor jezelf. Dat sommige mannen alles neuken wat los en vast zit, daar kan ik nogmaals wel inkomen, want op de één of andere manier is dat ook een beetje manncultuur hè, ja. Maar een vrouw hoort gewoon een beetje respect voor zichzelf te hebben en vooral niet voor objecten of materieel, dat vind ik echt niet kunnen.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Ik weet niet, moeilijk uit te leggen dat, het is gewoon vies. Ik ga iemand, iemand geeft mij drinken, dan ga ik haar niet gelijk neuken of zo. Dat hoeft niet. Smerig. Dan vraag ik mij ook af, hoe vaak heeft zij het nou weer gedaan?' (Marokkaanse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Vrienden die stoer doen over seks

'Dan sprak je een jongen, en die vertelde dan in geuren en kleuren over, echt opschepperig en zo. En dan denk je van ja, oké, leuk. Maar als die jongen dan weg is dan praat je ook met je vrienden van nou ja, wat is dat nou weer. Die duikt dan met iedereen in bed, of, dat hoeft niet, nee.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

Vrienden die opscheppen over hun seksuele prestaties gaan ook over de grens, vinden sommige jongeren.

'Dat je hét hebt gedaan en stoer en ja dat, ik hou daar helemaal niet van, maar mijn vriendinnen dan wel. Ja, nou, ze moeten natuurlijk doen wat ze willen, maar als ze daarna daarover gaan praten, van wawa, daar kan ik echt niet tegen. Dat vind ik echt vreselijk, dan denk ik hou het gewoon, natuurlijk je kan er wel leuk over praten, maar als je dan, nou ja, dat is een spelletje van hoeveel heb jij er gehad of zo..' (autochtoon meisje, 18 jaar, laagopgeleid)

'Ja, ik lach er maar een beetje om. Ik vind het eigenlijk zeer ernstig dat hij er zo over praat. Maar er valt niks tegen te doen denk ik. Ik vind het wel allemaal een beetje te ver gaan. Hij vindt het leuk. Lekker doen.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Homoseksualiteit

'Homo's, ik vind dat ze naar een andere planeet mogen gaan. Dat kan niet, want je moet toch voortplanten, vind ik. Homo's, kan echt niet. Sowieso vind ik dat heel vies. Meestal kijk ik ze niet aan. Draai ik me om, maar als ik in een stemming ben, dat ik een beetje

boos ben of zo, dan scheld ik ze gewoon uit. Kankerhomo!' (Turkse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Een paar laagopgeleide allochtone jongens uiten negatieve gevoelens over homo's. Een van hen vertelt zelfs dat hij homo's uitscheldt. Voor hem gaat homoseksualiteit over een morele grens. Bij deze jongen blijkt dat er angst onder zit dat een homo hem zou benaderen.

'Kijk, als ik een vriend heb en die zegt tegen mij dat hij homo is, ga ik minder met hem om. En steeds minder tot ...Je weet maar nooit. Dadelijk vindt hij jou leuk en wil met jou iets doen.

[Maar dan kun je toch ook nee zeggen?]

Ja dat kan ook, maar het is een jongen.

[Dat is moeilijker?]

Ja. Als een jongen dat tegen mij zegt, geef ik hem gelijk een klap. Ben je gek? Dat kun je niet zo maar zeggen.' (Turkse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Beelden van vrouwen in de media

'Sommige MTV en TMF-dingen. Dat wordt de norm en dat gaat wel heel erg ver. Bitches en ho's en alles en nog wat en dan denk ik, ja..., want meisjes gaan zich er ook naar gedragen. Dat is dan de norm en dan ben je cool en dan hoor je erbij. Dus dat vind ik wel te ver gaan, ja.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Meiden storen zich aan hoe vrouwen in de media neergezet worden. Ze storen zich met name aan videoclips waarin vrouwen als minderwaardige lustobjecten worden geportretteerd. Ze maken zich ook zorgen wat het effect van deze clips is op jonge meisjes.

'Als vrouwen daar dus echt als minderwaardig worden afgebeeld en als slaaf en echt als object. Het gaat om de manier waarop die vrouwen sexy in die clips zijn. Ik bedoel, je hebt ook van die clips waar je vrouwen dan onder de verf of onder de olie of lipgloss of helemaal bezweet zo met zo'n boormachine, dan denk ik, ja aan de ene kant vind ik dat wel sexy om te zien en aan de andere kant denk ik ja, dat slaat natuurlijk ook nergens op, het geeft niet een waar beeld van de vrouw en ik zou zeggen, als je dat dan met vrouwen doet, stop dan ook een paar mannen in die clips. Dat zou eerlijk zijn. Weet je wel, dat geeft meer waardigheid, gelijkheidsgevoel.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

6.3 Opvattingen over verschillen tussen jongens en meisjes

Bijna alle jongeren benoemen dat er veel verschil is tussen jongens en meisjes in hun seksuele gedrag en houding. Zo wordt vaak genoemd dat jongens altijd en makkelijk seks willen en meisjes minder, of alleen in een relatie. Dit heeft tot gevolg dat jongens achter meiden aangaan en de meiden kieskeurig kunnen of moeten zijn. Meiden hebben daarmee in zekere zin macht over mannen.

'Jongens zijn altijd open voor seks tot op zekere hoogte. En er moet iemand zijn die zegt: nu even niet. Anders zouden we elke dag, de hele dag overal seks hebben, en dan

zou de wereld gewoon niet goed functioneren. Het zou niet leuk zijn meer. Er moet gewoon iemand zijn die zegt van: nee, nu niet, punt. En dat zijn de vrouwen, die hebben die rol blijkbaar gekregen. De vrouwen hebben de sleutel. En als een vrouw die sleutel zomaar vrijgeeft, dat zou toch niet meer leuk zijn. Kijk, als een vrouw zin heeft in seks, dan kan zij seks krijgen, punt. Als één jongen nee zegt, dan zegt de volgende ja, punt, klaar. Maar een jongen, als een jongen zin heeft in seks, dan betekent dat niet, dan kan het een maand duren voordat hij seks heeft. Vrouwen in mijn omgeving die hebben het spelletje wel door denk ik, en dat is ook een gevaar. Want kijk, als je steeds aanbod krijgt, dat betekent dat je een bepaalde macht hebt, hè. Want je hebt iets dat iedereen wil, maar jij bent degene die bepaalt wie het krijgt. En dan kan je je prijs omhoog gooien. En sommige vrouwen die doen het beter dan andere vrouwen. Als je door hebt hoe het spel gespeeld moet worden, dan kunnen vrouwen wel degelijk hun voordeel er uit halen. Gratis eten en zo, gratis drankjes, nieuwe tas, parfum, bloemen, chocolade.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Meisjes die moeten vaak de keuze maken of ze het willen en mannen willen het vaak wel.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, hoogopgeleid)

Ook denken veel jongeren dat jongens vaker seks alleen voor de lust hebben. En dat er bij meisjes vaker een emotionele reden achter zit, zoals verlangen naar liefde of aandacht.

'Meiden zoeken sneller iets achter seks. Tenminste, bij mannen is seksueel contact soms wel genoeg en bij vrouwen, die willen daar ook nog liever contact buiten.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik denk dat jongens makkelijker zijn dan meisjes. Voor jongens is het toch meestal meer de daad dan dat er echt een relatie moet zijn. Een meisje is wat sentimenteler, moet er liefde achter zitten en dat soort zaken.' (autochtoon meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

Een aantal jongeren geeft aan dat er nog steeds vaak sprake is van een dubbele moraal: jongens die met veel meisjes seks hebben gehad zijn stoer, meisjes zijn dan een slet. Sommige jongeren zijn zich hiervan bewust en gaan er niet in mee, anderen vinden het moeilijk om hier zelf niet in mee te gaan.

'Nou, wat je ziet gebeuren is dat jongens heel makkelijk van het ene meisje naar het andere meisje gaan, en dan worden ze hooguit als ze te onvoorzichtig doen, worden ze dan als een player bestempeld. Terwijl een meisje is dan echt een slet, dat wordt ze dan genoemd. En dat is wel iets wat ik merkte, wat een beetje scheef ligt.' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Als een jongen op een avond bijvoorbeeld tien meisjes kan versieren, dan is hij de man, weet je, is hij de player, de king. Maar als een meisje dat doet, dan is ze een hoer, een slet, is ze goedkoop. Ja. Als je een meisje ziet met tien jongens, zeg maar, dan ja, dan is het gewoon een beetje een hoer eigenlijk.' (Antilliaans/Surinaamse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

'Maar als een meisje dat doet, vind ik het veel meer sletterig gedrag, sloerie gedrag, dan als een jongen dat doet. Maar eigenlijk is het precies hetzelfde.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Andere jongeren geven aan dat voor jongens en meisjes in principe dezelfde regels zouden moeten gelden. Ze vinden dat jongens en meiden hetzelfde zouden moeten kunnen doen.

'Als een meisje slet is, dan zijn die jongens ook allemaal sletten. Dat is ook gewoon een feit.

[Maar zou het voor jou wat uitmaken? Zou jij per se bijvoorbeeld met een meisje willen trouwen die maagd is?]

Nou, maakt mij eigenlijk niet uit. Nee, ik vind dat iedereen gewoon een goede jeugd moet hebben gehad. Bijvoorbeeld als iemand seks heeft gehad in zijn jeugd, dat is gewoon zijn zaak en als ik dat dan ga verbieden en zeggen dat je maagd moet zijn, nou, dat is een keuze die zij heeft gemaakt.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ze kunnen zich anders gedragen, maar ik vind dat meiden zich net zo goed zo kunnen gedragen. En ik denk dat het nu ook wel voor een groot deel is rechtgetrokken. Er is natuurlijk wel verschil, maar ik vind niet dat er een verschil zou moeten zijn. Dus dat iedereen zich hetzelfde kan gedragen. Ja, dus dat vind ik wel.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Sowieso moet er geen verschil zitten tussen jongens en meiden. Nee, ik vind het echt bullshit. Ik bedoel, als een jongen met Jan en alleman naar bed gaat, dan vind ik het echt de slet van de stad. Net zo erg als een meisje dat met iedereen naar bed gaat. Voor mij is het geen: oh zij heeft er vier en hij heeft er acht, oh dat kan nog wel. Nee, dan ben je gewoon een slet, klaar.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Meiden zijn even erg als jongens, maar we houden het meer voor onszelf. Als een vrouw iets verkeerd doet, wordt er veel harder over geoordeeld. Dat is fout. Vrouwen moeten evenveel vrijheden hebben als mannen. Je moet elkaar in je waarde laten.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Er zijn zowel meiden als jongens die niet graag een relatie zouden willen met iemand die al met veel anderen seks heeft gehad. Toch lijkt dit meer voor jongens te gelden.

'Ik zou niet met een meisje willen trouwen die weet ik veel, hiervoor al dertig, veertig anderen heeft gehad, weet je. Dat staat niet mooi, vind ik, bij een meisje, nee. Ik zeg niet dat het bij een jongen mooi staat, maar ja, bij een jongen is het gewoon iets anders.' (Antilliaans/Surinaamse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

'Je hebt jongens die veel seksuele ervaringen hebben, en je hebt wandelende Soa's en die wandelende Soa's, dat hoeft voor mij niet echt.' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Het kan geen vriendin van mij worden dan, tenzij het echt goed gaat en dat ze verandert of serieus wordt. Dat meisje kan een vriendin zijn, maar geen serieuze relatie.' (Antilliaanse jongen, 16 jaar, hoogopgeleid)

7. Het verloop van seksuele contacten

'Ik vind wel dat een jongen meer lef moet hebben, zeg maar dat hij zoent en niet aan jou vraagt van mag ik je zoenen?' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Uit de analyse van de interviews komt een verschil naar voren tussen de opvattingen van jongeren over grensoverschrijdend gedrag en de dagelijkse praktijk. De opvattingen van vrijwel alle meiden en jongens zijn dat dwang en druk uitoefenen grensoverschrijdend is. Zin in seks moet van twee kanten komen, is de algemene opvatting. Slechts een paar jongeren hebben de opvatting dat een man recht heeft op seks in een relatie of dat vrouwen die zich op een bepaalde manier kleden en gedragen om seks vragen.

In de beschrijvingen van het verloop van seksuele interacties door de jongeren komen seksestereotype patronen naar voren die duidelijk maken waarom ondanks deze duidelijke opvattingen soms toch grenzen overschreden worden en zowel meiden als jongens dubbele boodschappen aan elkaar afgeven. De dubbele boodschap van jongens naar meiden is: je moet niet te makkelijk zijn, maar ik wil wel graag seks met je. De dubbele boodschap van meiden naar jongens is: je moet lef hebben en initiatief tonen, maar ook laten zien dat je mij en mijn grenzen respecteert.

Tussen verleiden en dwingen ligt een continuüm en geen grens: een beetje aandringen wordt als vleidend gezien, maar zeuren gaat te ver. Gepassioneerd zijn is positief, maar pushen is fout.

De onderliggende denkbeelden over mannen en vrouwen zijn opvallend stereotype: mannen willen altijd seks en vrouwen hebben de taak om de grens te trekken. Wanneer een meisje A zegt, is het nog steeds erg lastig om bij B op te houden. Er zijn wel meiden en jongens die er anders in staan, maar ook in hun verhalen komen vaak stereotype patronen terug.

In dit hoofdstuk komen eerst de voorzorgsmaatregelen aan bod, die meiden nemen om niet in vervelende situaties terecht te komen. Daarna volgt een beschrijving van patronen tussen meiden en jongens in het spel van versieren en verleiden. Er is een aparte paragraaf over wat jongeren weergeven over hoe de communicatie over wensen en grenzen verloopt en zou moeten verlopen. En vervolgens volgt een analyse van wat nu de evaluatie van de seksuele interactie bepaalt. Wat maakt nu of jongens en meiden een seksuele interactie als positief of negatief labelen?

7.1 Voorzorgsmaatregelen om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen

'Ik heb altijd heel erg mijn hersenen aan staan van, wat ben ik aan het doen?' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Jongeren nemen verschillende maatregelen om niet in vervelende situaties terecht te komen. Het gaat daarbij zowel om het voorkómen van seks die over je grens gaat als om situaties waarbij de seks wel leuk was, maar de gevolgen daarvan niet (achteraf spijt, roddel, slechte reputatie). Vooral meiden hebben aangegeven dat ze voorzorgs-

maatregelen nemen om niet in vervelende situaties terecht te komen. Jongens benoemen dit nauwelijks, behalve voorzorg om geen slechte naam te krijgen.

Controle houden over de situatie

'Ja, ik houd mijn kop erbij. Sommige mensen doen dat niet en hebben daar later spijt van, en dat heb ik liever niet.' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Meiden zorgen op verschillende manieren dat ze controle houden over de situatie: door niet dronken te worden, opletten waar je bent en zorgen dat je niet alleen met een jongen op een stille plek bent, vriendinnen laten weten waar je bent, je kop erbij houden tot aan bepaalde seksuele handelingen vermijden waarin je je machteloos voelt.

'Ik zorg sowieso er wel voor dat ik nog wel redelijk logisch kan nadenken, dat ik nog weet hoe ik naar huis moet en dat ik nog mijn telefoon redelijk kan gebruiken en zo. Niet dat ik echt helemaal niet meer kan lopen en zo.' (Autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Meestal ben ik op de juiste plek. Ik ben op de juiste plekken, dus ik kan makkelijk nee zeggen. Als ik bijvoorbeeld op een feestje ben, dan kan ik makkelijk zeggen, nee man, hé we gaan niet verder. Maar meestal gaat een jongen bijvoorbeeld zeggen 'kom we gaan naar de wc'. Dan zeg ik 'ben je gek, naar de wc?' Dat is makkelijk om te zeggen, omdat hij je naar rare plekken wil meenemen.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Als ik met iemand anders mee zou gaan, heb ik wel eerst een heel soort checklijst in mijn hoofd, van zit dit wel goed? Gewoon, is dit niet één of andere gast waar ik straks in een steegje of in een prullenbak lig of zo, gaat dat wel goed?' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Dat ook mijn vriendinnen weten waar ik ben. Ik noem maar iets. Dat ik bereikbaar ben, dat ik mijn telefoon bij me heb. Ja, zeg maar, dat ik niet de enige ben die weet waar ik ben. Dat ik altijd gevonden kan worden door mensen.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Alert en wantrouwend zijn

'Het is wel belangrijk dat het goed gaat, maar je weet nooit van tevoren hoe het zal zijn, dus je moet er eigenlijk altijd op voorbereid zijn, dat het altijd slecht kan aflopen.' (Ghanees meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

Met name allochtone meiden zijn wantrouwend ten aanzien van mannen. Ze gaan ervan uit dat mannen vooral op seks uit zijn en dat ze misbruik van hen kunnen maken. Vaak vertellen ze dat ze die boodschap ook van hun moeder hebben gekregen. Het maakt dat ze alert zijn en bij verkeerde signalen snel de boot afhouden.

'Ik ben altijd heel argwanend naar mannen toe en ik denk dat het daardoor komt dat ik ze altijd observeer en kijk wat er gebeurt of hoe iemand naar iemand kijkt. Ik geef heel veel dingen vaak van te voren aan. Soms zeg ik het en dan zeggen ze van, dat was ik

ook niet van plan, hallo. Maar dan denk ik van, ja ja. Weet je wel. Oké. Liever voorkomen dan genezen.' (Surinaams meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ik kan snel iemand leuk vinden, dan vertrouw ik de persoon ook wel, maar dat gaat ook heel snel weg, dat vertrouwen. Eén ding en dan denk ik al, nee. Gewoon het beeld wat ik heb van jongens, dat is gewoon niet goed.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Opletten op kleding en andere signalen

'Het is heel belangrijk, ik denk ook altijd, hoe zit ik, wat ga ik aandoen?' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Meiden zijn zich bewust van hun uitstraling. Ze houden rekening met het effect dat sexy kleding heeft op mannen en veroordelen meiden die er sexy uitzien en klagen over de respons die dat geeft.

'Ik draag ook expres geen rokjes tijdens het uitgaan, daar lok ik mensen alleen maar mee. Dan komt er een vriendin aan met een dunne panty en een rokje en hoge laarzen en dan denk ik, nou ik ga daar niet naast lopen.' (Armeens/NL meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ik kleed me niet dat ik iemand in verleiding kan brengen, want mijn moeder heeft mij altijd geleerd van, als je iets niet wil doen, dan moet je er niet toe aansporen. Als je geen seks wilt, dan moet je je niet bloot kleden, dan moet je je gewoon rustig, netjes kleden, gewoon bedekt kleden. Niet dat iedereen kan zien wat je in huis hebt, weet je wel. En vanzelf houd ik er ook niet van .' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik weet wel bijvoorbeeld dat er ook een meisje van mijn werk, die kleedt zich toch wel gewaagd, strakke spijkerbroek, van die hippe schoenen daaronder. Ik begrijp wel dat het verwarrend is voor een jongen. Ik bedoel, als je dan in een discotheek daarmee staat en dansen en een beetje flirten in het algemeen en iemand knijpt dan in je kont, dan kan je wel afvragen van, goh waarom zouden ze dat doen? Ja, omdat ik me op mijn lekkerst heb aangekleed.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Stricte grenzen hanteren en aangeven

'Ik vertel ze altijd mijn situatie voordat er iets gebeurt, weet je wel, als ik die jongen ken, ze zeggen bijvoorbeeld van, ben je maagd of zo? Dan zeg ik, ja en zo wil ik het houden.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Door van tevoren al duidelijk te maken dat seks er niet in zit en dat ze daar strict in is, laten sommige meiden aan jongens voelen tot waar ze kunnen gaan. Het betekent ook dat deze meiden van tevoren al bedenken tot hoever ze willen gaan. Ze laten de grens niet afhangen van de situatie.

'Als ik naar een date ga, dan denk ik er wel echt over van, hoe ver ga ik? Weet je, want op dat moment lijkt alles goed, maar dan is het toch niet goed, dus als ik weet, oké, ik ga een jongen ontmoeten en ik ken hem echt niet en ik hoef ook niets van hem, dan weet ik gewoon, ik ga niet te dichtbij of ik ga niet op zijn schoot zitten of zo. Dat soort dingen.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ook gewoon voor mijn eigen veiligheid dat ik denk van, als ik mijn grenzen versoepel dat ik dan wel makkelijker in de handen van één of andere loverboy val of dat ik sneller in het donker in de bosjes word gegrepen.' (Armeens/NL meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Roddel voorkomen

'Ja, ik weet niet, als ik in de stad waar ik woon, dan zou ik niet echt een one night-stand beginnen, want iedereen kent elkaar.' (autochtone jongen, 20 jaar, laagopgeleid)

Meiden en jongens zijn bezorgd over hun reputatie. Ze hebben liever niet dat de hun hele school of buurt naar hen kijkt als sletten of players. Sommigen beperken zich daarom in hun seksuele contacten. Anderen zoeken seksuele contacten wat verder van huis: op vakantie of alleen met mensen die niet uit hun directe omgeving komen. Voor anderen betekent het dat ze hun seksuele contacten geheim houden.

'De meisjes bij ons op school, dat vind ik heel ongemakkelijk, omdat je die altijd hebt gezien als vriendin en als je dan opeens iets gaat doen, dat, ja dat vind ik een beetje ongemakkelijk ergens, dat doe ik niet graag. Met een meisje die ik niet ken, dan zie ik dat veel meer als potentieel iemand om mee te flikflooiën.' (Autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Als ik het er met ander meisjes over ga hebben, die praten misschien door en daar hou ik niet van. Ik heb gewoon liever dat het gewoon geheim blijft, ik wil mijn naam schoonhouden. Dat sowieso, echt.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Die jongens gaan verhalen groter maken dan dat ze zijn en dan vertelt iedereen het weer verder en dan op een gegeven moment als je dan op straat loopt word je gewoon vies aangekeken en dan heb je zoiets van, 'wat is hier aan de hand?' (Zimbabweans/NL meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

7.2 Versieren en verleiden

Jongens moeten lef hebben en de eerste stap zetten

'Ik wil wel een man die wat durft. Dan geef ik zelf m'n grenzen wel aan.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

Veel meiden vinden dat jongens lef moeten hebben in het versieren. Zij moeten de eerste stap zetten. Ze moeten laten zien dat ze er veel voor over hebben, dat ze haar heel graag willen. Ze moeten moeite doen en zich niet door het eerste nee laten afschrikken.

'Ik ben een meisje en als een jongen jou leuk vindt, dan moet hij de stap nemen. Dan weet ik zeker dat hij mij echt wat vindt.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, dat werkt af en toe. Bij mij ook, dat geef ik wel toe. Als je het echt wilt, dan moet je er wel voor gaan en dat, ook qua seks, dus het moet niet te ver gaan, het aandringen, maar het kan wel. Je mag wel een beetje achter iemand aanzitten, maar die persoon moet nog wel gewoon zichzelf kunnen zijn en niet voelen van, even weg, even afstand. Als je lang genoeg aandringt, dan geef je wel toe. Dan is het heel moeilijk op een

gegeven moment om nee te blijven zeggen, dus ja. Het is wel, zeg je de goede dingen en dring je aan en duw je net genoeg, hard genoeg, dan laat je je daar wel door beïnvloeden. Ja.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Maar bij mij is het zo dat een jongen echt op mij af moet stappen, want ik ben niet zo iemand die op een jongen ga afstappen. Ik ben meer terughoudend daarin. Alleen is het zo dat ik wel vind dat de jongen een stap moet nemen. Meestal, bijvoorbeeld een eerste stap als hij een meisje echt leuk vindt, dat hij dan de eerste stap moet nemen.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Het volgende voorbeeld laat zien dat meiden fysieke toenadering van een jongen nog normaal vinden, maar dwingend of respectloos gedrag niet.

[En wat vind je dan normaal? Hoever kan aandringen dan gaan?]

Dat-ie bijvoorbeeld in je broekje wil, dat je dan moet zeggen wacht even of zo.

[Oké, dus dat is meer dat een jongen dan in dit geval, eigenlijk verder wil dan jij wil?]

Ja.

[Dus dat-ie op die manier ook laat zien van goh dat-ie heel graag wil. Dat is normaal?]

Ja.

[Dat is normaal.]

Ja, maar hij moet wel respect hebben. Hij mag het wel tonen, maar wel voorzichtig. Hij moet wel lief zijn voor het meisje.

[Oké. Ja. En wat is dan nog wel lief zijn en wat is dan zeg maar geen respect meer voor iemand hebben?]

Opdringerig worden.

[Opdringerig?]

Zeggen dat-ie het van je verwacht of dat je moet. Onrespectvol aan je zitten. In je billen knijpen of zo. Dat ordinaire.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

Ook sommige jongens vinden dat jongens wel moeten laten zien dat ze er zijn en initiatief moeten tonen. Al gaat het flirten vaak wel van twee kanten.

'Je mag best hints geven, woordjes, kleine aanrakingen, ja, ik vind dat dat wel mag, waardoor dat meisje denkt van, hij wil wel meer. Hoe zij er dan op reageert vind ik dan weer van essentieel belang voor wat er daarna gaat komen. Dus en ja, als zij daar niet goed op reageert en die jongen gaat toch door, ja dan wordt het dwingen en dat vind ik niet goed. Als dat meisje daar gewoon goed op reageert, dat ze het fijn vindt, dan kun je verder gaan.' (Autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Het gaat gewoon om de uitdaging, om het lef hebben zeg maar. En hoe je het goed kan overbrengen want zo'n meisje wordt natuurlijk door iedereen benaderd. Het gebeurt ook andersom, maar ja, meestal is het dat de jongen moet jagen en je krijgt meestal een goed teken van tevoren. Je denkt dat jij het hebt gedaan maar het is gewoon het meisje dat je een leuk teken heeft gegeven en daarom ben je confident genoeg om ernaar toe te gaan.' (Nigeriaans jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Meiden spelen 'hard to get'

'Ik wil iemand echt voor me laten gaan. Een jongen. Ik wil een soort test eerst. Ik ben best wel een mooi meisje denk ik dan, dus die jongen gaat maar gewoon voor me. Eerst bewijzen en dan, weet je?' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

De tegenpool van de actieve 'jagersrol' van jongens, is de afwachtende, afhoudende rol van meiden. Meiden vertellen dat van hun kant jongens op afstand houden een test is om te kijken of een jongen wel echt voor ze gaat. Het streelt hun ego en is een voorzorgsmaatregel om niet met spijt te zitten naderhand. Jongens geven aan dat het vrouwen voor hen interessanter maakt, als er meer te veroveren valt. Dit voelen meiden als dubbele boodschap: hij wil seks, maar hij vindt me leuker als ik nee zeg.

'Ik heb me af en toe wel afgevraagd van, wat moet ik nou doen? Moet ik het nou wel of niet doen? Twijfel zit erin, maar ik heb af en toe ook moeite met jongens van, wat wil je nou? Wat verwacht je nou van mij? Verwacht je nou echt dat ik meteen met je naar bed ga of verwacht je nou dat ik gewoon wacht? Scoor ik daar punten mee voor jou dan, als ik nee zeg?' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Ik observeer. Ik kijk hoe zij is. Als ze een beetje zo'n losse flodder is, ben ik al gauw afgeknapt. Je moet zeg maar voor iets vechten.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Het spel is leuk om te spelen, en hoe ingewikkelder het spel is, des te spannender het wordt, totdat niemand de regels meer kent, en dan gaat het fout. Je speelt met vuur.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

Maar meiden met lef zijn ook interessant

'Ja, dan heeft ze lef en daar houd ik van.' (Marokkaanse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Er zijn ook meiden en jongens die anders over de rolverdeling tussen meiden en jongens denken. Zij vinden dat meiden ook initiatief mogen nemen in versieren, dat wordt juist extra gewaardeerd.

[En wat vind je ervan als meisjes het initiatief nemen?]

Dapper.

[Ja? Dat vind je lef hebben ook?]

Ja, die krijgen ook een pluspunt van mij. Omdat vele meisjes niet durven en als er toch wel meisjes zijn die dat wel durven, dan steken ze toch wel er bovenuit, want veel jongens durven ook niet de eerste stap te nemen bijvoorbeeld.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Dus ik denk dat je wel een verkeerd signaal zou afgeven, maar ik vind dat het moet kunnen. Zeker. Misschien moeten vrouwen het wel subtieler doen dan een man. Dat denk ik wel, om zo misverstanden te voorkomen. (lacht)' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Zou ik wel spannend vinden. Ja, zou ik wel leuk vinden. Daar zou ik wel op ingaan.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Tussen verleiden en dwingen

'Er is gewoon een grens tussen aandringen en echt pressie zetten, en verleiden. Verleiden is een spel, aandringen is serieus.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

Veel jongeren zien een heel duidelijk onderscheid tussen verleiden en dwingen. Een jongen mag wel aandringen, maar hij moet ook weten wanneer het genoeg is.

'Als hij je verleidt en je geeft een reactie dat je het niet wilt, dan moet je daar wel duidelijk in zijn en dan gaat hij toch nog een aantal keer door, dan vind ik dat je onder druk wordt gezet. Dus als hij iets vraagt of zo en jij geeft gewoon duidelijk van nee en hij gaat toch door.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ik vind gewoon nee is nee, laat het gewoon, ga gewoon weg, want heel vaak doen meisjes het om die jongen toch maar een plezier te doen en niet omdat ze het zelf willen. Heel vaak, jongens willen het omdat zij het willen, gewoon van één kant. Eén kant gewoon voor hun lust. Meestal zeggen jongens 'oké ik ga er niet meer over beginnen', maar dan gaat hij weer erover beginnen. Dan zegt hij, 'ja maar waarom niet dan, je bent mooi en je kunt iedereen krijgen, je kan mij ook krijgen als je wilt.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Als het een meisje is die aandringt voor seks, dan vind ik het wel goed, maar als een jongen aandringt, echt gewoon blijft zeuren, ik weet niet, ik vind dat wat minder.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, hoogopgeleid)

Verleiden moet speels zijn. In de verhalen van de jongens gaat er niet alleen om dat je de ander wil respecteren, maar ook dat je jezelf niet teveel verlaagt of dat teveel aandringen simpelweg teveel energie vraagt. Ze herkennen in het gedrag van andere jongens haarfijn de strategieën om meiden te verleiden.

'Ik probeer dat soort situaties te voorkomen. Daarom zeg ik, ik moet wel weten of het meisje er klaar voor is. En dan probeer ik ook lief te zijn, weet je. Niet zo'n doordouwer. Als ze niet wil, ja dan wil ze niet. Vervelend. Andere bellen.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ik ben ook iemand zo van dan ga ik met de handjes naar beneden of zo. En als iemand niet wil, tja, blijf ik proberen. Maar als iemand zegt echt van ho, dat zegt genoeg of zo. Dan ben ik wel zo iemand van ja, Oké, is goed. Ik hou mijn handjes wel boven.' (Marokkaanse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

'Jongens die overhalen, van 'schat kom op', gewoon zeuren eigenlijk. Dat is echt best wel triest als je erop terug gaat kijken, want ja, dat hoor je eigenlijk gewoon niet te doen als jongen, maar op de één of andere manier beginnen mannen dat toch wel te doen als ze heel veel zin hebben en ze krijgen hun zin niet. Een beetje erop zinspelen, dat kan allemaal wel, maar nee, je kunt niet iemand forceren, dat kan gewoon niet.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Vaak heb je dat 'Ga je zo mee naar mijn huis of dit, dat en dan zegt het meisje van, ik moet eigenlijk dit en dit doen, ik kan eigenlijk niet, bijvoorbeeld. En dan gaat die jongen

verder van 'kom, kom alsjeblieft, je kunt dat wel overslaan, datgene wat je te doen hebt'. En dan zegt dat meisje weer 'nee, een andere keer misschien' en dan echt vragen, vragen, gewoon echt 10 keer, 12 keer, dan denk ik van, laat diegene met rust man, nu val je haar gewoon lastig, weet je. Ze wil het blijkbaar niet, dus wat ga je nou verder, weet je. Ja.' (Antilliaans/Surinaamse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

Twijfel is lastig

'Dat is wel lastig om binnen tien minuten voordat je kleren uit zijn te bedenken wat je nou wel of niet wilt' (Autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Sommige meiden weten niet altijd van tevoren tot hoever ze willen gaan. Ze laten dat afhangen van hun gevoel op dat moment. Ze twijfelen wat ze willen. Dat maakt het lastig om op moment dat ze niet verder willen alsnog een grens aan te geven, omdat ze dan de ander echt moeten stoppen en soms lijdt het tot spijt achteraf.

'Zal ik het gewoon laten gebeuren of ben ik daar helemaal nog niet klaar voor?' (Thais meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ik heb altijd wel een beetje moeite met nee zeggen. Ik heb wel eens een keer gehad dat ik toch zoiets had van, wil ik dit eigenlijk wel? Wel dat het een prima jongen was verder, maar gewoon voor mezelf, ja heb ik wel eens getwijfeld.' (Spaans/NL meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, dan denk je, nou ja, doe maar, weet je. Een jongen gaat heel snel al zijn hand op je heen zetten en dan is het aan mij, accepteer ik dat of niet en ik accepteer heel snel dingen, maar ik verwacht nooit wat jongens verder doen. Dus ik accepteer, maar ik verwacht nooit dat ze verder gaan en dan moet je ze alsnog stoppen, maar dan vind ik het lastig of soms dan denk ik, nou ja, laten we gewoon maar verder gaan en we zien wel, want dat heeft ook te maken met hoe comfortabel ik me voel. Stel je bent met een jongen thuis en hij gaat verder dan kussen en ik wil in principe wel kussen, maar niet echt heel ver gaan, dan denk ik, oké nog één stapje verder, nog één stapje verder en dan denk ik, o shit, te laat. Of dan gaan de dingen zo snel, dan kan je niet meer echt stoppen.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Het is wel een punt natuurlijk als je elkaar een paar keer hebt gezien en het klikt heel erg en hoe ver ga je dan en wat doe je dan de eerste paar keer of doe je helemaal niks? En dat is wel moeilijk, want sinds mijn ex is er eigenlijk niks meer geweest, dus ik ben nu echt aan het verkennen van wat ik wel wil en wat ik niet wil en dan gebeuren er ook dingen af en toe dat ik denk van, dat had ik misschien niet meteen moeten doen.' (Autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Wie A zegt moet B zeggen

'Je loopt de hele tijd zo'n jongen een beetje op te juten natuurlijk. En dan voel je je toch wel een beetje verplicht om wat te doen zeg maar.' (Autochtoon meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

Zowel meiden als jongens komen met situaties waarin ze vinden dat je geen grens meer kan of mag trekken, omdat je bij de ander verwachtingen hebt gewekt. Meiden vertellen

dat ze zich schuldig zouden voelen als ze zouden stoppen, omdat de jongen daarvan zou balen en omdat ze het uitgelokt hebben. Ze voelen zich verantwoordelijk voor de situatie. Ook zien ze er soms zo tegen het conflict op als ze de jongen stoppen, dat ze de jongen liever zijn gang laten gaan.

'Net voordat we aan het zoenen waren, had ik zoiets van, eigenlijk wil ik dit al niet meer, maar hij kwam helemaal uit Leiden naar me toe, en ja, dat is heel stom, maar toen heb ik het toch gedaan. Ik had gewoon moeten zeggen van, sorry, ik wil dit eigenlijk niet. Maar ik had het zelf ook wel een beetje uitgelokt of zo, dat het zou gebeuren, dus.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, dan vind ik het denk ik niet zo erg om gewoon even door te gaan, denk ik. Ik vind het dan niet meer zo vervelend dat ik moet stoppen, maar dan heb ik zelf zoiets van, nou voor mij hoeft het niet, maar ik ga wel door, omdat hij het wil.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Maar als hij door blijft zeuren, dan voel ik op een gegeven moment wel die verplichting, dat ik denk 'nou ja, weet je wel, het moet dan maar'.(autochtoon meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

'Ik vind dat als je eenmaal zover bent met elkaar dat je dan zeer zeker niet in één keer moet gaan zitten blozen, want kom op. Je bent dan toch al bezig, zeg maar. Plus het is ook gewoon een verschrikkelijke afknapper op zo'n moment, naar mijn mening. Want ik bedoel, je bent al zover en op dat moment nog terug te gaan krabbelen, dan had je dat eerst even moeten bedenken.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Grenzen aangeven is de verantwoordelijkheid van meiden

'Je moet weten waar je grenzen zitten en als je zelf ook wil, je moet jezelf niet goedkoop maken laat ik het zo zeggen.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Grenzen aangeven is de verantwoordelijkheid van meiden, vinden veel jongens en meiden. Omdat jongens altijd wel willen en een meisje hun eigenwaarde moeten behouden door selectief te zijn. Voor sommige jongens betekent het ook dat ze niet teveel druk uit moeten oefenen, maar moeten wachten tot een meisje ja zegt.

'Seks moet uit jezelf komen. Het gaat om vrije wil. Als hij komt met kadootjes en drankjes, dan verwacht hij wat van je. Je moet het zelf aangeven, als vrouw. Dat is niet makkelijk, je moet sterk in je schoenen staan. Je moet zeggen 'dat gaat niet gebeuren'. Anders, ja sorry dat ik het zeg, maar anders ben je een hoer. Dan laat je je kopen. En als hij dat niet accepteert, is het meteen over. Dan heeft hij geen respect voor je. Dat zegt mijn moeder ook altijd. Meisjes denken soms dat hun moeders het niet begrijpen, maar zij hebben precies hetzelfde meegemaakt. Mannen waren toen precies hetzelfde als nu.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Het gaat vooral fout in de communicatie. Zeg op tijd gewoon wat je doel is. Als meisje en als jongen. Want een doel een jongen is veelal wel duidelijk. Maar het meisje die wil graag wel het spelletje meespelen, maar die stelt niet zeg maar expliciet haar eigen regels van het spelletje. En dat moeten meisjes wel aangeven vind ik. En het is moeilijk hoor, weet ik ook. Meisjes hebben een hele grote verantwoordelijkheid. Een meisje moet

zelf nee zeggen. Als ze die man niet ziet staan, dan vind ik dat zij de verantwoordelijkheid heeft om nee te zeggen tegen dat drankje. Ze mag ook altijd later nog nee zeggen. Maar ze kan niet verwachten dat die jongen met een glimlach wegloupt. Want die weet wat hij doet.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Omdat je jongens niet altijd moet geven wat ze willen. Je moet, anders worden ze verwend, het is niet goed. En daarom is het ook meer een prestatie voor een jongen om een meisje in bed te krijgen dan voor een meisje om een jongen in bed te krijgen, omdat die jongen toch altijd ja zegt. Dat is toch een prestatieding, jongens zeggen altijd ja. Als je hebt gewonnen van een kleuter dan zeg je ook niet, ik heb gewonnen van die kleuter. Ja, natuurlijk heb je gewonnen van die kleuter. Dat is toch geen prestatie.

[Dus jongens zijn kleuters?]

Ja.

[En meisjes zijn volwassenen?]

Inderdaad.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Meisjes zijn anders dan ons. Wij zeggen altijd ja.

[Mannen zeggen altijd ja en meisjes niet?]

Ja.

[Dus dan moet een man eigenlijk altijd wachten tot een meisje ja zegt?]

Juist.' (Marokkaanse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Meiden willen jongens niet kwetsen

'Ja, ik denk, nou eerst proberen op de aardige manier. Ja, want straks heb je weer ruzie met iemand en dat gezeur de hele tijd. Gewoon van, wil je dat even niet doen of ik heb het liever niet.' (Armeens/NL meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Sommige meiden maken duidelijk dat ze heel ambivalent zijn in het trekken van grenzen. Ze willen hun grenzen aangeven, maar de ander niet teleurstellen of kwetsen. Ze willen geen ruzie of de sfeer niet verpesten.

'Maar ik vind het wel moeilijk om het moment te vinden om te stoppen, want ik wil niet de sfeer verpesten en ik wil ook niet echt overkomen als geen zin of zo, weet je. Dat vind ik wel moeilijk, wanneer moet ik stoppen en afbouwen. Dat vind ik wel, maar dat is ook omdat ik niet zo heel veel ervaring heb daarmee, dus ik probeer te stoppen, maar soms voel ik aan dat een jongen daar geen zin in heeft of dan, weet je, dan probeer ik een balans te vinden om het nog een beetje goed te houden, de relatie.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Waarom dat gebeurt? Ik denk toch dat je iemand niet echt wilt teleurstellen. Je doet het maar, terwijl je zelf zoiets hebt 'nou van mij hoeft het niet'. Maar dan merk je dat die ander opgewonden is en dan heb je zoiets van, het moet maar.' (Spaans/NL meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Het is ook een beetje, naar mijn ervaring, vrouweigen dat ze toch een beetje eromheen proberen te draaien, maar uiteindelijk als dat niet lukt en het is echt niet wat je wilt, dan komt er uiteindelijk toch het woord nee uit, vaak. Ik doe dat persoonlijk meestal om het

zachter te brengen of om de ander zo min mogelijk te kwetsen, zagezegd. Ik denk dat dat ook wel één van de hoofdredenen is.' (Autochtoon meisje, 20 jaar, laagopgeleid)

Oppikken van signalen dat een ander niet verder wil

'Voordat je het weet, dan ga je weer te ver of zo.' (Autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

De meeste jongens zijn alert op signalen van meiden die geen zin hebben om verder te gaan. Veel jongens benoemen non-verbale signalen, zoals minder enthousiast meedoen, wegstaren en een hand wegduwen. Sommige jongens vinden dat meiden onduidelijke signalen uitzenden. Sommige jongens vinden het ook hun eer te na om aan te dringen als een meisje niet enthousiast reageert.

'Ik vertrouw op zich wel gewoon op de signalen of zo die ik herken. Gewoon kijken hoe ver het meisje wil gaan en niet aan mezelf denken. Daarom is het dus ook, is er niets verder gebeurd, omdat ik me daaraan hield en dat doe ik nog steeds, dat het van beide kanten moet komen.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik denk dat je dan gewoon bij twijfel, dat is wat ik dan voorlopig zou aanhouden, dat je bij twijfel gewoon niet ervoor moet gaan. Als ze niet meer duidelijk laat weten dat ze iets wil, dat het in het midden ligt. Dan kan je wel denken nou ze zal er nog wel steeds hetzelfde over denken, maar dat kan net zo goed een foute aanname zijn.' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Bijvoorbeeld als ik een meisje aanspreek, vinden ze het leuk ja of nee, dat merk je dan wel. Vindt ze jou ook leuk? Geeft ze wat reactie? Zo niet, dan is ze gewoon stil en vindt ze het niet leuk, dan loop ik gewoon weg, ik ga haar niet onderdrukken. Dan word je straks nog aangehouden voor aanranding door de politie of wat dan ook, nee, dat hoeft voor mij niet. Ik ga niet achter een kontje aanlopen als een hond.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Frustratie omdat een jongen onduidelijk is of met meerdere meiden bezig is

'De ene dag zijn ze heel ego, de andere dag zijn ze ineens heel romantisch, en denken ze ineens aan je. En de dag daarop dan zeggen ze ja, ik bel je, en dan weer niet. Nou, wat moet ik daar nou weer van denken, snap je?' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Meiden geven aan dat jongens soms heel onduidelijk zijn over wat ze voelen voor een meisje. Ze geven soms aandacht, soms niet. Of ze gaan voor de seks, maar of ze ook voor een relatie gaan laten ze in het midden. Dat maakt dat meiden afhaken, en daar balen jongens dan soms weer van.

*'Bijvoorbeeld, ze kunnen niet serieus zijn met één meisje, dus tientallen meisjes hier en daar flowen. En toch niet uit kunnen zoeken welke ze nou echt serieus willen. En ja, daar lijkt ook wel seks aan te pas te komen want jongens hebben meer schijt. Ja, die doen het gewoon, wel, denk ik met een ander, veel meisjes, makkelijker dan..
[En hoe zijn ze dan onduidelijk daarin?]*

Ja, gewoon zeggen: ja, ik wil jou, ik wil jou. Maar ondertussen weet je wel wat er allemaal speelt. Dat hij toch wel bezig is met anderen. Daarbij, dan vind ik dat je onduidelijk bent tegenover mij en tegenover de anderen.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ze geven ook niet aan wat ze willen zeg maar. Ze praten wel maar niet over wat ze wel willen en wat ze niet willen. Ja, ik weet niet hoor. Jongens zijn niet echt, zij praten niet over hun gevoelens en zo' (Antilliaans meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

'Niet echt aandringen, maar ja, gewoon zeg maar, hoe leg je dat uit? Lief spelen, zeg maar, dat het sneller komt. Zeg maar, hoe noem je dat?

[Versieren?]

Juist. Gewoon, zeg maar, lieve jongen spelen alsof je plannen hebt voor een toekomst.

[Maar eigenlijk willen ze alleen maar seks?]

Ja.

[Ja? Dus gewoon doen alsof ze echt verliefd zijn?]

Ja, ja.

[Grote plannen en dat soort dingen, maar echt puur om seks te krijgen?]

Ja.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

7.3 Communicatie over wensen en grenzen

Duidelijk zijn over grenzen

Veel meiden vertellen dat ze vooraf zo duidelijk mogelijk proberen te zijn over tot waar ze willen gaan, om geen gedoe te krijgen. Sommige meiden hebben voor zichzelf heel duidelijke grenzen tot waar ze willen gaan en hebben er ook geen problemen mee om deze grenzen kenbaar te maken. Anderen willen graag duidelijk zijn, maar worstelen hier meer mee (zie hierboven onder jongens niet willen kwetsen).

Voor sommige meiden is duidelijk zijn over grenzen helemaal geen probleem. Ze zijn assertief:

'Ik heb wel eens jongens leren kennen die een stapje verder willen gaan of je willen uitproberen, maar ik ben wel iemand die zegt van, ho stop, tot hier en niet verder. Ik ben iemand die echt heel duidelijk mijn grenzen ook laat zien aan iemand anders. Voor mij komt geloof op nummer één, dus ook het maagd blijven. Ja, al zou ik het moeilijk vinden, dan nog zou ik mezelf ertoe dwingen om aan te geven dat ik het niet fijn vind en dat ik echt mijn grenzen heb. Daar ben ik altijd heel erg duidelijk in en ik vind dat er geen reden moet zijn waardoor ik het niet zou moeten aangeven of wat dan ook.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ja, heel veel mensen vinden het heel moeilijk om dat aan te geven, maar ik heb daar geen problemen mee, als ik het niet wil, dan wil ik het niet. Misschien de eerste keren, dan geven ze van die hints, maar als je dan na een paar keer nog steeds weigert, dan houden ze wel op. Ik ben niet over te halen.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Nee, ik zeg gewoon tegen hem wat ik denk. Ik heb zoiets van, als ik er geen zin in heb, dan zoek je het maar lekker uit. Ik zeg, wat jij nu doet is aanranding, ik weet niet of je

het weet. Ik weet mijn grenzen wel goed aan te geven. (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Er zijn ook meiden die aangeven dat ze assertiviteit hebben moeten leren, om grenzen aan te geven:

'Ik vind het nog steeds moeilijk om nee te zeggen, maar ik heb wel beter geleerd dat ik nee kan zeggen. Soms gaat hij nog wel door, maar ik blijf gewoon bij mijn standpunt.' (Surinaams meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Veel jongens die we vroegen waar hun eigen grenzen lagen, wisten er geen te noemen. Ze hadden weinig ervaring met onplezierige seks of met opdringerige vrouwen of mannen. De jongens die grenzen aangeven, hebben het soms ook over grenzen in seks, maar ook over grenzen in gevoelens: dan maken ze duidelijk dat het alleen seks is en een meisje verder niets moet verwachten.

Jongens geven aan dat ze graag duidelijkheid krijgen en dat het voor hen vaak niet zo helder is wat meiden willen.

'Dat is ook het probleem. Meer verlegen, bescheiden vrouwen zijn bang om de grens aan te geven. Er moet wel duidelijke communicatie zijn, anders is het voor een jongen ook moeilijk in te schatten wat een vrouw nou echt wil, dat merk je pas op het moment zelf. Als je hand dan weg wordt geduwd, dan weet je het wel.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

'Je bent op dat moment bezig en misschien vinden ze het moeilijk om iets te zeggen of zo. Maar ik vind als je iets echt niet wilt, dan moeten ze gewoon zeggen van, ik wil dat niet, klaar.' (Surinaamse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

'Ja, weet je wat de kunst is? Je moet dat gewoon afspreken van tevoren. Wat sommige jongens doen, is ze verliefd maken, dat is het domste wat je kunt doen. Dan krijg je constant belletjes, sms'jes. Weet je, dat soort dingen moet je gewoon voorkomen. Ik zeg gewoon van hé luister ik bel je wel of zo.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Subtiel zijn over wensen

Alhoewel de meeste jongeren vinden dat je duidelijk moet zijn tot waar je wilt gaan, vinden ze al te direct aangeven wat je wel wilt, niet zo'n goed idee. Veel meiden en jongens storen zich aan te directe communicatie en vinden het bot en respectloos. Maar praten over seks roept ook schaamte en verlegenheid op, dat zit ook in de weg.

Ik ga niet zo recht op haar af, gewoon subtiel zeg maar van de zijkant. Meestal leun ik gewoon alsof ik echt fucking relaxed ben en dan begin ik gewoon iets te zeggen en dan kijk ik hoe het gaat. Dat begint ze te praten. En dan sluit ik het af met haar nummer meestal. Terwijl ik eigenlijk gewoon verder zou kunnen gaan maar ik hou het dan bij het nummer. En dan kijk ik wel of het verder nog wat wordt.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Er komen echt af en toe jongens naar mij toe, wil jij vanavond met mij naar bed. Nou, nee. Dat soort dingen vind ik raar. Ik heb zoiets van wat denk jij wel van mij, dat jij

denkt dat ik gewoon zomaar met een willekeurige vreemde naar bed zou gaan.' (Antilliaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Het liefst zou ik gewoon alles kunnen communiceren, maar op één of andere manier in het begin vooral in een relatie durft de één niet alles te zeggen en dan probeer je altijd wel af te tasten hoe ver je moet gaan of wat die fijn vindt enzo en dat is wel lastig, maar ik probeer er wel echt rekening mee te houden.' (Autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Die ander is misschien nog maagd of die is nog helemaal niet zover daarmee, dan is het belangrijk vind ik om diegene de tijd te gunnen die zij misschien nodig heeft. Je moet er wel over kunnen praten, denk ik. Of misschien kan je het ook lichamenlijk communiceren. Maar je moet wel blijven opletten of diegene zich nog wel comfortabel voelt.' (Arubaanse jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Al te direct praten over seks lijkt ook haaks te staan op het ideaal van een spontaan en natuurlijk verloop en elkaar aanvoelen. Sommige jongeren vertellen dat ze alleen praten als het echt nodig is; over wat er pijn doet. Of om de ander een compliment te geven.

'Ja, als je elkaar een beetje aanvoelt, dan hoeft je eigenlijk niet te praten. Niet veel tenminste. Dan kun je gewoon elkaar aanvoelen en door lichaamstaal begrijpen wat je wilt van elkaar.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Als er bijvoorbeeld iets niet helemaal lekker loopt of pijn doet, dan zeg je het, maar ook als de ander goed bezig is, want dan weet hij 'oh hè, dit is goed'. Vooral bij een vrouw is het best moeilijk te vinden wat fijn is of wat niet. Ja, het blijft altijd een beetje lastig. Het is moeilijk, want je hebt toch gewoon graag dat je niet hoeft te zeggen van, oeh doe maar niet, want dat doet pijn, maar ja.' (autochtoon meisje, 20 jaar, laagopgeleid)

7.4 Wat bepaalt de evaluatie?

Er zijn een aantal factoren die bepalen hoe jongeren seksueel contact evalueren. Door sommige jongeren wordt genoemd dat ze hun eigen gedrag afzetten tegen wat normaal is in hun omgeving: hoever anderen zijn in hun seksuele loopbaan en wat voor boodschappen ze van thuis hebt meegekregen. Daarnaast zijn er jongeren die terugkijkend op hun seksuele loopbaan vinden dat ze te vroeg gestart zijn met seks. Achteraf hadden ze liever willen wachten. Veel jongeren geven aan dat de houding van hun sekspartner heel belangrijk is voor de evaluatie van de seks. Of de ander echte aandacht voor hen heeft bepaalt of ze zich gebruikt gaan voelen. Ook voelen sommige jongeren zich schuldig, omdat er een derde partij is die bedrogen wordt. En tenslotte kan het achteraf spijt geven doordat jongeren het gevoel hebben dat ze hun maagdelijkheid niet hadden willen opgeven of hun goede naam hebben beschadigt.

Wat is de norm (van huis uit)

'Ik ben heel voorzichtig met de meisjes waar ik mee omga. En mocht het zijn dat ik seks heb, dan ben ik wel heel bewust van de veiligheid. Vanwege de gevolgen. Ik weet dat mijn ouders dat graag zo zouden willen.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Jongeren vertellen dat ze de acceptatie van hun seksuele gedrag afmeten aan de boodschappen en verwachtingen van thuis uit en aan de norm om hen heen. De meeste jongeren die verwijzen naar boodschappen van huis uit, vinden dat ze zich conform hun opvoeding gedragen. Het feit dat hun gedrag in een lijn ligt met wat hun ouders verwachten, maakt dat ze hun eigen seksuele gedrag positief evalueren.

'Mijn moeder zei altijd tegen, als je het doet, doe het goed, doe het met iemand waarom je geeft. Ga je maagdheid niet aan iemand anders verliezen die het niet waard is, weet je, doe het van iemand waar je echt van houdt en toen gebeurde het gewoon. Daarom kijk ik er positief op terug, ik bedoel van, ik heb het niet weggegeven aan een dom iets. Ik heb het gewoon gedaan puur omdat ik het zelf wou. Ik heb gewoon naar mezelf geluisterd. Ik heb haar gevraagd, ben je er klaar voor? Ik ga niet zomaar dingen doen.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Als jongeren zich anders gedragen dan thuis verwacht wordt, is dit ook inderdaad een factor die maakt dat ze hun eigen gedrag met meer ambivalentie bezien.

'Waar ik bang voor ben is dat, stel je voor ik ga tegen mijn moeder zeggen van 'ik heb een vriend', dan denkt ze zo jong.. En stel dat het niet goed gaat met mij en mijn vriend, dat we uit elkaar gaan. Dan gaat mijn moeder ook denken 'die jongen widel alleen met je spelen'. (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Terugkijkend vinden dat je te jong was

'Ik had het liever nog willen bewaren misschien tot mijn 15e zo. Zo iets. Ik ben nu 16.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid, eerste keer seks op zijn 11e)

Een aantal jongeren geeft aan dat ze zich achteraf gezien te jong vonden voor seks. Ze hebben er spijt van er al op jonge leeftijd mee begonnen te zijn.

'Het was allemaal niet heel romantisch, maar het heeft wel veel gezorgd dat ik beter weet wat ik wil. Als ik het nog een keer kon doen, had ik het niet gedaan, dan had ik het echt anders gedaan, maar het heeft wel meer volwassenheid gegeven. Meer van, als ik dit doe, dan heeft het wel gevolgen.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Je gebruikt, beschaamd of schuldig voelen

'Ja, zo gaat het nu eenmaal. Als het uit is, dan denk je, waarom heb ik het gedaan?' (Marokkaanse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Jongeren beschrijven verschillende situaties waarin ze zich op het moment van het seksueel contact goed voelden, maar daarna niet meer. In veel gevallen gaat het om de reactie van hun sekspartner. Meiden en jongens zijn gevoelig voor de sfeer nadat ze seks hebben gehad met iemand. Het voelt snel gebruikt of beschaamd als de ander geen echte aandacht heeft.

*'De volgende dag hebben we niet meer naar elkaar gekeken, niet gesproken, niks. [Schaamde je je toen?]
Ja, eigenlijk wel.'* (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'En uiteindelijk bleek hij ook nog een week nadat dat gebeurde was het ook nog dat hij zei dat hij homoseksueel was, dus dat was helemaal... Heel vervelend.' (Autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Natuurlijk heb je een romantisch beeld en toen we het echt aan het doen waren, dan lig je daar, wat ben ik nu aan het doen? En dan was hij wel gewoon heel lief en zo, maar naderhand was het echt van, klaar en helemaal niet van wat je nou hebt gedaan, daar werd helemaal niet over nagedacht en dat, dat. En daar had ik een beetje het gevoel van, het is wel mijn eerste keer en als ik achteraf had geweten wat het voor mij nu betekent, want ik vergelijk alles ermee en ik zet alles ertegen af, dan had ik wel gewild dat hij iets meer had gezorgd.' (Autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Hij had het uitgemaakt om een heel andere reden. Hij zei dat hij terug moest, hij was zelf ook Irakees. Hij zei dat hij terug moest naar zijn vader. Maar het was zo dat hij verloofd was. Terwijl hij toen nog met mij had. Achteraf heb ik dat gehoord van een vriendin van mij.' (Marokkaans/Irakees meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Een specifiek aspect van de teleurstelling over iemand's reactie, is dat twee meiden aangeven dat hun eerste keer op zich goed was, behalve dat de jongen niet geloofde dat ze nog maagd waren, omdat ze niet bloedden. Dat wantrouwen heeft hen erg gekwetst.

'Ik heb zeker geen akelige ervaringen met seks gehad. Behalve met mijn eerste keer, hij was natuurlijk Griek en een andere cultuur. Dat vind ik wel akelig, want ik bloedde niet, wat volgens mij vrij normaal is, en hij vond dat natuurlijk niet normaal, dus hij geloofde niet dat het mijn eerste keer was en dat was wel erg jammer. Nog steeds hoor. Natuurlijk, je eerste keer is wel speciaal, dus als iemand niet gelooft dat het je eerste keer is, dan is dat wel een beetje jammer.' (Autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ik had dus niet gebloed de eerste keer, maar het was omdat ik het zo erg naar m'n zin had (lacht). Hij was heel rustig daarna en toen zei hij 'ik zit ermee, dat je niet hebt gebloed. Ik zeg, ja, maar dat hoeft helemaal niet bij de eerste keer. Toen zei hij 'is dat zo?' Toen zei ik 'dat hoeft écht niet, weet je, ik zeg, het is echt niet zo'n vlies waar je zo doorheen prikt of zo'. Toen zei hij 'o, oké'. Toen zei ik 'denk je dan dat ik lieg? Dat ik geen maagd meer ben?' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Andere situaties geven meiden aan, die hebben te maken met zichzelf goedkoop voelen doordat het seks zonder liefde was.

'Ik voelde me achteraf best wel goedkoop. Ik was een keertje met iemand naar bed geweest, dat had absoluut niet met liefde te maken. Ik wilde altijd heel stoer gevonden worden en met zoveel mogelijk mensen naar bed en waar ik dat vandaan had gehaald, dat weet ik ook niet. Daar heb ik af en toe wel spijt van, dat ik echt denk van, joh..' (Autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ik voelde me een beetje vervelend dat ik steeds met iedereen naar bed ging en ik kreeg er niets voor terug. Het gaf me op een gegeven moment geen goed gevoel, ik ging me alleen maar onzekerder voelen.' (Autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Reputatie beschadigd

'Dat er verhalen rondgaan dat je met elk meisje naar bed gaat en dat soort dingen, ik zou het niet leuk vinden als dat over mij gezegd wordt.' (Autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Zowel meiden als jongens hebben er last van als ze een slechte naam krijgen. Diegene met wie ze seks hebben gehad kan allerlei dingen doorvertellen. Meiden zijn kwetsbaarder dan jongens, omdat er meer sociale afkeuring ligt op seksueel actieve meisjes dan jongens. Zeker bij meiden die geacht worden maagd te blijven, speelt dit een rol.

[Waarom had je spijt?]

Nou, omdat ik dat niet had moeten doen. Omdat hij de player is, denkt iedereen dat ik dan met hem dingen heb gedaan.

[Hij heeft jou een slechte reputatie gegeven.]

Ja.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

[Heb je wel eens spijt gehad van een seksuele handeling; iets waar je spijt van hebt?]

Nee, niet van een handeling. Ja, wel van het meisje maar niet van de handeling.

[Waarom had je daar spijt van?]

Nou zij begon gewoon heel de school te vertellen en zo zeg maar. Het was niet goed. Ze was eerst gewoon mooi en toen begon ze echt dik te worden en van alles weet je, en dan is het niet meer van wow, ben je met haar naar bed geweest, ja, maar ze zag er niet zo uit, laat me met rust.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

8. Ervaringen met grensoverschrijdend gedrag en gevolgen daarvan

'Nou, ik hoef voorlopig echt geen one night stands meer.' (Autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

In dit hoofdstuk bespreken we de ervaringen van de jongeren in de onderzoeksgroep met seksuele grensoverschrijdend gedrag. Daarna behandelen we hoe ze gereageerd hebben op het gedrag van de ander en welke gevolgen deze ervaringen hadden voor de manier waarop ze met volgende seksuele interacties omgaan.

8.1 Ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag

8.1.1 Als slachtoffer

Een groot gedeelte van de jongeren antwoordt in eerste instantie ontkennend op de vraag of zij weleens een nare seksuele ervaring hebben gehad. Maar als vervolgens wordt doorgevraagd, of als situaties worden geschetst, dan blijken veel meiden wel degelijk zulke ervaringen te hebben. Er zijn slechts een paar jongens die aangeven wel eens een nare seksuele ervaring te hebben meegemaakt. De meeste jongens lijken er ook vanuit te gaan dat hen dat niet kan overkomen, dat zij altijd wel controle hebben. En als zij worden overgehaald of verleid dan wordt dit niet als grensoverschrijdend ervaren. In deze paragraaf worden hun situaties apart beschreven, omdat er andere patronen in zitten dan in de situaties die meiden meemaken.

Het lijkt er op dat betast worden, opdringerig versiergedrag of lastig gevallen worden, door meiden niet als grensoverschrijdend worden ervaren. Deze dingen komen in bepaalde contexten (zoals tijdens het uitgaan) zo vaak voor dat het 'erbij hoort'.

'Dat maak ik wel vaker mee [lastig gevallen worden, mc]. Ook als ik 's nachts naar huis fiets, dat er een auto stopt om te vragen of hij me thuis moet brengen of zo. Ja, laat maar gaan.

[Het is gewoon voor je geworden?]

Ja. De eerste keer schrok ik wel en dacht ik echt: huh? Maar nu heb ik zoiets van: nou ja..' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

'[En weleens dat jongens vervelend deden tijdens het uitgaan, of, weet je, gewoon op straat, dat soort dingen?]

O, ja, vaak genoeg. Dat je gewoon gevolgd wordt naar het Centraal Station. Dan word ik aan mijn armen getrokken omdat ik hun niet de aandacht geef, dat is heel vervelend. Als ik ga praten, dan gaan ze alleen maar door. Dus meestal probeer ik het te negeren. Dat is moeilijk hoor.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Opdringerig gedrag

'Er was één jongen, die was zo opdringerig. Die had zijn broek ongeveer al op zijn enkels staan en ik zei nee, nee, nee en dan wel duwen en zo. Nou gewoon, wegslijten en wegrennen. Maar dat was, daar heb ik nog steeds het idee dat ik zelf controle heb. Ik

heb de controle, ik ben zelf alsnog meegelopen met die jongen, dus ja.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Meiden noemen verschillende vormen van opdringerig gedrag van jongens, die op een heel vervelende of intimiderende manier laten zien dat ze seks willen. Soms gaat het om verbaal lastigvallen, soms om fysieke intimidatie.

'Ik heb wel eens meegemaakt dat we in een zwembad waren met een vriendin en er kwamen gewoon jongens op ons afgestapt, maar op een gegeven moment vonden we het wel goed, leuk geweest, dus wij gingen verder. Maar toen kwamen ze ons de hele tijd achterna. Dus wij hadden op een gegeven moment besloten om dan naar huis te gaan en toen kwamen ze ons achterna in de kleedkamers. Dus dat vond ik gewoon, ik vond het op een gegeven moment niet meer leuk, ik vond het heel eng eigenlijk. Het moment dat ik het niet meer prettig vind, is gewoon als ik zelf zeg van: ik wil het niet meer. Dat ik dan er vandaan stap en dat ze dan achter je aan gaan of door blijven gaan.' (Thais meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

Handtastelijke mannen en aanranding

'Toen ik veertien was, op kerkkamp. Daar was een jongen die dan de hele tijd aan me wilde zitten, waar ik dus echt geen zin in had. En ik vind nu dat ik dat ook duidelijker had moeten aangeven. Ik heb het ook een paar keer gezegd, maar als het nu nog een keer zou gebeuren, dan zou ik gewoon wel agressiever worden. Toen heb ik het toch maar een beetje teveel toegelaten, zeg maar. Hij zat aan mijn borsten en ik duwde hem weg en dan ging hij gewoon weer met zijn hand.. en op een gegeven moment ging hij ook op me liggen en van die bewegingen maken, weet je wel. Toen kreeg ik hem er ook niet echt af.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Meiden noemen veel ervaringen met handtastelijke jongens of mannen, tot aanranding aan toe. Dit gebeurt regelmatig tijdens het uitgaan, maar ook in andere situaties zoals op straat of tijdens het werken. Sommige meiden belanden in zo'n situatie doordat zij niet snel genoeg door hebben wat jongens van plan zijn, dit gedrag komt dan geheel onverwachts. Vaak vinden ze achteraf dat ze veel duidelijker en assertiever hadden moerten reageren, maar worden ze erdoor overvallen of zijn ze bang voor de gevolgen van hun verweer (bijvoorbeeld ontslag).

'Er was een keertje een jongen die ik niet heel erg goed kende. Dat was een jongen die, waar ik werkte, die werkte daarnaast. En we waren altijd even laat klaar en dan liepen we altijd door een park heen. Maar op een gegeven moment begon hij dus handtastelijk te worden en echt dwingend te doen. Dat vond ik dus echt niet leuk. Gelukkig kwamen er wel een paar mensen, het was overdag en toen heb ik weg kunnen komen. Maar dat is echt iets wat me altijd wel bij zal blijven. Het is echt geen leuke ervaring. Gelukkig dat die mensen langskwamen, want ik duwde hem weg, maar het hielp allemaal niet. Ik zei ook van: dit wil ik niet, maar dat hielp niet.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ik werk als serveerster en er was zo'n man op leeftijd en hij zat gewoon zomaar aan mijn kont. Hij was dronken, maar hij zat gewoon zomaar aan mijn kont, hij betastte mij gewoon.. Dan denk ik van: ja, ik kan dit nog wel hebben. Maar ik ging er wel telkens thuis over nadenken: deze man heeft aan me gezeten en ik houd er niet van en ik wil

niet dat het gebeurt. En ik had al gelijk nee moeten zeggen. Maar ik was bang om mijn baan te verliezen.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Sommige meiden hebben ook ervaring met familieleden die hen lastig vallen. Weerbaar zijn tegen een bekend is nog moeilijker en meiden die dit is overkomen zitten vaak nog lang met een gevoel van onveiligheid.

'Mijn opa, die heeft toen in een vakantiehuisje waar we zaten, ik was de buitenstoelen en tafels in de schuur aan het zetten, en toen begon hij opeens: wat heb je een mooi shirtje aan. En hij had ook een andere blik in zijn ogen en toen heeft hij mij, ja, toen heeft hij me bij mijn heupen vastgepakt en omhoog bij mijn borsten aangeraakt. En ik heb dat geprobeerd tegen te houden, maar ben verstijft en heb niet niet kunnen gillen en niet kunnen roepen. Ik heb alleen gezegd: laat los, laat los, zoiets. En toen zei hij zelfs: wat is er, vind je het niet fijn? En toen heb ik dus gepiept, want ja, praten kon niet echt, nee. En uiteindelijk heeft hij waarschijnlijk wel ingezien dat ik krachtig was en ben ik daar weggevlucht, zeg maar.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Te snel gaan, pushen

'Op een gegeven moment wou hij ook dat ik dingen bij hem deed, dat ik dan dacht van: doe dat maar even niet. Op een gegeven moment, zijn broek ging uit en toen dacht ik bij mezelf van: wat moet ik hiermee? Toen zei hij van: ja, je mag wel even met mijn penis spelen. Ik had zoiets van: nee, dat ga ik niet doen. Ik dacht echt van: nee, dat hoeft allemaal niet voor mij.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Meiden vertellen ook over ervaringen, waarin jongens te snel gaan voor hen. Dat het meisje liever zou wachten of geen seks wil, maar dat de jongen aandringt, niet reageert op nee of te snel gaat. Meiden geven zelf ook aan dit niet altijd meteen door te hebben, zij worden door een situatie overvallen.

'Ik schrok me dood toen hij aan me ging zitten, aan plekjes zat waarvan ik dacht: wat doe jij daar? Weet je wel. En andersom ook, dat ik helemaal geen idee had wat ik moest doen of.. Dus toen heb ik gezegd van: oké, ik ben hier blijkbaar toch nog niet helemaal klaar voor.. En is dat grensoverschrijdend? Nou, dat was voor mij al heel erg heftig. Zo van: oké, dit vond ik niet prettig, want ik heb geen idee wat er met me gebeurt en jij blijkbaar wel en dat maakte mij nog extra onzeker.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Ik zag een jongen in Amsterdam en hij zei elke keer 'je zit me een beetje voor de gek te houden'. En toen dacht ik 'ik moet maar de waarheid tegen hem vertellen'. Ik zeg van: 'ik ben nog maagd, dus vandaar dat ik zo een beetje twijfelig doe'. Hij zegt: 'oh, oké'. Nou, dat vond hij in principe niet erg, tot de volgende keer in ieder geval. En toen had ik zoiets van: nee stop maar. Want toen zei hij van: ja, je wilt het wel. Wat voor klootzak ben jij? Want ik zeg het, zodat hij er een beetje rekening mee kan houden en dan alsnog gewoon proberen te pushen, weet je wel. Je hoort iets te doen, omdat je het ook zelf wilt doen en als iemand dan zegt 'doe nou maar gewoon, het is goed', zo hoort dat gewoon niet. Je hoort gewoon beiden iets te doen, omdat je het zelf wilt en niet iemand te dwingen.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Intimidatie en bedreiging

'Hij is dan ooit bij mij aan de deur gekomen, maar toen was er gelukkig iemand thuis. En via de MSN en alles. In het begin had ik hem aangemeld, toen er nog niets gaande was. Maar daarna begon hij te dreigen en allerlei dingen te zeggen waar ik geen behoefte aan had en toen heb ik hem geblokkeerd en zo heb ik hem ook laten weten van: nee.

[Dat je dat niet leuk vond, ja. Maar hij begon je te bedreigen, wat zei hij dan voor dingen?]

Dat hij mij wel eens zou pakken of.. ja.

[En dat bedoelde hij seksueel?]

Ja.' (autochtoon meisje, 20 jaar, laagopgeleid)

Meiden worden soms ook door mannen bedriegd of geïntimideerd, via MSN of op straat. Het gaat soms om mannen die seks willen, maar soms ook over webcamsituaties.

'Ik heb weleens meegemaakt dat er een MSN werd gemaakt en diegene was een stalker, die wist dus alles over mij. En die ging dus een MSN maken en zei ie tegen iedereen dat ik het was. Dan ging hij heel vies praten over seks en alles. En deed ie zelf zijn webcam aan, als ik online was zeg maar, en deed ie de webcam aan en dan zag je gewoon webcamseks. Het was wel lastig, het was een jaartje terug en het was echt zo vreselijk.' (Marokkaans meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

'Dat vond ik best wel eng trouwens, dat was een paar weken geleden. Toen kwam er een auto naast me rijden en die duwde mij, er was geen stoep, het was alleen maar straat en huizen en die duwde mij zeg maar steeds richting die huizen toe met die auto. Dus ik kwam steeds meer naar die muren en toen dacht ik echt: shit. Toen moest ik stoppen, want voor mij waren ze een huis aan het verven en daar stonden van die steigers en daar kon ik niet doorheen fietsen, dus toen moest ik afstappen. En toen deed hij zijn raampje open en toen dacht ik echt: oh nee. En toen vroeg hij van: wat doet zo'n mooi meisje als jij zo laat nog? Ik zei: gewoon uitgaan en ik ga nu naar huis en toen zei hij: oh, zal ik je thuisbrengen dan? Want dan kan je fiets gewoon achterin en dan breng ik je wel naar huis. Ik zeg: nee hoor, ik fiets wel gewoon, want dat ben ik gewend en toen zei ik van: ik wil nu graag door, want ik wil naar huis, want ik moet morgen weer vroeg op. En toen zei hij van: ja maar als jij nou het meisje van mijn dromen bent? Ik zei van: nou dan droom je vannacht lekker verder. Toen op een gegeven moment reed hij wel door.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Seks tegen je zin buiten een relatie

'Achteraf denk ik, ik had het gewoon moeten zeggen: dat doe ik liever niet. Als het plotseling was gebeurd, terwijl ik helemaal niet de bedoeling had, dan had ik het waarschijnlijk wel gezegd. Maar ik wilde eerst wel seks met hem, maar toen was het opeens toch niet meer wat ik wilde. Het zou heel raar voor hem zijn geweest als ik het eerst zo liep uit te lokken en dat ik dan opeens niet meer wil.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Het komt regelmatig voor dat meiden seks hebben terwijl zij eigenlijk niet willen, twifelen of geen zin hebben. Ze vinden dat ze de indruk hebben gegeven seks te willen, ze voelen zich schuldig, willen niet kwetsen of de sfeer niet verpesten.

'Ja, op een gegeven moment, wat was het? Gingen we salsadansen en toen was het zo van: ja je kunt ook anders wel bij mij thuis gaan nog om wat na te drinken. En ik heb zoiets van: joh ik heb eigenlijk helemaal geen zin om naar jouw huis toe te gaan, ik wil gewoon naar huis toe. Ah, joh het kan wel even, weet je wel, kom maar mee. En dan heb je echt zoiets van: nou laat ik het maar gewoon doen, om een beetje goede orde nog te houden. Dus toen ben ik meegegaan. Ik wilde eigenlijk wel naar huis toe, ik moest de volgende dag ook werken en zo, dus ik had echt zoiets van: nee ik wil eigenlijk helemaal niet met je mee. Maar het was wel een aardige gozer en waarom zou ik het eigenlijk niet doen? Terwijl ik eigenlijk gewoon naar mijn gevoel moest luisteren van: joh ik moet gewoon naar huis toe.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Soms besluiten meiden als zij zelf geen zin in seks hebben, om dan een jongen wel af te trekken of te pijpen, om verder seksueel contact te vermijden. Sommigen ervaren hierbij controle, anderen niet.

'Hij probeerde toen zeg maar mijn broek open te maken en toen dacht ik: oké nee dit gaat echt wel te ver en als ik nu niet stop, dan.. En ik heb er ook geen zin in. Ik zei dat ik ongesteld was, maar hij zegt: je liegt en ik zeg: nee (lacht). En toen zorgde ik dat hij niets met mij deed, want ik voelde daar niets bij en ik had liever dat ik wat bij hem deed, gewoon kussen of zo, dan hij wat bij mij deed. Want ik dacht: nee als hij verder gaat, dan weet ik gewoon dat mijn shirt binnen no time uit is, want daar was hij al mee bezig. Dus ik nam het over, dus ik ging zeg maar dingen bij hem doen en toen ging ik gewoon aftrekken en toen kwam hij klaar en toen was het klaar.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Nou toen hebben we een keer afgesproken 's avonds, zijn we een keer samen het bos in geweest. En toen zei hij wel iets van: ja, doe dit en doe dat dan. Maar weet je wel, dat wou ik gewoon niet. Maar hij bleef maar de hele tijd aandringen, op een gegeven moment heb ik wel iets gedaan. Maar toen dacht ik van ja, achteraf had ik gewoon helemaal niet hem mee moeten gaan. Want zo heel erg leuk vond ik hem toch niet. Dat is een beetje een fout geweest.

[Ging dat om orale seks of zo?]

Ja. Dat hij dat graag wou zeg maar.

[Ja. Hij wou dat jij dat bij hem deed zeg maar.]

Toen bleef hij doorzeuren. En toen ben ik op een gegeven moment, toen ben ik, nou ja. Daar ben ik wel mee begonnen, maar dat heb ik niet afgemaakt zeg maar. (lacht) Dacht ik van laat maar, dit gaat het niet worden.

[Maar waarom heb je dan tóch, waarom heb je wel gedaan zeg maar?]

Ja, omdat..

[Hij bleef zeuren?]

Je loopt de hele tijd zo'n jongen een beetje op te juttten natuurlijk. Dan ga je daar een beetje op in en ga je mee en dan voel je je toch wel een beetje verplicht om wat te doen zeg maar.' (autochtoon meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

Dwang

'Bij die ene jongen dus, dat hij mijn hoofd naar beneden duwde. Echt gewoon hup, gewoon uit het niets eigenlijk. Dat was de eerste keer, mijn eerste ervaring daarmee. Maar dat was vervelend, want ik had het ook niet verwacht natuurlijk. Ja, ik heb het best wel goed gedaan. Ik heb hem uiteindelijk niet gepijpt. En het grappige ervan is, als hij

het niet had gedaan, niet mijn hoofd naar beneden had geduwd, dan had ik het wel gedaan uit mezelf. Gewoon de manier, dat brak gewoon de hele sfeer en ik dacht echt zo van: wow, dat jij dat, hè. Zegt hij ook nog: probeer het, doe het even, doe het alsjeblieft even. Ik dacht: nee ik doe het niet.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Sommige meiden benoemen dat zij ooit gedwongen zijn door een jongen om seks te hebben of seksuele handelingen te verrichten. Meiden worden vaak overvallen door de situatie. Soms lukt het om de situatie om te buigen en de jongen af te weren, maar soms ook niet en loopt het uit de hand tot verkrachting aan toe.

'Ik heb het wel eens gehad toen ik aan het liften was dat ik ging slapen, zeg maar, en dat er toen midden in de nacht ineens iemand naast me kwam liggen. En die begon aan me te zitten en zo en die trok ook mijn broek naar beneden. En toen heb ik een paar keer mijn broek omhoog getrokken en toen heb ik nog gezegd van: nee ik wil het niet. Maar toen uiteindelijk was ik toch best wel bang, dus toen heb ik het maar gewoon eigenlijk laten doen. Ja. Daar is wel iemand flink over mijn grens heengegaan.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

'Toen begon hij opeens te zoenen en toen had ik zoiets van: hè dat wilde ik niet. Toen had ik ook dat vriendje, dus het was helemaal niet de bedoeling. En nou, toen zoenen en het regende heel erg hard, het kwam met bakken uit de lucht, dus hij zei van: nou kom even binnen dan, gewoon even om te schuilen. Maar we stonden voor zo'n heel groot huis en ik dacht van, hij woont hier gewoon nog met zijn ouders, dus ik verwachtte gewoon een woonkamer waar ik even met een cola op de bank werd gezet en dat ik daarna weer naar huis kon. Maar dat bleek dus een studentenhuis te zijn, dus ik ging meteen door naar boven, naar zijn kamer. En toen ging het heel snel. Toen gooide hij me op bed en toen kleedde hij me uit en ik was zelfs nog ongesteld, dus ik had een tampon in, dus ik riep nog van: nee ik ben ongesteld. En dat maakte allemaal niets uit. Tampon eruit en toen was het gedaan. Op een gegeven moment kon ik hem wel van me afduwen en toen ben ik heel snel weggegaan en ja, dat was echt een beetje een klootzak. Daar heb ik wel spijt van gehad dat ik ook weer gewoon niet zeg van: nee ik ga niet binnen bij je zitten, ik ga naar huis. Maar dat ik dan toch weer zeg van: ja ik ga wel even binnen bij je zitten. Dat vind ik dan ook weer te makkelijk van mezelf.' (Spaans/NL meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'We hadden zomerfeesten in Zutphen en toen ben ik ook heel dronken geworden. Toen heeft een jongen me een beetje zo het gras ingeduwd. En toen is hij een beetje half op me gaan liggen. Dat vond ik wel over de scheef gaan. Dat was ook wel een jongen die ik verder wel goed kende. Maar als ik nog zatter was geweest dan ik al was, ik heb hem toen gewoon zo van me afgeduwd en gezegd: joh, houd eens op. Als ik nog een biertje extra had gedronken, dan denk ik dat ik hem niet meer van me af had gekregen.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Dwang en verkrachting in een relatie

'Hij sprong gewoon echt bovenop me en ik had er gewoon echt geen zin in en hij deed gewoon zijn ding. En ik had echt zoiets van, ik wil het gewoon niet. Hij deed gewoon zijn ding. Ik kan er heel erg boos over worden, ik ben er nog wel boos over, maar ik ben er niet verdrietig om. Ja, het is gebeurd, klaar. Ik had m'n lesje geleerd, één keer en nooit meer.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Sommige meiden beschrijven ook dwang in een relatie. Meestal is het dan voor een meisje moeilijk om hier wat over te zeggen, omdat ze van de jongen houdt en hem niet wil kwetsen of bang is voor zijn reactie.

'Hij wilde seks en ik niet. Hij dwong. Hij dwong door. Gewoon door me uit te kleden.

[Dus echt jou uit te kleden, terwijl je dat niet wilt?]

Ja.

[Hoe reageer jij daarop?]

Ik voel me niet zo leuk, maar ik kan wel nee zeggen, maar ja, ik durf het gewoon niet.

Ja, dan trek ik wel telkens mijn rok omhoog en alles, maar.

[En dan gaat hij gewoon door?]

Ja.

[Totdat hij zijn zin krijgt?] En hoe voel jij je achteraf dan? Voel je je dan gebruikt?]

Ja, een beetje vies, ja.

[Maar kan je daar dan met hem over praten, daarna?]

Meestal doe ik dat niet, ik heb het nog nooit gedaan eigenlijk.

[Want hoe reageert hij daarna dan? Voelt hij zich dan schuldig of heeft hij zoiets van?]

Hij reageert wel van: zie je nou wel en zo van, een beetje van dat het niet erg is en ja.

[Want hij vindt blijkbaar dat hij daar gewoon recht op heeft of zo?]

Ja, ik denk het wel.

[En vind je dat hij daar op dat moment een grens overschrijdt?]

Ja. Ik denk wel altijd: ik ga het dit keer wel zeggen, maar als het dan weer gebeurt, dan zeg ik het weer niet. Ik kan er niets aan doen.

[Hoe maakt hij dat dan goed daarna?]

Dan gaat hij gewoon lieve dingetjes zeggen. Ja, gewoon knuffelen en zo. Die dingen wat hij weet wat ik leuk vindt, dat doet hij dan.

[En dan vergeet je eigenlijk die nare ervaring vrij snel of blijft het hangen?]

Ja, het blijft wel hangen. Ik vergeet het niet, nee, zulke dingen vergeet ik niet.'
(Surinaams meisje, 17 jaar, laagopgeleid)

Ervaringen van jongens

'Ja, ik heb wel eens getwijfeld, maar dan wordt toch altijd wel een soort van instinct getriggerd, waardoor je er toch wel voor kan gaan. Ze verleidde me wel een beetje, maar ik liet me ook duidelijk verleiden. Het was niet echt overhalen.

[Je voelde je geen slachtoffer?].

Nee.' (autochtone jongen, 18 jaar, hoogopgeleid)

Jongens hebben niet snel het gevoel dat een meisje verder gaat dan zij willen. Toch zijn er ook jongens voor wie het soms te snel gaat. Maar de meeste jongens kunnen hun grenzen aangeven en doen uiteindelijk niets dat zij niet willen. Als jongens in een relatie geen zin in seks hebben, komt het af en toe voor dat zij toch seks hebben. Maar dit wordt door hen niet ervaren als grensoverschrijdend of traumatisch.

'Ik was dronken en ik ontmoette een meisje op het feestje. En zij voelde zich zwaar aangetrokken tot mij. Het was niet wederzijds. Het kwam alleen maar door de drank eigenlijk. En uiteindelijk belandden we in bed en hadden we het bijna gedaan met elkaar. En toen, net voordat het gebeurde, werd ik toch een beetje wakker, van hé, ik ben niet goed bezig. Ja, en dat leidt dus tot problemen. Dan stopt het en dat is voor die persoon natuurlijk niet leuk. Want zij verlangt ernaar en jij niet en dan stopt het opeens. Zij werd heel erg boos. Ja, we kregen eerst een hele grote discussie en toen een grote

ruzie. En uiteindelijk ging ik gewoon weg. Maar ze heeft me toen wel dagen lang gebeld. Vet boze telefoontjes en sms'jes en zo. Dus dat was echt niet leuk.' (Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

'Ik heb het wel eens een keer meegemaakt ja, dat ze de hele avond om me heen bleef hangen en zo. Dat vond ik gewoon irritant en ik heb uiteindelijk gewoon gezegd: luister eens, ik heb hier niet zo'n zin in, houd alsjeblieft op. Maar ja, dat klinkt gewoon heel erg kut, maar botheid werkt op dat moment wel.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ja, dat was met mijn vriendin dat ik eigenlijk niet zo'n zin had, maar dat zij, ik weet niet, behoefte had of zo.

[En laat je je dan overhalen op dat moment door je vriendin?]

Toen wel, maar dan is het uiteindelijk ook wel leuk. Maar ik weet niet, of je hebt geen tijd of zo of je bent heel erg, je voelt je kut of zo, dan kan het er wel van komen.

[En beleef je dat als een hele vervelende ervaring?]

Nee. Hooguit dat ik misschien de volgende keer dacht van: ik kan het beter niet doen, omdat het problemen brengt of dat het gewoon minder leuk is dan normaal.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

8.1.2 Als dader

'Bij mijn ex heb ik wel een paar keer gehad dat ik wel het idee had, maar als we eenmaal bezig waren, dan was het ook altijd wel goed. Alleen achteraf was het dan weer een beetje zuur. Want als je eenmaal bezig bent heb je er niet zo heel veel erg in, maar vrouwen gaan dan er achteraf op terugkijken en die gaan dan tegen zichzelf zeggen van: had ik dat wel moeten doen? En dat gaat dan een rol spelen.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Er zijn geen meiden of jongens die tijdens de interviews situaties benoemen waarin zij een ander echt gedwongen hebben tot seks. Wat wel genoemd wordt door jongens en meiden is dat zij wel eens seks hebben gehad met iemand (doorgaans hun geliefde) die eigenlijk geen zin had. Door veel jongeren wordt dit niet als grensoverschrijdend ervaren, omdat die ander het kan aangeven en omdat zin ook gemaakt kan worden tijdens seks. De meeste jongeren zeggen niet door te gaan als ze merken dat de ander niet wil.

'Ook met die vriendin dan. Misschien had ze minder zin dan mij. Maar probeerde ik gewoon een beetje sfeer te creëren en zo. En gewoon een beetje leuk te, blabla en dan.. dat ik het wel kreeg. Dan kreeg ik toch maar wel wat ik wilde. Maar dat was wel een beetje in het begin. Dat gaf ze ook niet aan, maar later wel. Soms als ze het niet wilde, gewoon helemaal niet wilde. Dat ik het ook niet moest proberen. En dat is ook wel een beetje een leerproces. En dat is wel goed. Ik dwong haar bijvoorbeeld niet. Ze zou het gewoon moeten kunnen zeggen. Ik denk van: hoezo niet dan? Vind je het niet lekker bijvoorbeeld. Dan zegt ze van: ja ik vind het wel lekker. Maar waarom dan, wil je dan niet? En overhalen vind ik meer van: doe nou maar gewoon want.. het is leuk zeg maar.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

'Ik heb wel dat mijn vriend soms zegt 'het hoeft niet meteen, het hoeft niet perse elke keer, dat ik dan wel kan doordrammen. Omdat ik het dan perse wil en hij is daar dan

wat relaxter over. Dan heeft hij weleens gezegd van 'ja, je zeurt' of 'ik kan je niet aan'. Dat dan wel. Maar, nee, verder heb ik niet het gevoel dat ik over iemands grens ben heengegaan.' (Hindoestaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

'Ik denk dat mijn vriendin toen wel eens minder zin had dan ik. Je merkt het toch wel als iemand anders reageert. Niet geil of zo. Gewoon wel toestemmen, maar niet zelf ook het initiatief overnemen of zo.

[En wat doe je dan op dat moment? Stop je er mee of ga je door? Wat deed je toen?]

Ik ben ermee opgehouden, omdat het gewoon niet tof was.

[Je vond het zelf niet tof?]

Ja, ik zag ook aan haar dat ze het niet tof vond, dus.

[En ben je ook wel eens doorgegaan?]

Nee, nee, dat heeft niet zoveel zin, vind ik.' (autochtone jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Meiden die aandringen

'Toen was het uit en toen wilde ik echt heel graag seks en hij niet. Ik zat maar mijn best te doen en hij is gewoon in slaap gevallen, terwijl ik echt zoiets had van: nou moet dat nou, word eens even wakker, joh. Dus ik hem wakker maken en het weer proberen en dat hij zei van: ik heb echt geen zin in je. Daar ben ik best wel ver in gegaan. Ik heb hem geen pijn gedaan hoor of wat dan ook, maar hij had wel op een gegeven moment gezegd van: ga nu echt alsjeblieft weg, ik vind het gewoon echt niet cool wat je doet. Ik ging zijn kleding uittrekken, zo gek mogelijk proberen te maken, maar dat lukte allemaal niet, dus hij had gewoon echt geen zin en ik echt wel. Hij had echt zoiets van: nee, ik wil het gewoon niet, klaar.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Over het algemeen zijn het vaker de meisjes die geen zin hebben dan de jongens, maar ook andersom komt voor. Meisjes geven aan een jongen te verleiden of uit te dagen, ook al wil hij dat misschien niet. Meiden lijken zich erg bewust van hun aantrekkingskracht en de macht die zij bezitten en denken daardoor ook dat de jongen uiteindelijk wel zal toehappen.

'Ja, dat was met een jongen die ik heel erg leuk vond en ik wist dat hij mij te jong vond. En toch nog blijven uitdagen, proberen te zoenen, niet verder aan hem zitten of zo, maar wel gewoon een hele tijd die spanning tussen ons. En ik wist dat hij dat verder, hij wist het zelf ook nog niet zeker, maar dan toch nog wel een beetje forceren, zeg maar. En eigenlijk is dat best wel akelig. Maar hij gaf ook altijd hele verkeerde signalen aan, dan weer wel, dan weer niet. Ja, ik had dat wel gedaan, zeker, terwijl ik wist dat hij dat eigenlijk niet wou. Ja. Hij had dat heel duidelijk gezegd: je bent te jong, we kunnen vrienden zijn, meer ook niet. Ja, en dan probeer je het toch, weet je: zie je niet hoe leuk en mooi ik ben? En ik zit even aan je haar, want ik weet dat je dat lekker vindt. Zo'n beetje uitdagen en ertegen aan blijven schoppen. Maar dat heeft niet mogen baten, want het is niet gelukt.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Beschuldigd worden

Alhoewel geen van de jongeren aangaf een ander gedwongen te hebben, zijn er wel jongens bij die beschuldigd zijn van aanranding. Een jongen geeft aan dat het voor hem helemaal niet duidelijk was dat hij een grens had overschreden.

'Ik had wel kamp op de middelbare school en dan was het zo dat ik aan een meisje zat. Maar er was één die voelde zich niet prettig erbij of zo. Maar ik wist niet, ik zat niet eens echt daaraan. Toen werd ik wel wijzer. Toen was de politie ingeschakeld. Het was niet iets, want ik wist zelf van niks. Zeiden zij van: ja, een meisje, als zij zich niet prettig voelt en je merkt dat, moet je gewoon back-off of een stap achteruit. Dat heb ik daarvan geleerd.

[Maar voor jou was dat helemaal niet duidelijk.]

Nee, helemaal niet zelfs. Nee. Ik zat gewoon tegen haar aan en wilde haar knuffelen. En bij haar ging dat ook op dat moment. Ik weet niet wat er is, want daarna was ik met haar vriendin bezig. Misschien uit jaloezie had zij zoiets gedaan.

[Maar ze had ook echt de politie erbij gehaald.]

De school zelf. Want zij had een verhaal erbij verzonnen maar dat was niet zo en toen hadden zij onderzoek gedaan. Bleek dat het niet zo was en toen was het weer goed.' (Marokkaanse jongen, 18 jaar, laagopgeleid)

8.2 Reacties op seksueel grensoverschrijdend gedrag

'Nou, dat hangt een beetje af van de situatie. Maar soms dan heb ik wel dat ik met iemand sta te praten en dan worden ze handtastelijk. Dan zeg ik gewoon van: hé, het was gezellig. En dan loop ik gewoon weg. Ik heb dan niet zoiets van: oh, wat moet ik nu doen? Dat, nee.' (autochtoon meisje, 19 jaar, hoogopgeleid)

Voor de meeste meiden zijn bepaalde vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zoals ongewenst aangeraakt of benaderd worden, al zo 'normaal' dat zij het makkelijk afweren, negeren of ontwijken. Pas als het verder gaat en een jongen reageert niet op de afwijzing of de signalen, dan geven zij verbaal of fysiek hun grens aan.

'Soms heb je ook van die irritante jongens die dan de hele avond achter je aanlopen of je zomaar opeens beetpakken. Dat zijn sukkels. Ja, dat gebeurt wel eens. Dan zeg ik wel van: waar ben je mee bezig? Dit hoef ik niet, ga weg. Ja, meestal dan, als ik zoiets merk of zo, dan loop ik gewoon weg en als hij dan gewoon achter me aan blijft lopen of zo, dan zeg ik wel eens van: ja wil je weggaan alsjeblieft? Ik vind het niet fijn.' (Zimbabweans/NL meisje, 16 jaar, hoogopgeleid)

'Het is wel dat je soms achterna wordt gezeten, als je er op een gegeven moment geen aandacht aan geeft, dan lopen ze uiteindelijk toch zelf weg, dus.' (Marokkaans meisje, 16 jaar, laagopgeleid)

Sommige meiden die te maken hebben gekregen met een aanranding of verkrachting, vinden dat ze op dat moment duidelijker of feller hadden moeten zijn. Dan was het misschien minder ver gegaan.

'Ik vind wel dat ik daar daadkrachtig in had moeten zijn en duidelijker.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Toen voelde ik me voornamelijk heel erg vies en ik denk dat ik me achteraf meer boos heb gevoeld over het feit dat ik niets durfde te doen en dat ik het maar gewoon heb laten gebeuren en dat ik maar gewoon zoiets heb gehad van: ik doe mijn ogen dicht en ik probeer het wel fijn te vinden. Dat was denk ik waar ik daarna de meeste problemen mee heb gehad, omdat ik gewoon mijn best deed om het nog fijn te vinden ook, weet je

wel. Maar ja, wat moet je dan doen? Moet ik daar gaan zitten huilen of weet ik veel? Achteraf had ik hem gewoon neer moeten steken. Ja, echt.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

8.3 Gevolgen van ervaringen

'Maar op een gegeven moment werd het dan wel wat minder. Want ik had gelijk de volgende dag zoiets van: ja het is gebeurd, het heeft geen zin om je daar rot over te voelen, het is toch al te laat, weet je.' (Autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Een aantal meiden geeft aan niet getraumatiseerd te zijn door de ervaring met seksueel grensoverschrijdend gedrag, het is gebeurd en afgesloten. Ze zeggen er verder weinig last meer van te hebben gehad. Het zijn met name de meiden die met langdurige of terugkerende ervaringen te maken hebben gehad die er daarna nog veel last van hadden. Ook wanneer de dwang afkomstig is van een bekende, iemand die je vertrouwde, is de klap harder aangekomen. Ook wanneer er niet over gepraat wordt of er veel schaamte is, is de impact groter.

'Halverwege de derde ben ik erg lastig gevallen op seksueel gebied door een jongen die toen bij mij in de klas zat. En in de vierde, gelukkig maar bij sommige lessen. Dat is dus anderhalf tot twee jaar doorgedaan, dus ja. Dat heeft mijn ontwikkeling wel echt belemmerd, zogezegd. Ik kroop gewoon terug in mezelf, want ik heb dat eigenlijk anderhalf jaar tegen niemand gezegd of zo.

[Als je nu terugkijkt, wat had je dan anders willen doen?]

Sowieso erover gepraat met iemand. Want je kropt het op en het belemmert zoveel dingen dan. En ook gewoon duidelijk nee gezegd, want ik heb me nog heel lang schuldig gevoeld en gedacht dat het mijn schuld was, omdat ik geen nee zei.

[Je gaf jezelf de schuld?]

Ja. Dat is natuurlijk onzin geweest uiteindelijk, maar ja.' (Autochtoon meisje, 20 jaar, laagopgeleid)

Voorzichtiger

'Nou, ik hoef voorlopig echt geen one night stands meer, want dat was hij zeg maar. Ik ben er nu achter gekomen dat ik gewoon niet zo ben. Ik heb gewoon seks met liefde nodig.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

De meeste meiden geven aan iets geleerd te hebben van hun nare ervaringen. Velen zijn er voorzichtiger door geworden. Ze proberen signalen beter op te pikken, letten beter op in welke situaties ze zich begeven en proberen mogelijk gevaarlijke situaties te vermijden. Ze nemen voorzorgsmaatregelen (zoals beschreven in hoofdstuk 7). Het lijkt erop dat de meiden na zulke ervaringen hun naïviteit en onschuld een beetje kwijt zijn.

'Ik had bijvoorbeeld minder kunnen drinken, dat sowieso. En misschien toch beter opletten of zo, wat voor tekens zo'n jongen afgeeft. En, ja, überhaupt al niet met hem meegaan. Op een gegeven moment zei hij: ik loop naar het station, loop je mee? Ja, en dat moet je gewoon niet doen. En, nou, toen heb ik dat wel gedaan. Dus dat, überhaupt al niet met hem meegaan, nee. Dat had ik wel beter kunnen doen.' (autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

'Ik houd de eerste afspraak gewoon kort en zakelijk. (lacht) Mijn vriendinnen zeiden: waarom neem je hem mee naar huis, weet je? Ik dacht: nou gewoon, even lunchen en dan gaan we naar de stad. Ja, ik zag het als heel onschuldig. Maar ik ga volgende keer gewoon ergens in de stad afspreken, niet bij me thuis.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Weerbaarder

'Dat is ook wel echt mijn lesje geweest van: als je iets niet prettig vindt, gewoon echt niet doen.' (Autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Andere meiden geven aan dat zij door de nare ervaring beter weten wat ze wel en niet willen. Het is daardoor makkelijker een grens te stellen. Zij zijn ook duidelijker geworden.

'Ja, gewoon wat feller zijn, wat duidelijker. Gewoon zeggen van: hé klaar, ik heb je nu thuisgebracht, ik ga naar huis. Gewoon duidelijk zijn en gewoon wat feller.' (Spaans/NL meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

'Nou, het is wel zo, dat ik tegen mezelf gezegd heb van: mocht zo iets nog eens een keer gebeuren en je vindt het niet leuk, dan moet je dat gewoon meteen zeggen en meteen zeggen: nu houd je op! Ja, dat had ik toch wel een beetje daadkrachtiger moeten doen.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

'Maar ik weet wel dat ik wel duidelijk ga aangeven als ik merk dat ik het niet wil. Dat ik dan gewoon voet bij stuk houd van: ik merk gewoon dat het niet goed is, dan gebeurt het niet. Dus je neemt alles mee. Wat je meemaakt, je neemt het wel mee naar de volgende keer of volgende relatie. Dat blijft allemaal hangen.' (autochtoon meisje, 17 jaar, hoogopgeleid)

Angst

'Meteen had ik toch wel echt zo iets van: seks is vies of slecht. Ik weet wel dat het gewoon gezond en normaal is in een relatie, maar toch dat ik daarna niet meer durfde. Dat ik zo iets had van: 'als zelfs opa dat al doet, wat nou als ik met mijn vriendje iets probeer en ik zeg, nee, gaat hij dan ook door'? Maar ook oppasadressen, die vader komt als eerste thuis 's avonds, dan stond ik meteen recht op, schoenen aan, jas aan, beschermd en dat soort dingen. Dus dat heeft wel heel veel invloed gehad over mijn mening over mannen.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Een meisje dat betast werd door haar opa, zegt hierna een tijd lang erg bang te zijn geweest voor mannen. Het misbruik heeft haar gevoel van veiligheid aangetast, het gevoel dat haar grenzen gerespecteerd zullen worden. Meiden kunnen ook bang zijn om de confrontatie met de jongen die hen lastig viel aan te gaan.

'Ik ga nu niet meer zo vaak naar de sportschool. Dat deed ik eerst wel, maar ik ben nu al die tijd niet meer geweest sinds die keer. Ja, gewoon de confrontatie met hem zeg maar. Dat hij gaat zeggen van: waarom heb je het niet gedaan? (gepijpt, zoals hij wilde, mc) Zo iets bijvoorbeeld. Iets in die trant van: wel een grote mond, maar als het erop aankomt.. Dan komt er niks van.'

[Dan krabbel je terug.]

Ja.' (autochtoon meisje, 19 jaar, laagopgeleid)

Schaamte

'Ja, ik denk dat ik me ervoor schaamde ook een stuk. En ja, al zou ik het vertellen, het was wel zijn woord tegen dat van mij. Ik bedoel, wie zegt dat dat waar is? Een stukje angst ook, denk ik.' (autochtoon meisje, 20 jaar, laagopgeleid)

Sommige jongeren schamen zich voor hun ervaring. Dat kan bijvoorbeeld komen doordat ze spijt hebben en zichzelf (deels) de schuld geven.

[Heb je daar met mensen over kunnen praten daarna?]

Alleen met mijn moeder en mijn vriendje toen, die het niet uitmaakte trouwens. Maar verder heb ik het eigenlijk nooit tegen iemand gezegd. Ik schaam me er ook een beetje voor eerlijk gezegd. Dat hoeven ze verder niet te weten.' (Spaans/NL meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

Teleurstelling

'Maar het is gewoon, ik vind het heel teleurstellend. Dat vind ik echt niet leuk hoe het is gegaan, want het was gewoon een leuke jongen voordat we elkaar ontmoetten.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Andere meiden zijn vooral teleurgesteld, omdat de situatie niet verliep zoals zij dat hadden gewild. Of omdat hun positieve beeld van de jongen en de relatie daarna zijn veranderd. Zo benoemt een meisje dat door haar vriend verkracht is:

'Ik was best wel boos en echt ontzettend teleurgesteld in hem. We hebben goed kunnen praten en het zal nu niet zo zijn dat ik hem in een keer zou aangeven of dat ik ga lopen dreigen. Ik heb hem toen ook al lopen bedreigen van: als jij dat nog één keer doet, dan geef ik je echt aan. Hij heeft er zelf ook echt, echt heel erg spijt van. Als ik er nu nog over begin, dan begint hij gewoon echt te huilen van: nou nee, alsjeblijft niet, heb het er niet meer over.' (autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Zelfverwijten

'En dan denk ik van: ja omdat ik hem zo ver heb laten gaan, dan denkt hij van: ik kan doen met haar zoals ik wil, omdat zij mij toch al heeft toegelaten om dat te doen. En ik moest al gelijk nee zeggen.' (Antilliaans meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Veel meiden geven zichzelf op de een of andere manier (deels) de schuld dat zij in de situatie zijn beland. Ze vinden dat ze de situatie al in een eerder stadium hadden moeten stoppen, dat ze valse verwachtingen hebben gewekt of niet duidelijk genoeg zijn geweest.

9. Verschillen tussen groepen

'We maken allemaal onze eigen keuzes. Natuurlijk, iedere ouder heeft eigenlijk bijna liever dat hun kind wacht. Dat weten de kinderen ook. Ik heb mijn eigen regels en ik vind mijn regels goed lopen, van hoe ik leef en ik heb ook nooit problemen gehad, dus blijf ik gewoon via mijn regels leven en ook via mijn geloof.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

De kern van dit onderzoek gaat over de seksuele beleving van jongen en waar zij grenzen trekken als het om seksueel gedrag gaat. Elke jongere die we geïnterviewd hebben heeft een individueel verhaal, waarin haar of zijn eigen mix van opvoeding, persoonlijkheid, leefsituatie en omstandigheden tot eigen overtuigingen en seksuele ervaringen leiden. Een indeling in groepen doet altijd geweld aan deze specifieke individuele verhalen. Echter, om vanuit dit onderzoek tot aanbevelingen voor interventies te komen, is het nodig om terugkerende patronen te beschrijven. Er zijn patronen te ontdekken, maar het gaat niet om onderscheid tussen aparte eilandjes, eerder om een continuüm.

Er zijn een aantal duidelijk verschillen én overeenkomsten tussen de meiden en de jongens in dit onderzoek. Zo zijn er ook overeenkomsten én verschillen te vinden tussen jongeren uit verschillende etnische groepen en opleidingsniveau's. Omdat de onderzoeksgroep klein is, is elke culturele groep maar vertegenwoordigd met rond de 20 respondenten, waarvan de helft meiden, de helft jongens. Binnen deze groepen spelen veel factoren op elkaar in (leeftijd, leefsituatie, opleidingsniveau etc.). Enige voorzichtigheid met interpretatie is daarom geboden.

In dit hoofdstuk volgt eerst een analyse van waar verschillen blijken tussen de groepen en vervolgens een indeling in tien profielen: vijf profielen van meiden, vijf van jongens.

9.1 Waar liggen verschillen

Sekse

Er zijn een aantal opvallende verschillen tussen meiden en jongens, die naar voren komen uit de interviews. De verschillen liggen op het vlak van betekenis van seksualiteit, hoe ze zich seksueel gedragen en hoe er naar meiden en jongens gekeken wordt. Bij meisjes vindt de eerste keer 'echte' seks vaak plaats in een relatie of met een jongen waar zij verliefd op zijn, voor jongens geldt dit veel minder. Jongens lijkt hun eerste keer vaker gewoon te overkomen.

Jongens hebben veel minder ervaring met grensoverschrijdend gedrag dan meiden. Veel jongens hebben voor henzelf vaak geen duidelijke grenzen in seks.

'Seksueel vind ik niets vervelend.' (autochtone jongen, 16 jaar, laagopgeleid).

Jongens geven aan dat ze meestal van seks genieten en dat de grenzen van meiden komen. We hebben geen jongens of meiden gesproken die zelf aangeven dat ze weleens iemand hebben gedwongen tot seks. Wel melden enkele jongens dat ze beschuldigd zijn van aanranding en dat vriendinnen weleens hebben gemeld dat ze seks met hen hadden

zonder daar zin in te hebben. Ook spreekt uit de verhalen van een paar jongens de woede die afwijzing bij hen oproept.

'Ze moet wel een erg duidelijke reden hebben om seks te weigeren, anders wordt ik echt kwaad' (Nigeriaanse jongen, 21 jaar, hoogopgeleid).

Er zijn ook overeenkomsten tussen jongens en meiden, met name in hun motivatie voor seks en in hun opvattingen over wanneer seks goed is en waar de grens ligt. De grootste groep jongeren vindt dat seks bij liefde hoort. Ze willen op zijn minst verliefde gevoelens voor iemand hebben en liever nog gepassioneerd in een relatie met de ander seks beleven. De meeste jongens die we interviewden willen liever seks in een relatie, net als de meiden. Intimiteit, vertrouwen, verliefd zijn, passie en dat je om elkaar geeft, worden door bijna alle jongeren genoemd. Daarnaast noemen ze dat je je op je gemak moet kunnen voelen, dat je elkaar verleidt en dat seks natuurlijk moet gaan. Als ze het hebben over de ideale relatie gaat het vaak om liefde, samen een toekomst zien, openheid, communicatie, gelijkheid, zorgzaamheid en monogaam zijn.

Er zijn ook meiden en jongens die voor seks om de seks gaan, die lust zoeken en one night stands aangaan. Ook hierin zijn veel parallellen: je moet je wel gerespecteerd voelen en grenzen mogen aangeven. Er zijn wel meiden die zich na een one night stand niet prettig voelen, die zich goedkoop en gebruikt voelen. Dat speelt bij jongens niet. Ook zeggen meiden dat ze vaak van tevoren nadenken tot hoever ze willen gaan en voorzorgsmaatregelen nemen om te voorkomen dat hun grenzen overschreden worden. Jongens nemen geen voorzorgsmaatregelen, zij zijn er niet mee bezig dat hun grenzen overschreden zouden kunnen worden.

De opvattingen over waar grenzen liggen, laten veel overeenstemming zien tussen meiden en jongens. Meiden en jongens denken in eerste instantie aan grenzen van meiden, niet aan grenzen van jongens. Sommige jongens komen uiteindelijk wel met eigen grenzen, vormen van seks die ze niet prettig vinden of opdringerig gedrag van meiden. Maar het gevoel overheerst dat hen niets overkomt dat ze niet zelf willen. Dwang en seks tegen je wil is voor elke jongere over de grens, al is seks tegen je zin in een relatie voor een aantal jongeren wel gewoon 'part of the deal'. Veel jongeren vinden respectloos gedrag naar vrouwen, webcamseks en ruilseks echt niet kunnen. Over one night stands zijn de meningen meer verdeeld, jongens zijn hier meer voor te vinden dan meiden.

Tenslotte zijn er ook veel parallellen tussen meiden en jongens in hun opvattingen over hoe meiden zich horen te gedragen en hoe jongens zich horen te gedragen. Jongens moeten lef hebben en initiatief tonen, meiden zijn verantwoordelijk voor grenzen. Meiden moeten niet te makkelijk zijn, want dan zijn ze sletten. 'Playing hard to get' is een succesvolle strategie. Sommige meiden vertellen dat ze vaak nog niet duidelijk hebben waar hun grens ligt, maar het van de situatie laten afhangen. Meiden vinden zelf dat ze mannen niet moeten kwetsen, dus subtiel moeten aangeven waar hun grenzen liggen. Jongens pleiten meer voor duidelijkheid vanaf het begin. Wat vrouwen extra belemmert om duidelijk te zijn, is dat ze zich verantwoordelijk voelen voor de lust die ze oproepen hebben, door uitdagend te zijn. 'Wie A zegt moet B zeggen', komt ook bij sommige jongens als vanzelfsprekendheid terug.

Er is een groep die het hier niet mee eens is, dat zijn veelal hoogopgeleide meiden en jongens. Zij vinden dat vrouwen die initiatief tonen juist lef tonen, dat je op elk moment ja en nee kan zeggen en dat de dubbele moraal rond meiden en jongens die seks hebben onterecht is.

Opleidingsniveau

Opleidingsniveau blijkt niet een heel duidelijke factor in de opvattingen van jongeren over wanneer seks goed is en waar de grens ligt. De behoefte aan intimiteit en liefde komt bij zowel hoog- als laagopgeleide jongeren terug, als randvoorwaarde voor het hebben van seks. Zowel laag- als hoogopgeleide meiden maken grensoverschrijdend gedrag mee. Zowel laag- als hoogopgeleide jongens herkennen signalen van meiden die niet verder willen gaan.

Opleidingsniveau lijkt wel mee te spelen in seksueel gedrag en in denkbeelden over rollen van mannen en vrouwen. Bij de meiden zijn er meer hoogopgeleide meiden die zelf initiatief nemen en zich weerbaar opstellen in seksuele interactie. Bij jongens speelt opleidingsniveau mee in de mate van reflectie over het eigen gedrag. Jongens met een laag opleidingsniveau hebben soms minder inzicht in eigen motieven en minder beschouwing over waarom seks wel of niet goed is. In de interviews komt terug dat ze veel 'normaal' vinden en weinig kunnen noemen wat voor hen zelf belangrijk is bij seksuele contacten. Voor laagopgeleide meiden geldt dit niet. Zij reflecteren wel op wat er gebeurt, ze trekking lering uit situaties die verkeerd liepen en weten gaandeweg steeds beter wat ze willen, net als hoogopgeleide meiden. In het licht van seksuele interactiecompetentie kan dit betekenen dat een bepaalde groep jongens minder leert van ervaringen.

Religieuze en culturele achtergronden

Autochtone jongeren

Veel autochtone jongeren hebben van huis uit vooral de boodschap meegekregen dat ze veilige seks moeten hebben, en dat meisjes moeten zorgen dat ze geen seks hebben tegen hun zin. Jongens krijgen soms ook de boodschap om respectvol met meiden om te gaan en ze niet onder druk te zetten. Het is vrij normaal om seks te hebben voor het huwelijk, al zien de meeste ouders het liever niet gebeuren voordat hun kinderen 16 of 17 jaar zijn en liever in een stabiele relatie.

Autochtone jongeren hebben ten dele een vrije moraal: seks is leuk als je het maar allebei wilt. Aan de andere kant leven er allerlei seksestereotype oordelen die helemaal niet liberaal zijn: over meisjes die te veel seks hebben; over wie initiatief moet nemen in het versieren; over dat meisjes wel op een vriendelijke manier iemand moeten afwijzen en over het normaal vinden van seks tegen je zin in een relatie.

Opvallendste verschil met de andere twee 'groepen' is dat autochtone jongeren minder bezig zijn met hun reputatie. Het behoud van hun goede naam en de naam van hun familie speelt minder een rol in hun seksuele gedrag.

Surinaamse en Antilliaanse jongeren³

Praten met je ouders over seksualiteit is in sommige gezinnen not done. Het getuigt van weinig respect. Maar er zijn ook jongeren, vooral meiden, die met hun moeder open over seks kunnen praten. De boodschappen die jongeren meekrijgen variëren, veilige seks is een belangrijk aspect, maar ook zorgzaam omgaan met je lichaam (je lichaam is je tempel).

In de opvattingen van jongeren uit deze groep komt veel terug dat mannen altijd ja zeggen tegen seks en vrouwen de verantwoordelijkheid hebben om grenzen aan te geven. Dat geeft vrouwen macht, maar ook de last van de moraal. Onderstaand citaat geeft weer wat in veel verhalen terugkomt:

'Jongens zeggen altijd ja. Als je hebt gewonnen van een kleuter dan zeg je ook niet, ik heb gewonnen van die kleuter. Ja, natuurlijk heb je gewonnen van die kleuter. Dat is toch geen prestatie.

[Dus jongens zijn kleuters?]

Ja.

[En meisjes zijn volwassenen?]

Inderdaad.' (Surinaamse jongen, 20 jaar, hoogopgeleid)

Veel meiden staan wantrouwend tegenover mannen. Ze gaan ervan uit dat mannen vooral op seks uit zijn. Ze zijn daardoor vrij weerbaar; ze starten niet naïef aan hun seksuele loopbaan. Maar soms blokkeren ze wel door hun wantrouwen. Ze zijn minder romantisch dan autochtone meiden over de prins op het witte paard en sommigen gaan ervan uit dat ze hun kind(eren) zelf zullen moeten onderhouden, omdat je niet weet of een man blijft.

Onder de Surinaamse en Antilliaanse jongens die we gesproken hebben, zit een grote diversiteit. Van players tot jongens die hun eigen maagdelijkheid belangrijk vinden. Wat bij zowel de meiden als de jongens een belangrijke rol speelt, is hun goede naam in de gemeenschap. Niet alleen ten opzichte van ouders, maar breder, ook in hun vriendengroep en daarbuiten, ze willen geen slechte reputatie.

Turkse en Marokkaanse jongeren⁴

In veel Turkse en Marokkaanse gezinnen wordt niet open over seks gepraat. Boodschappen die jongeren meekrijgen, gaan over maagd blijven tot het huwelijk en je houden aan de regels. In sommige gezinnen gelden andere regels voor meisjes dan voor jongens. Voor veel jongeren speelt respect voor je ouders en geen schande over de familie brengen mee als drijfveren om zich aan regels te houden of om overtredingen

³ In deze respondentengroep zitten ook een Ghanese en een Nigeriaanse jongere. Hun culturele script rond mannelijkheid en vrouwelijkheid, bijvoorbeeld rond de betekenis van moederschap, ligt op een zelfde golfhoogte met Surinaamse en Antilliaanse jongeren (met respect voor alle verschillen tussen individuen en subgroepen).

⁴ In deze respondentengroep zitten ook een paar jongeren met een andere etnische achtergrond, namelijk Hindostaans en Irakees. Omdat hun culturele bagage ook een eergevoeligheid kent rond de seksualiteit van vrouwen, zijn ze bij deze groep ingedeeld. Wederom met respect voor alle verschillen tussen individuen en subgroepen.

van regels geheim te houden. Andere jongeren putten veel zelfrespect uit hun keuze om maagd te blijven en een goede moslim te zijn. Voor hen voelt het niet als een regel van buitenaf, maar als hun eigen leidraad.

Er zijn jongeren die heel kuis maagd blijven tot het huwelijk, meiden en ook jongens. Maar er zijn ook meiden die wel al seks hebben met hun vriend, vaak nadat ze eerst een tijd hebben gewacht en gewogen hebben of deze jongen wel de ware is. Vaak houden ze hun seksuele relatie geheim voor hun ouders. Jongens die geen maagd meer zijn, hebben vaak Nederlandse vriendinnen, of hebben losse seks en sommigen gaan ook naar prostituees. Bij sommige Turkse en Marokkaanse jongens en meiden leeft een sterke dubbele moraal ten aanzien van gedrag van jongens en meiden, maar er zijn ook jongeren die dat helemaal niet hebben.

'De regels zijn gewoon hetzelfde. Alleen jongens hebben meer de neiging om vriendinnetjes te nemen waar ze ook seksuele gemeenschap mee hebben. Meisjes die doen dat niet zo snel. Ik vind het niet kloppen. Jongens mogen wel met iedereen seks hebben, en meisjes moeten maar braaf zijn of maagd zijn voor het huwelijk.' (Marokkaans meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

9.2 Profielen

De combinatie van seksuele zelfbeelden (paragraaf 3.3), motivatie voor seks en ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag leiden tot vijf profielen voor meiden en vijf profielen voor jongens. Er zitten duidelijke parallellen tussen de profielen: zo zit er zowel bij de jongens als bij de meiden een relatiegerichte groep, een groep afwachters en een groep principiële maagden. De naam is het hetzelfde, hun drijfveren vertonen parallellen, maar de situaties waarmee ze geconfronteerd worden en de sociale context waarin ze zich gedragen verschilt wel degelijk. Jongens worden zelden geconfronteerd met grensoverschrijdend gedrag van meiden. Ook is de invulling van de motivatie soms anders, bijvoorbeeld de afwachters hebben vaak een sterk wantrouwen naar mannen, terwijl er weinig jongens zijn bij wie hun afwachters houding voortkomt uit wantrouwen.

De profielen zijn altijd tijdelijke haltes in de seksuele carrière van jongeren. Zo kunnen afwachters veranderen in een relatiegerichte jongeren, als ze een leuke partner vinden. Ook veranderen principiële maagden in relatiegerichte jongeren, als ze een relatie krijgen en toch besluiten om voor het huwelijk seks te hebben. En relatiegerichte jongeren kunnen weer veranderen in weerbare meiden, afwachters of versierders als ze na hun eerste grote liefde verder gaan op het liefdespad. Door hun seksuele ervaringen en de impact daarvan veranderen hun motivatie, hun zelfbeeld en hun overtuigingen.

Meiden

1. Relatiegerichte meiden

'Ik moet ook echt wachten totdat ik de ware vind.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

De meiden in deze groep zijn gericht op serieuze relaties. Seks hoort voor hen bij liefde. Lust is minder belangrijk dan intimiteit. Ze kunnen daarom wachten met seks tot ze in een relatie zitten waar ze echt mee verder willen. Binnen een relatie voelen ze zich vrij

om hun eigen wensen te uiten. Ze vinden het belangrijk dat hun reputatie in de buitenwereld goed is, ook omdat een slechte reputatie de kans vermindert dat een man echt voor ze gaat.

Grensoverschrijdende situaties:

Een aantal van deze meiden heeft ervaring met een partner die aandringt op seks of verder gaat met seks terwijl ze aangeven geen zin te hebben. Ze beschouwen dat zelf niet als grensoverschrijdend gedrag. Het hoort erbij, vinden ze of ze vinden dat ze zelf hun grens krachtiger aan moeten geven. De meiden in deze groep hebben heel diverse etnische achtergronden en zijn zowel hoog als laag opgeleid. In onze onderzoeksgroep ging het om autochtone, Antilliaanse, Marokkaanse, Hindoestaanse, Ghanese en Surinaamse meiden.

2. Weerbare meiden

'Ik heb ook zoiets van, weet je, het is mijn leven. Ik doe lekker waar ik van geniet en wat ik leuk vind en who cares?' (Autochtoon meisje, 18 jaar, hoogopgeleid)

Deze meiden zijn zelfbewust en weerbaar; ze zijn vaak gericht op serieuze relaties maar kunnen ook bij tijd en wijle gaan voor seks zonder liefde. Hun eigen lust en eigenwaarde is de maatstaf. Ze zijn autonoom en assertief en vinden passie en spanning belangrijk. Sommigen hebben wel duidelijke normen wanneer seks voor hen 'kan'; liefst in een relatie. Hun reputatie speelt daarbij niet mee, het gaat om hun eigen norm.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze meiden hebben allemaal ervaring met grensoverschrijdende situaties en vaak door mannen die ze niet goed kennen: aanrandingen door dates; handtastelijke mannen of lastig gevallen worden op straat. Op de meeste situaties reageren ze weerbaar en fel en komen ze 'zonder kleerscheuren' weg. De meiden in deze categorie zijn allemaal autochtoon en hoogopgeleid.

3. Afwachters

'Ik ben sowieso een beetje terughoudend en onervaren, dus ik ben meestal niet de persoon die de eerste stap zet, misschien wel aanleiding tot, maar ik ga niet ver.' (Antilliaans meisje, 21 jaar, hoogopgeleid)

Deze meiden zijn bang om gekwetst te worden. Ze zijn onzeker en voorzichtig met seks. Sommigen hebben een sterk wantrouwen naar mannen, anderen zijn vooral verlegen. Ze komen niet vaak in lastige situaties terecht omdat ze vermijdend zijn, maar omdat ze er ook op gericht zijn de sfeer niet te verpesten maakt dit hen wel kwetsbaar voor grensoverschrijdend gedrag als de situatie zich voordoet. Sommigen zijn eigenlijk nieuwsgierig en experimenteel.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze meiden lopen ondanks hun wantrouwen toch risico op grensoverschrijdend gedrag, omdat ze wel graag positieve seksuele ervaringen op zouden willen doen. Ze willen graag die ene goede man tegenkomen. De meiden uit deze groep zijn in situaties terecht gekomen, waar ze geconfronteerd werden met dwang door een bekende. Het ging steeds om mannen waar ze niet verliefd op waren, maar die ze wel leuk vonden en

voldoende vertrouwden om er alleen mee te zijn op een kamer of in het bos. Hun reactie op de situatie is een strategie van meebuigen: de man af te trekken in plaats van pijpen; vriendelijk nee zeggen in plaats van bot. Ze vinden het moeilijk om heel duidelijk te reageren. De meiden in deze categorie zijn autochtoon of Antilliaans en zowel hoog als laagopgeleid.

4. Principiële maagden

'Ook al ben ik heel erg verliefd op iemand, ik hou me er gewoon aan. Geen seks.'
(Marokkaans/Irakees meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

Deze meiden zijn welbewust nog niet gericht op relaties en seks. Hun eigen ideeën lopen parallel aan die van hun ouders en de culturele en religieuze voorschriften. Maagd zijn en principieel zijn geeft hen eigenwaarde. Ze zijn niet gericht op avontuur.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze groep meiden loopt weinig risico op grensoverschrijdend gedrag. Ze stellen hun grenzen vaak duidelijk en in vroeg stadium. Ze dwingen respect af door hun opstelling en laten de ander weinig ruimte om dichtbij te komen. Ze komen niet vaak in risicovolle situaties terecht, omdat ze geen 'A zeggen' en dus ook niet de grens naar 'B' moeten trekken. Een van hen heeft wel te maken gekregen met een aanranding in een park door een collega van het werk, dit heeft haar gesterkt in haar afhoudende opstelling naar mannen toe. De meiden in deze categorie hadden allemaal een Marokkaanse, Turkse of Irakese achtergrond en zijn zowel hoog als laagopgeleid.

5. Aandachtzoekende meiden

'Ik vind het aan de ene kant heel stoer om te doen, gewoon even hard gezegd, dat mannen op mij geilen, dus de aandacht. En aan de andere kant ben ik dus ook weer onzeker over mijn lichaam.'(Autochtoon meisje, 21 jaar, laagopgeleid)

In deze groep zitten meiden die seks hebben omdat ze aandacht en liefde zoeken. Het zijn allemaal meiden met een negatief lichaamsbeeld en weinig zelfvertrouwen. Bij twee meiden spelen ervaringen met seksueel misbruik op de achtergrond mee, wat aan de ene kant de behoefte aan controle versterkt, maar aan de andere kant ook veel behoefte aan seks oproept en een ambivalent gevoel ten aanzien van seks met mannen. Ze hebben soms op meerdere vlakken in het leven problemen: in de thuissituatie of psychisch.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze meiden zoeken veel seks en staan niet sterk in hun schoenen. Ze komen veel in risicosituaties terecht of in situaties waar ze zich achteraf goedkoop door voelen. Ze hebben te maken met verkrachtingen, met dwang in relaties en met respectloos gedrag van jongens. Deze meiden waren autochtoon en Surinaams en laagopgeleid.

Jongens

Bij de jongens leidt het ook tot vijf profielen. Ook bij de jongens is het eerste profiel het meest voorkomend in de onderzoeksgroep en de laatste het minste:

1. Relatiegerichte jongens

'Ik ben gewoon een lieve jongen en een attente jongen en ik weet best dat heel veel mannen niet zo zijn. Als je me nodig hebt, dan zal ik er wel zijn en ik zou nooit iets doen wat een meisje niet zou willen.' (Indische jongen, 19 jaar, hoogopgeleid)

Deze jongens zijn zelfbewust en weten goed wat ze willen. Ze zijn gericht op serieuze relaties. Ze voelen soms wel lust voor meiden waar ze geen relatie mee hebben, maar willen daar niets mee. Het gaat hen om de liefde en daarin zijn ze gepassioneerd. Ze hebben het idee dat seks minder belangrijk voor hen is dan voor hun vrienden. Ze gedragen zich verantwoordelijk en vinden communicatie belangrijk.

Grensoverschrijdende situaties:

Komen ze zelf niet tegen en doordat ze gericht zijn op communicatie en respect, hebben ze ook geen situaties meegemaakt waarin ze erop gewezen werden dat ze over een grens gingen.

In onze groep waren het vooral autochtone, Surinaamse en Indische jongens, en een enkele Antilliaanse jongens. Ze zijn zowel hoog als laagopgeleid.

2. Versierders

'Ik vind dat als je eenmaal zover bent met elkaar dat je dan zeer zeker niet in één keer moet gaan zitten blozen, want ja, kom op. Ik bedoel, je bent dan toch al bezig, zeg maar.' (Russische jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Deze jongens zijn zelfbewust en avontuurlijk. Lust is voor hen een belangrijke drijfveer en ze stappen makkelijk op vrouwen af. Ze hebben liever seks waar gevoelens bij zijn, maar het hoeft niet in een relatie te zijn. Bij een paar speelt dat als ze eenmaal bezig zijn met seks, ze weinig begrip opbrengen voor meiden die second thoughts hebben. Hun ego speelt een belangrijke rol in het geheel. Voor een paar jongens is hun eergevoel belangrijker dan het krijgen van seks: als een meisje versieren teveel moeite kost, laten ze het zitten of gaan ze naar een volgende. De jongens in deze groep hebben een Surinaamse, Marokkaanse, Nigeriaanse, Russische en autochtone achtergrond en zijn bijna allen laagopgeleid.

Grensoverschrijdende situaties:

Een aantal van deze jongens zijn beschuldigd van aanranding of wordt door vrouwen verweten dat ze teveel aandringen op seks.

3. Afwachters

'Het is wel belangrijk, maar je hoeft niet altijd seks te hebben. Ik kan ook gewoon zonder seks leven.' (Marokkaanse jongen, 17 jaar, laagopgeleid)

Deze jongens zijn niet ondernemend. Ze zijn onzeker over zichzelf, bang om gekwetst te worden of vinden seks niet belangrijk. Ze richten zich op andere dingen in het leven. Als ze een relatie hebben, laten ze het meisje het initiatief of ze seks hebben of niet. Sommigen zijn romantici, anderen durven niet zo op vrouwen af te stappen.

Grensoverschrijdende situaties:

Komen ze zelf niet tegen en doordat ze afwachtend zijn, zijn ze ook als 'dader' niet in beeld.

De jongens in deze groep hebben heel diverse achtergronden. In onze groep waren dat Marokkaanse, Surinaamse, Antilliaanse en autochtone achtergronden, zowel hoog als laagopgeleid.

4. Principiële maagden

'Ik kom sowieso niet in de verleiding, dan zit ik weer met mijn eigen regels en als ik mijn regels volg, dan word ik ook niet verleid. Dan denk ik gewoon aan mezelf en als ik zeg, ik wil geen seks, dan volg ik dat gewoon. Ik heb daar geen moeite mee.' (Marokkaanse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Deze jongens willen maagd blijven tot het huwelijk. Dat wil niet zeggen dat ze helemaal niet aan seks doen, maar wel dat ze duidelijke grenzen voor zichzelf hebben. Bij de ene komt het voort uit principes, en uit ambitie: eerst school afmaken, dan pas tijd voor de liefde. Bij de ander is het een combinatie van principes met wantrouwen tegenover vrouwen; als je niet uitkijkt dwingen ze je met hen te trouwen, worden ze zwanger of beschuldigen ze je van verkrachting.

Grensoverschrijdende situaties:

Deze jongens komen weinig in situaties terecht waar ze met grensoverschrijdend gedrag te maken krijgen. De jongens in deze categorie hebben een Marokkaanse achtergrond en zijn laagopgeleid.

5. Players

'Dus ik heb nog een chick aan de zijkant en als mijn vriendin ongesteld wordt, dan is die ander niet ongesteld en dan moet ik gewoon naar de andere.' (Nigeriaanse jongen, 19 jaar, laagopgeleid)

Deze jongens gaat het om de status die seks geeft bij hun vrienden en om hun lust. Ze willen vooral populaire meisjes scoren, hebben geen bezwaar tegen snelle seks en hebben meerdere 'chickies'. Seks gaat niet om liefde, maar om lust.

Grensoverschrijdende situaties:

De jongens geven aan dat meiden soms balen van hun losbandigheid en dat ze niet weten wat ze aan hen hebben. Ze kwetsen eerder op relationeel vlak dan op seksueel vlak, lijkt het.

De players in onze groep hebben een Surinaamse en Nigeriaans achtergrond en zijn laagopgeleid.

10. Conclusies

Dit onderzoek heeft inzicht gegeven in de belevingswereld van meiden en jongens van 16-21 jaar. Het heeft informatie opgeleverd over de rol van seksualiteit in hun leven, de context waarin seksualiteit betekenis krijgt en hun opvattingen over seks en grenzen. Daarnaast heeft het onderzoek inzicht gegeven in de sekstereotype patronen tussen jongens en meiden, die grensoverschrijdend gedrag bevorderen. In dit hoofdstuk wordt eerst antwoord gegeven op de onderzoeksvragen. Daarna trekken we conclusies over wat er in de interactie tussen jongens en meiden gebeurt, waardoor grenzen niet aangegeven of niet opgepikt worden.

Onderzoeksvraag 1: de betekenis van seksualiteit

Jongeren associëren seksualiteit en seks met geslachtsgemeenschap of vrijen. Sommigen van hen vinden andere seksuele handelingen, zoals orale of manuele seks niet onder seks vallen, anderen vinden dit er wel bij horen. Opvallend is dat veel jongeren aangeven dat zij zoenen geen seks vinden. Zoenen wordt gezien als iets 'normaals', als gedrag waar weinig of geen seksuele gevoelens bij komen kijken en wat je met vrijwel iedereen kunt doen. Terwijl voor het hebben van 'echte' seks aantrekkingskracht, seksuele gevoelens, verliefdheid of liefde nodig zijn, in de ogen van de meeste jongeren.

Jongeren die een relatie hebben op dit moment vinden seks belangrijker dan jongeren die geen relatie hebben. Een aantal jongeren is helemaal niet met seks bezig. Zij hebben andere prioriteiten, zoals studie, hobby's of werk. Sommige laagopgeleide allochtone jongens geven aan dat liefde en seks hun toekomstplannen in de war kunnen schoppen. Ze willen eerst hun school afmaken en werk zoeken. Vaak gaat dit samen met de koppeling van liefde en seks aan een huwelijk. Daarnaast is er ook een groep jongeren, vooral meiden, die er uit religieuze of culturele redenen voor kiest om te wachten met seks (tot het huwelijk of totdat zij een speciaal iemand ontmoeten). Voor hen speelt het tot die tijd vaak een minder grote rol. Veel jongeren geven aan seks met name belangrijk te vinden als bron van intimiteit in een relatie of als zij gevoelens voor iemand hebben. Maar er zijn ook jongeren die seks belangrijk vinden om fysieke behoeftes te bevredigen. Deze verschillen spelen zowel onder meiden als onder jongens.

In seksuele zelfbeelden zijn verschillen tussen jongeren naar voren gekomen op een aantal domeinen:

- de mate van gerichtheid op serieuze relaties;
- de mate waarin principes richting geven in seksuele interactie;
- de mate van avontuurlijk zijn;
- de mate van afhankelijkheid van het oordeel van een ander;
- de motivatie voor seks en hoe belangrijk seks gevonden wordt.

Door clustering van deze verschillende aspecten zijn tien profielen van zelfbeelden van jongeren samengesteld (vijf meidenprofielen, vijf jongensprofielen).

Onderzoeksvraag 2: de context van betekenisgeving

Veel jongeren vertellen dat er thuis een open klimaat is rondom het praten over seks. Dit houdt in dat de meeste jongeren bij hun ouders (meestal hun moeder) terecht kunnen als zij vragen hebben of ergens mee zitten. Een aantal jongeren maakt hier ook gebruik van, maar veel jongeren praten er liever niet met hun ouders over. Andere jongeren geven aan dat er thuis helemaal niet over seks gesproken kan worden, dat er een taboe ligt op het bespreken van seks. Een aantal allochtone jongeren geeft ook aan dat het niet respectvol is om met je ouders over seksualiteit te praten, zeker niet voor het huwelijk.

De belangrijkste boodschap die de meeste jongeren thuis en van school meekrijgen is: vrij veilig. Meisjes krijgen daarnaast mee dat ze voorzichtig moeten zijn en grenzen aan moeten geven. Meiden krijgen tussen de regels door ook de boodschap dat zij verantwoordelijk zijn voor het aangeven van grenzen, omdat jongens 'altijd wel willen'. Veel allochtone meiden krijgen als boodschap mee dat hun waardigheid samenhangt met het afweren van seksuele avances van mannen. Autochtone meiden krijgen een milde variant hiervan mee: dat ze zichzelf en hun lichaam moeten respecteren en alleen seks moeten hebben als het echt goed voelt. Jongens krijgen dit soort boodschappen niet.

Jongens vertellen dat er in hun vriendengroep veel over seks wordt gepraat, in de vorm van grappen en opschepperij. Seks hebben verhoogt je aanzien en aangedikte seksuele veroveringen en prestaties doen het goed in de groep. Er zijn jongens die meegaan in deze groeps cultuur, maar de meeste jongens zeggen het zelf niet stoer te vinden om seks te hebben. Toch gaan ze niet vaak tegen hun vrienden in en uiten ze geen oordeel over het gedrag van andere jongens. Jongens die op een andere toon praten en denken over seks worden geplaagd, maar niet veroordeeld. Meiden beoordelen elkaar wel op hun seksuele gedrag, zowel in meidengroepen als gemengde vriendengroepen. Meiden die veel seks hebben, zijn dan niet stoer, maar worden als 'slet' gezien. Sommige meiden en jongens verzetten zich tegen deze dubbele moraal, anderen gaan erin mee en uiten dit bijvoorbeeld door niet bevriend te willen zijn met 'sletten'.

Onderzoeksvraag 3: motivatie voor seksueel contact

Liefde is de belangrijkste motivatie voor seks, bij meiden en jongens. Sommige jongeren vinden dat seks alleen maar goed is als het in een relatie of in een huwelijk plaatsvindt. Anderen vinden dat je de ander op zijn minst erg leuk moet vinden. Seks met gevoelens van verliefdheid is lekkerder dan zonder, is hun opvatting. Er zijn ook jongeren die andere motieven hebben voor seks: lust, aandacht of nieuwsgierigheid. Groepsdruk of erbij willen horen speelt voor een aantal jongeren, maar meer voor zoenen en versieren, dan voor daadwerkelijk seksueel contact.

Een behoorlijk aantal respondenten heeft ten tijde van het interview nog geen geslachtsgemeenschap gehad (17 van de 68 jongeren: 12 meiden van 16 tot 21 jaar en 5 jongens van 16 tot 18 jaar). Van de jongeren die al geslachtsgemeenschap heeft gehad, heeft de meerderheid voor het eerst seks gehad rond zijn/haar 15^e of 16^e. Bij de jongens varieert het van 11 jaar tot 17 jaar, bij de meisjes van 14 tot 21 jaar. Bij meisjes vindt de eerste keer 'echte' seks vaak plaats in een relatie of met een jongen waar zij verliefd op zijn, voor jongens geldt dit in mindere mate. Jongens lijkt hun eerste keer vaker gewoon te overkomen. Veel jongeren geven aan dat 'de eerste keer'

bijzonder voor hen is. Dat maakt dat sommigen ermee willen wachten totdat ze iemand tegenkomen waar ze verliefd op zijn of zeker van weten een langdurige relatie mee te krijgen (en voor een deel van hen moet dat hun echtgenoot/echtgenote zijn). Anderen gaan meer af op hun eigen gevoel dat het 'tijd' is, dat ze er klaar voor zijn. Vooral meisjes noemen bij hun motivatie voor de eerste keer ook meteen de randvoorwaarden die ze stellen: dat hij lief is, dat ze hem kunnen vertrouwen, dat hij niet doorvertelt hoe het was, dat ze zich niet achteraf hoeven schamen. Niet voor alle jongeren is duidelijk waarom ze de eerste keer seks hadden, ze hebben er zelf geen duidelijke motivatie voor. Sommigen lijken er gewoon 'in te rollen', zonder dat dit van tevoren gepland of voorzien was.

Onderzoeksvraag 4: wanneer gaat seks over de grens?

De opvattingen van meiden en jongens over waar de grens ligt vertonen veel parallellen. Dwang en onder druk zetten zijn over de grens. Meiden en jongens zien eenzelfde scheidslijn tussen verleiden en onder druk zetten. Seks is goed als je het allebei echt wilt, is een veel geuite overtuiging. Respect en vertrouwen wordt ook door zowel meiden als jongens veel genoemd als belangrijke voorwaarden voor positieve seks. Seks onder dwang wordt het meest als grens benoemd. Webcamseks vinden jongeren dom, naïef en goedkoop. Over one night stands wordt wisselend gedacht. Seks tegen je zin in een relatie wordt door de meeste jongeren als grensoverschrijdend benoemd. Bij seks die over hun eigen grenzen gaat, komt naar voren dat er verschillende onderliggende redenen zijn **waarom** bepaald seksueel gedrag over hun grenzen gaat:

- het is een vorm van geweld, respectloos of vernederend;
- er zit geen liefde of intimiteit bij;
- het is gevaarlijk, je bent de controle kwijt;
- het schaadt je reputatie.

Behalve eigen grenzen geven de jongeren ook aan dat ze seks over de grens vinden als er anderen door gekwetst raken, bijvoorbeeld de vriend/vriendin van diegene waar ze seks mee hebben of hun ouders die andere verwachtingen hebben. Seks in het openbaar kan spannend zijn, maar het kan ook aanstootgevend zijn voor anderen. En seks met te jonge of kwetsbare meisjes is niet in de haak omdat ze nog niet in staat zijn zelf hun grenzen aan te geven. Jongeren noemen een aantal situaties waarin wellicht niemand gekwetst wordt, maar waar in hun ogen morele grenzen ten aanzien van seks overschreden worden, zoals: respectloos gedrag ten aanzien van vrouwen, meisjes die te makkelijk seks met mannen hebben, ruilseks, homoseksualiteit, vrienden die stoer doen over seks en seksueel getinte beelden van vrouwen in de media.

Onderzoeksvraag 5: ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag

Een groot gedeelte van de jongeren antwoordt in eerste instantie ontkennend op de vraag of zij weleens een nare seksuele ervaring hebben gehad. Maar als de interviewer concrete situaties schetst, blijken de meeste meiden wel degelijk zulke ervaringen te hebben. Bij jongens speelt dit nauwelijks. De meeste jongens gaan er vanuit dat hen dat niet kan overkomen, dat zij altijd wel controle hebben. En als zij worden overgehaald of verleid tot seks, dan wordt dit niet als grensoverschrijdend ervaren.

Meiden vertellen over verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag: van verbaal lastigvallen, fysieke intimidatie, aanranding en verkrachting. Veel ervaringen zijn

met bekenden. Het gaat vaak om situaties waarin jongens doorgaan terwijl een meisje liever zou wachten of geen seks wil. Meiden geven aan zich overvallen te voelen door de situatie en niet tegen het aandringen op te kunnen. Ook in relaties komt het voor dat meiden seks hebben terwijl zij niet willen. Ze laten het toe omdat ze hun vriend niet willen kwetsen of omdat ze zich niet weerbaar genoeg voelen om er iets van te zeggen.

Er zijn geen meiden of jongens die tijdens de interviews situaties benoemen waarin zij een ander gedwongen hebben tot seks. Wat wel genoemd wordt door jongens en meiden is dat zij weleens seks hebben gehad met iemand (doorgaans hun geliefde of een ex) die eigenlijk geen zin had. Door veel jongeren wordt dit niet als grensoverschrijdend ervaren. De meeste jongeren zeggen niet door te gaan als ze merken dat de ander niet wil.

Onderzoeksvraag 6: gevolgen van ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag

Voor de meeste meiden zijn bepaalde vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zoals ongewenst aangeraakt of benaderd worden, al zo 'normaal' dat zij het makkelijk afweren, negeren of ontwijken. Pas als het verder gaat en een jongen reageert niet op hun afwerende signalen, dan geven zij verbaal of fysiek hun grens aan. De meiden die een aanranding of verkrachting hebben meegemaakt, zijn hier op verschillende manier uitgekomen. Sommigen zeggen er weinig last meer van te hebben. Het zijn met name de meiden die langdurige of terugkerende ervaringen hebben, die er daarna nog veel last van hebben. Ook wanneer de dwang afkomstig is van een bekende, iemand die je vertrouwd (zoals een opa), is de klap harder aangekomen. Sommige meiden geven aan dat ze van de ervaringen 'wijzer' zijn geworden: ze zijn voorzichtiger en weerbaarder geworden. Ze nemen nu voorzorgsmaatregelen of gaan situaties uit de weg. Anderen voelen nog veel boosheid, angst en schaamte en worstelen met zelfverwijt en wantrouwen naar mannen.

Onderzoeksvraag 7: aanwijzingen voor verschillen naar sekse, opleiding en etnische achtergrond

Er zijn een aantal duidelijk verschillen en overeenkomsten tussen de meiden en de jongens in dit onderzoek. De verschillen liggen op het vlak van betekenis van seksualiteit, hoe ze zich seksueel gedragen en hoe er naar meiden en jongens gekeken wordt. De overeenkomsten tussen jongens en meiden liggen in hun motivatie voor seks en in hun opvattingen over wanneer seks goed is en waar de grens ligt (zie hierboven voor een weergave). Meiden en jongens denken in eerste instantie aan grenzen van meiden, niet aan grenzen van jongens.

Opleidingsniveau blijkt niet een heel duidelijke factor in de opvattingen of ervaringen van jongeren over wanneer seks goed is en waar de grens ligt. Los van opleidingsniveau komt steeds de behoefte aan intimiteit en liefde terug, als randvoorwaarde voor het hebben van seks. Zowel laag- als hoogopgeleide meiden maken grensoverschrijdend gedrag mee. Zowel laag- als hoogopgeleide jongens herkennen signalen van meiden die niet verder willen gaan

Opleidingsniveau lijkt wel mee te spelen in seksueel gedrag en in denkbeelden over rollen van mannen en vrouwen. Bij de meiden zijn er meer hoogopgeleide meiden die

zelf initiatief nemen en zich weerbaar opstellen in seksuele interactie. Bij de jongens zijn er meer hoogopgeleide jongens die respect hebben voor meiden die initiatief nemen en seksueel actief zijn.

Bij jongens speelt opleidingsniveau mee in de mate van reflectie over het eigen gedrag. Jongens met een laag opleidingsniveau hebben soms minder inzicht in eigen motieven en minder beschouwing over waarom seks wel of niet goed is. In de interviews komt terug dat ze veel 'normaal' vinden en weinig kunnen noemen wat voor hen zelf belangrijk is bij seksuele contacten. Voor laagopgeleide meiden geldt dit niet. Zij reflecteren wel op wat er gebeurt, ze trekking lering uit situaties die verkeerd liepen en weten gaandeweg steeds beter wat ze willen, net als hoogopgeleide meiden. In het licht van seksuele interactiecompetentie kan dit betekenen dat een bepaalde groep jongens minder leert van ervaringen.

Er zijn ook overeenkomsten en verschillen tussen jongeren uit verschillende sociaal culturele groepen⁵. In dit onderzoek worden drie categorieën onderscheiden: autochtone jongeren, Surinaams/Antilliaanse jongeren en Turks/Marokkaanse jongeren. Opvallendste verschil met de andere twee 'groepen' is dat autochtone jongeren minder bezig zijn met hun reputatie. Het behoud van hun goede naam en de naam van hun familie speelt minder een rol in hun seksuele gedrag. In de opvattingen van Surinaamse en Antilliaanse jongeren is opvallend dat veel jongeren stellen dat mannen altijd ja zeggen tegen seks en vrouwen de verantwoordelijkheid hebben om grenzen aan te geven. Dat geeft vrouwen macht, maar ook de last van de moraal. Voor veel Turkse en Marokkaanse jongeren speelt respect voor je ouders en geen schande over de familie brengen mee als drijfveren om zich aan regels te houden óf om overtredingen van regels geheim te houden. Andere jongeren putten veel zelfrespect uit hun keuze om maagd te blijven en een goede moslim te zijn.

Op basis van de gevonden verschillen en de eerder vastgestelde zelfbeelden, zijn tien profielen opgesteld voor meiden en voor jongens.

Seksuele interactie tussen jongens en meiden

In de beschrijving van het verloop van seksuele interacties komen seksestereotype patronen naar voren die duidelijk maken waarom, ondanks de eenduidige opvattingen van meiden en jongens over dwang, toch soms grenzen overschreden worden. De ideeën van jongens en meiden over hoe de seksen zich moeten gedragen in het versieren van de ander, geven een duidelijke rolverdeling aan. De dubbele moraal ten aanzien van gedrag van meiden en jongens is breed aanwezig, bij allebei de seksen. Jongens moeten lef en initiatief tonen, meiden moeten laten zien dat ze klasse hebben door niet te makkelijk te zijn. Zowel meiden als jongens geven dubbele boodschappen aan elkaar. De dubbele boodschap van jongens naar meiden is: je moet niet te makkelijk zijn, maar ik wil wel graag seks met je. De dubbele boodschap van meiden naar jongens is: je moet lef hebben en initiatief tonen, maar ook laten zien dat je mij en mijn grenzen respecteert.

⁵ Omdat de onderzoeksgroep klein is, is elke "culturele groep" maar vertegenwoordigd met rond de 20 respondenten, waarvan de helft meiden, de helft jongens. Binnen deze groepen spelen veel factoren op elkaar in (leeftijd, leefsituatie, opleidingsniveau etc.). Enige voorzichtigheid met interpretatie is daarom geboden.

Tussen verleiden en dwingen ligt een continuüm en geen grens: een beetje aandringen wordt als vleiend gezien, maar zeuren gaat te ver. Gepassioneerd zijn is positief, maar pushen is fout. De onderliggende denkbeelden over mannen en vrouwen zijn opvallend stereotype: mannen willen altijd seks en vrouwen hebben de taak om de grens te trekken. En als een meisje A zegt, is het nog steeds erg lastig om bij B op te houden. Er zijn wel meiden en jongens die er anders in staan, maar ook in hun verhalen komen vaak stereotype patronen terug.

Een deel van de meiden vindt het om verschillende redenen lastig om duidelijk grenzen aan te geven: ze willen de ander niet kwetsen, ze voelen zich verantwoordelijk als ze de ander uitgedaagd hebben en ze weten zelf niet van tevoren tot waar ze willen gaan. Ze laten dit van het moment afhangen en zijn op dat moment gevoelig voor aandringen van de ander. Een ander deel van de meiden vindt het heel makkelijk om grenzen aan te geven, zij hebben duidelijke overtuigingen tot waar ze willen gaan en begeven zich niet in situaties waarin verwarring kan bestaan.

Jongens zijn goed in het herkennen van grenzen en het oppikken van signalen. Ze kunnen beschrijven welke non-verbale signalen meiden uitzenden als ze niet willen. Bij een deel van de jongens werkt hun eergevoel mee; aandringen voor seks is beneden hun waardigheid. Een ander deel van de jongens vindt een meisje dat nee zegt, alleen maar spannender om te veroveren. Toch geeft ook deze groep aan te luisteren naar een herhaald nee.

11. Aanbevelingen voor de campagne

Hieronder formuleren we aanbevelingen vanuit dit onderzoek voor de campagne seksuele weerbaarheid, die in 2010 ontwikkeld wordt in opdracht van het Ministerie van VWS.

1. De campagne zou zich met name moeten richten op de patronen in de seksuele interactie die grensoverschrijdend gedrag in de hand werken en niet zozeer op opvattingen van meiden en jongens over waar de grens ligt. Het probleem zit hem niet in de opvattingen, maar in allerlei patronen die maken dat meiden en jongens dubbele boodschappen naar elkaar uitzenden en een dubbele moraal hanteren ten aanzien van gedrag van meiden en jongens.

2. Uit het onderzoek blijkt dat jongeren in heel verschillende leefwerelden verkeren en ook met verschillende soorten risico's op grensoverschrijdend gedrag te maken krijgen. Om effectief te zijn, zou de campagne goed moeten aansluiten bij verschillende groepen jongeren, bij hun motivatie voor seks, hun seksuele zelfbeeld en de situaties waar ze mee te maken krijgen. De profielen die in dit onderzoek geformuleerd zijn, kunnen daarbij behulpzaam zijn.

3. Uit dit onderzoek komen twee typen situaties naar voren, waarbij duidelijk risico bestaat dat grenzen overschreden worden:

Situatie 1: Als een meisje misschien zegt

'Bij een jongen gaat het simpel, je zegt ja of nee en een meisje zegt, ik weet het niet.'
(Surinaamse jongen, 16 jaar, laagopgeleid)

Als meiden duidelijk hebben tot waar ze willen gaan, hebben de meeste meiden ook geen moeite om dit aan te geven. Zeker voor meiden waar de grens al vrij in het begin ligt (alleen zoenen en verder niets), blijkt het niet lastig om deze grens aan te geven. Jongens zijn bekend met de signalen die meiden uitzenden als ze niet verder willen gaan. Meiden vertellen ook dat jongens na (soms herhaaldelijk) nee meestal ophouden. Het probleem ontstaat als meiden niet duidelijk hebben tot waar ze willen gaan en jongens die onduidelijkheid zien als teken dat ze verder wil gaan. Veel ervaringen met grensoverschrijdend gedrag zijn ervaringen met bekenden, die verder gaan dan het meisje wilde.

De profielen van de jongeren die in deze situatie terecht kunnen komen zijn:

- afwachterende meiden en aandachtzoekende meiden. Bij beide groepen is het niet zozeer de attitude dat ze grenzen mogen stellen, waar de schoen wringt. Het gaat om voldoende sterk in hun schoenen staan om dat daadwerkelijk te doen, ook als je wel al een stap gezet hebt naar de jongen toe (bijvoorbeeld door wel te zoenen of wel mee te gaan naar iemands huis);
- versierders en players, met name de jongens onder hen die het moeilijk vinden te accepteren dat meiden voor een deel meegaan en ergens een grens trekken. Ook hier gaat het niet zozeer om de attitude, want ze veroordelen dwang. Wat in de weg zit, is eergevoel en ego.

NB. Ook de categorie weerbare meiden lopen wel risico, maar hebben vaak voldoende sociale vaardigheden om zich uit lastige situaties te redden. Ze voelen dat ze controle over de situatie hebben. Ook nemen ze vaak voorzorgsmaatregelen om hun veiligheid te vergroten.

Situatie 2: Als je geen zin hebt, dan maak je maar zin (in een relatie)

'Het is ook geven en nemen in een relatie.' (autochtoon meisje, 20 jaar, hoogopgeleid)

De tweede situatie waarin grenzen spelen, is seks tegen je zin in een relatie. Meiden en jongens vertellen dat ze vinden dat vrouwen zin moeten maken, als hun vriend of man seks wil. Hierbij speelt dus dat de jongeren zelf dit niet als grensoverschrijdend gedrag zien. Ze zien het wel als grensoverschrijdend als een vrouw te vaak tegen haar zin seks zou hebben.

De profielen van de jongeren die in deze situatie terecht kunnen komen zijn:

- relatiegerichte meiden. Juist door intimiteit en liefde voorop te stellen, zijn meiden minder gericht op hun eigen wensen en grenzen;
- principiële maagden (v). De principiële maagden lopen voor hun huwelijk weinig risico op grensoverschrijdend gedrag, omdat ze doorgaans heel duidelijk grenzen aangeven, maar kunnen in hun huwelijk natuurlijk wel in situaties van seks tegen hun wil terecht komen, net als relatiegerichte meiden. Dit is niet onwaarschijnlijk, omdat sommige meiden uit de groep principiële maagden en ook sommige jongens die het belangrijk vinden om met een maagd te trouwen, traditionele denkbeelden hebben over mannen en vrouwen, waaronder het denkbeeld dat een man recht heeft op seks. Bovendien hebben meiden uit deze groep geen praktijkervaring kunnen opdoen met het stellen van grenzen op vlak van seks. In dit onderzoek waren de principiële maagden echter allemaal nog ongetrouwd, dus dit is geen uitkomst van het onderzoek.

4. Uit dit onderzoek komt onvoldoende informatie over grensoverschrijdend gedrag en homojongeren. Om hierin toch te voorzien is apart onderzoek nodig onder homojongeren. Er zijn wel aanwijzingen voor verschillen. De dating van de enige homoseksuele jongen in de groep verliep anders dan bij de heterojongens. De motivatie voor de eerste keer seks was anders, de context was anders. Mogelijkerwijs spelen er ook in de seksuele interactie van homojongeren andere patronen, omdat de sekstereotype rolverdeling niet geldt.

Literatuur

- Allen, K., Husser, E., Stone, D. & Jordal, C. (2008), Agency and error in young adults' stories of sexual decision making. *Family Relations*, vol. 57, no. 4, p. 517-529
- Allen, L. (2003). Girls want sex, boys want love: Resisting dominant discourses of (hetero)sexuality. *Sexualities*, vol. 6, no. 2, p. 215-236.
- Breeman, L. en J. de Wit (2006). Jongeren en hun seksuele zelfbeeld – implicaties voor seksuele gezondheidsbevordering. *Soa Aids magazine* 3 p. 12-15
- Bruin, J. de (1999), Plezierseks, machopraat en romantiek. Voorstelling van seksualiteit in jongerenbladen. *Tijdschrift voor genderstudies* (4) p. 55-64
- Harreveld, C. (2009), *Ongewenste seks tijdens het uitgaan: wanneer 'ja' tot spijt leidt en 'nee' niet wordt gerespecteerd*. Explorierend onderzoek naar ongewenste seksuele ervaringen in het uitgaanscircuit bij Nederlandse meisjes van 16 tot en met 25 jaar. Universiteit Utrecht / Trimbos instituut.
- Graaf, H. de, Dijk, L. van & Wijsen, C. (2010), *Leefstijlcampagne seksuele weerbaarheid*. Voorbereidend literatuuronderzoek. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Graaf, H. de, Meijer, S., Poelman, J. & Vanwesenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25e*. Delft: Eburon.
- Ingham, R., Jaramazovic, E., Vanwesenbeeck, I en G. van Zessen (1996), *Individual interviews. Protocol development for comparative studies on social and contextual aspects of heterosexual conduct and the risks of HIV infection*. European Commission Biomed Concerted Action
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2010). *Laat je nu horen! Een onderzoek naar grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Moore, S., Rosenthal, D., Mitchell, A. (1996), *Youth, AIDS and sexually transmitted diseases*. Londen/New York: Routledge
- Vanwesenbeeck, I., Zessen, van, G., Ingham, R., Jaramazovic, E., & Stevens, D. (1999). Factors and processes in heterosexual competence and risk: an integrated review of the evidence. *Psychology and Health*, 14, 25-50.
- Wit, J. de, Breeman, L. en L. Woertman (2005), Hoe beredeneerd is seksueel gedrag van jongeren? *Tijdschrift voor seksuologie* 29 p. 125-131

Methodiekverwijzingen:

- Boeije, H. (2005), *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Boom onderwijs
- Wester, F. (1995), *Strategieën voor kwalitatief onderzoek*. Bussum. Coutinho.

BIJLAGEN

Bijlage 1. Topiclijst

Topiclijst 'Waar ligt de grens'

Introductie:

Wie zijn wij

- Marianne Cense/ Lieke van Dijk / Thera Knopperts/ Henri van den Idsert/ Esma Linnemann van Rutgers Nisso Groep, kenniscentrum seksualiteit. We doen onderzoek en maken lespakketten en dergelijke.

Wat gaan we doen

- We gaan een interview houden, van 1,5 uur, maximaal.
- We interviewen 60 jongeren tussen de 16 en 21 jaar, meiden en jongens, van verschillende achtergronden.

Waarom?

- Waarom doen we dit? De overheid wil volgend jaar een campagne starten over seks, om jongeren te motiveren om hun eigen keuzes te maken en weerbaar te zijn tegen dwang en grensoverschrijdend gedrag.
- Wij vinden het belangrijk dat jongeren zelf meepraten over wat leuke seks is en wat grensoverschrijdend is. Daarom doen we dit onderzoek.

Belangrijk:

- Je kunt alles zeggen zoals het is. Niets is raar of verkeerd. Wij willen echt horen hoe het voor jou is, niet hoe je ouders vinden dat het moet zijn of wie dan ook.
- Als je op een bepaalde vraag geen antwoord wilt geven, dan moet je dat zeggen. Je hoeft geen antwoord te geven als je dat niet wilt.

Opname

- Vind je het goed dat ik het gesprek opneem? (Als daar grote problemen mee zijn, uitleggen dat het alleen wordt uitgetypt en daarna gewist. Ook kun je vertellen dat het erg lastig is als we het gesprek niet op kunnen nemen, omdat je dan de antwoorden zoveel mogelijk letterlijk moet opschrijven en dat kost veel tijd)

Wat doen we met informatie

- We schrijven een onderzoeksrapport.
- Alle gegevens zullen we vertrouwelijk behandelen. Wij zullen ervoor zorgen dat datgene wat je zegt in het rapport niet herkend kan worden als jouw verhaal. Ook zullen we eventuele persoonlijke gegevens apart bewaren en verwijderen als die voor het onderzoek niet meer nodig zijn. Ook de bandjes van het interview zullen worden gewist.
- Als je wilt sturen we je een factsheet met de resultaten van het onderzoek als we hiermee klaar zijn. Je moet dan wel een adres geven waar we het naartoe kunnen sturen.

1. Achtergrondvragen:

- Geslacht
- Leeftijd
- Waar woon je?
- Woon je thuis, op jezelf of bij een partner (of anders)?
- Heb je een partner (of meerdere)? Hoe lang al?
- Heb je kinderen?
- Wat is je etnische achtergrond (geboorteland vader/moeder)?
- Ben je religieus, zo ja, welk geloof?
- Zit je op school? Wat voor school?
- Heb je werk? Wat voor werk?
- Uit wat voor gezin kom je? Broers/zussen? Beide ouders nog samen? Alle kinderen van dezelfde ouders?

2. Context van betekenisgeving

- Wat versta jij onder seksualiteit? En onder seks? (daarna evt. aanvullen met wat wij eronder verstaan)
- Heb je seksuele voorlichting gehad? Van wie? Hoe oud was je? Hoe was dat voor je? Wat is daarvan blijven hangen?
- Wordt er over seksualiteit gepraat thuis? Op welke manier (welke onderwerpen wel/niet)? Op wiens initiatief?
- Welke boodschappen heb je vanuit huis meegekregen? Wat vind je daar zelf van? Gedraag je je seksueel ook op de manier zoals je ouders zouden willen? Waarom wel/niet?
- Hoe denken vrienden en vriendinnen van je over seks? Verschilt dat van jouw eigen mening?
- En hoe gedragen ze zich seksueel (bijv. allemaal nog maagd of juist veel seksuele partners)? Verschilt dat van jouw eigen gedrag?
- Van wie vindt je het belangrijk wat hij/zij van jouw seksuele gedrag vindt?
- Speelt geloof een rol voor jou in hoe je denkt over seks en hoe je je seksueel gedraagt? Zo ja, op welke manier?

3. Motivatie voor seksuele contacten

- Wanneer werd je voor het eerst verliefd? Kun je daar iets over vertellen (wat je voelde en wat je zo in diegene aantrok)?
- Wanneer had je je eerste seksuele ervaring (zoenen)? Wat gebeurde er?
- Wanneer ging het verder dan zoenen? Kun je vertellen met wie je was? Was je verliefd of niet? etc.
- Hoe kijk je erop terug? Positief of negatief? En waarom?
- Hoe is dat nu? Wat maakt dat je seks hebt?
- Als dat anders is: hoe komt dat/ wat is er veranderd?
- Heb je weleens spijt gehad van seks of seksuele handelingen? Wat maakte dat je spijt kreeg?
- Wat betekent het hebben van seks voor jouw aanzien in de groep of jouw toekomst (bijvoorbeeld: wordt je er populair door of juist niet, kansen op huwelijksmarkt, etc.)? Heeft dat invloed op hoe je over seks denkt en ermee omgaat?

4. Betekenis van seksualiteit

Dit interview gaat over seks. Mensen beleven seks heel verschillend. Daarom willen we daar graag een paar vragen over stellen.

- Hoe denk jij over seksualiteit? Wil je aankruisen op de kaart waar jij ongeveer staat? (bij onduidelijkheid over wat bedoeld wordt; praten over wat iemand erbij denkt. Gaat niet over waar kruisje precies staat, is kapstok om te praten over wat het betekent dat je daar staat)
- (als al door de kaart besproken is; achterwege laten) Hoe belangrijk is seks voor jou? Welke rol speelt het in je leven (ben je er veel mee bezig of juist niet)? Denk je dat het voor jouw vrienden belangrijker, even belangrijk of minder belangrijk is dan voor jou?
- Hoe ziet jouw ideaalbeeld van een seksuele situatie eruit? Kun je de ideale seksuele situatie/fantasie beschrijven?
- Wat vind je belangrijk bij het hebben van seks (bijv. romantiek/sfeer, communicatie, bevrediging/lust, dat je allebei plezier hebt, etc.)
- Denk je dat dit ideaalbeeld voor vrienden van jou ook geldt? Wat denk je dat de verschillen zijn, hoe denken zij erover?
- Wat is voor jou een afknapper tijdens de seks? Wat vind je absoluut niet leuk?
- Heb je weleens dat je iemand tegenkomt en denkt 'wow, daar zou ik seks mee willen'?
- Doe je dan iets of niet? Neem je zelf het initiatief of laat je dat aan de ander over (wat maakt dat je zelf het initiatief neemt of niet)? Wat gebeurt er?
- Denk eens terug aan een positieve seksuele ervaring. Wat maakt voor jou dat je positief terugkijkt? Waar hangt dat vanaf?
- Kun je zelf tijdens de seks aangeven wat je prettig en niet prettig vindt? Praat je daar makkelijk over?

5. Ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag

Als 'slachtoffer':

- Heb jij zelf wel eens een vervelende seksuele ervaring meegemaakt (bijv. tijdens het uitgaan, versieren of in een relatie)?
- Wanneer is versieren/(seksueel) contact niet meer prettig volgens jou? Wanneer gaat het echte te ver, wordt er een grens overschreden?
- Heb je wel eens seks met iemand gehad terwijl je eigenlijk geen zin had of twijfelde of je wel wilde? Of heb je je weleens laten overhalen?
- Wil je vertellen wat er gebeurde?
- Heb je dit als een hele vervelende ervaring beleefd? Wat maakte dit zo'n nare ervaring?
- Heb je in die situatie gedaan wat je wilde doen of zou je willen dat het anders was gelopen? Wat had je anders willen doen of had die ander anders moeten doen?
- Wat waren de gevolgen (relatie slachtoffer-dader, excuses/ goed maken, verraad, roddel/uitkomen, spijt, als slet gezien worden, etc.)? Maakte dat de ervaring nog vervelender of juist niet?
- Heb je wel eens seksuele dingen gedaan of toegelaten in het verleden die je nu niet meer zou doen? Wat maakte dat je het toen wel deed? Waarom zou je dat nu niet meer doen?
- Zijn er situaties die je kunt bedenken waarin het moeilijk(er) zou kunnen zijn om aan te geven dat je iets niet wilt (bijv. hele knappe partner, groepsdruk, alcoholgebruik, als die andere zeurt)?

- Geef je wel eens aan dat je iets seksueel vervelend vindt of niet wilt? Wanneer wel/niet? Is dat makkelijk/moeilijk en waarom?

Als 'dader':

- Heb je zelf wel eens seks gehad met iemand die eigenlijk geen zin had of niet wilde? Gaf diegene dit aan/ hoe merkte je dat? Wat gebeurde er?
- Wil je vertellen wat er gebeurde (accepteerde je dit of niet en waarom? Wat voelde, dacht en deed je?)? Wat waren de gevolgen?
- Heeft/hebben deze ervaring(en) je beïnvloed? Hoe? Wat ben je daardoor anders gaan doen?
- Vind je meiden / jongens onduidelijk in wat ze willen? Geef eens een voorbeeld? Hoe ga je daarmee om?
- Gebeurt het wel eens dat iemand je de indruk geeft seks te willen, maar vervolgens niet doorzet? Wat doe je dan/zou je dan doen (zeuren/dwingen/bedreigen etc.)? Lukt het je dit te accepteren? Wat zouden de gevolgen zijn (bijv. roddelen/zwart maken, vermijden, nog eens proberen)?
- Gebeurt het wel eens dat je zelf iemand de indruk geeft wel seks te willen, maar dat je je vervolgens bedenkt? Wat maakt dat je niet meer wilt? Wat gebeurt er dan?

6. Wanneer gaat seks over de grens?

- Wat kan echt niet in jouw ogen? Waarom is dat over een grens voor jou?
- Wat voor dingen zie of hoor je om je heen waar je van denkt 'daar doe ik niet aan mee'?
- Is het anders voor jezelf dan voor een ander (zijn er dingen die je prima vindt dat anderen doen, maar die je zelf nooit zou doen of toelaten)?
- Waar ligt de grens tussen verleiden en onder druk zetten? Wat is nog leuk en wat niet?
- Aanvullend op wat iemand zelf al zegt:

Hoe denk jij over situaties waarin:

- Iemand seks heeft met een onbekende/one night stand?
- Webcamseks/chatten in seksforums?
- Waar liggen jouw grenzen bij internet seks? Zijn die anders dan in real life?
- Wat vind je van iemand die een beetje aandringt/zeurt voor seks?
- Als er een leeftijdsverschil zit tussen mensen? Hoeveel vind je kunnen?
- Seks tussen meer dan twee mensen?
- Seks in het openbaar?
- In situaties met drank of drugs?
- Vind je (het normaal) dat jongens zich op seksueel gebied anders gedragen dan meiden? Wat kunnen jongens wel maken en meiden niet (en vice versa)?

(als het niet vanzelf aan bod komt, dan vragen of hij/zij zelf ervaring heeft met dit soort situaties)

Zijn we nog dingen vergeten? Heb je nog iets waarvan je denkt; dat zou je moeten vragen of moeten weten?

Dank voor het interview.

Bon van € 15,00.

Adres opschrijven als iemand info wil ontvangen in het najaar.

Ken je nog meer mensen die mee zouden willen doen? Zou je hen willen vragen?

Bijlage 2. Kaart seksuele zelfbeeld

In hoeverre ben jij:

1. Romantisch

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

2. Seksgericht

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

3. Experimenteel (gericht op het uitproberen van dingen)

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

Hoort seks voor jou bij:

A. Uitgaan

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

B. Liefde

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

C. Avontuur

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

D. Iets voor iemand over hebben

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

E. Iets voor terug krijgen (geld, drankjes, etc)

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

F. Schaamte

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut

G. Lust

Nee, _____ Ja,
Helemaal niet Absoluut